

Voortgangsrapportage 2007 Toekomstagenda Milieu

Samen werken aan een duurzame ontwikkeling
We willen de wereld beter achterlaten dan we haar aantreffen

Voortgangsrapportage 2007

Toekomstagenda Milieu

Samen werken aan een duurzame ontwikkeling
We willen de wereld beter achterlaten dan we haar aantreffen

IN HOUDS OPGAVE

Inhoudsopgave

Voorwoord	05	Schoon water	45
Inleiding	07	7.1 Stimuleren van samenwerkingsinitiatieven in de waterketen	45
Continuïteit en intensivering	09	7.2 Watersysteem	45
Algemene aspecten van de beleidsuitvoering	13	7.3 Investeren in innovaties	46
3.1 Een verbindend bestuur werkt in dialoog	13	Geluid	49
3.2 'Bestuurlijke drukte' wordt verminderd en het effectieve optreden van de overheid als geheel wordt bevorderd	16	Luchtkwaliteit	53
3.3 Een vitale en innovatieve economie is de basis voor duurzame ontwikkeling van onze welvaart	18	9.1 Internationale samenwerking	53
3.4 Algemeen beleid voor een duurzame leefomgeving	24	9.2 Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit	53
3.5 Effectiviteitsmeting van het beleid uit de TM	25	9.3 Faciliteren van lokale maatregelen en kennis	54
Milieu in internationaal perspectief	27	Mobiliteit	57
4.1 Verbetering internationaal milieubestuur (versterking en opwaardering van UNEP)	27	10.1 Duurzame mobiliteit	57
4.2 Duurzame ontwikkeling internationaal	28	10.2 Beperking emissies CO ₂	58
4.3 Rol van Nederland in Europa en mondiaal	28	10.3 Beperking emissies SO ₂	59
4.4 Maatschappelijk verantwoord ondernemen internationaal	29	10.4 Beperking emissies fijn stof	59
Biodiversiteit en Natuurlijke Hulpbronnen	31	10.5 Overige mobiliteitsmaatregelen	60
5.1 Algemeen kader	31	Bodemsanering	63
5.2 Structuur geven aan het beleid	32	11.1 Algemeen	63
5.3 Voortgang op internationale TM biodiversiteitsactiviteiten	32	11.2 Maatschappelijke Kosten Baten Analyse van de Nederlandse bodemsaneringsoperatie	63
5.4 Voortgang op nationale en regionale TM activiteiten	35	Externe veiligheid	67
Klimaat en energie	39	Aanwending vernieuwingsbudget	69
		Bijlage 1	
		Totaaloverzicht van de acties voortvloeiend uit de Toekomstagenda Milieu	71

VOOR WOORD

Voorwoord

Voor u ligt de eerste Voortgangsrapportage van de 'Toekomstagenda Milieu: schoon, slim en sterk'. Ik wil de aanpak van de Toekomstagenda met kracht voortzetten en daarbij mijn eigen accenten leggen. De Toekomstagenda richt zich op de modernisering van het milieubeleid, met name van de instrumenten die worden ingezet om de doelstellingen van het NMP-4 te realiseren. Het gaat er om het milieubeleid doelgerichter en toekomstvaster te maken. De agenda houdt vast aan de absolute ontkoppeling van economische groei en milieudruk: geen toenemende welvaart die ten koste gaat van gezondheid, leefomgeving of natuur. En ook geen groei die ten koste gaat van toekomstige generaties of die wordt afgewenteld op volken en ecosystemen elders in de wereld. Ik vind het belangrijk dat het milieubeleid kansen biedt voor nieuwe en innovatieve economische activiteiten. De Toekomstagenda biedt daartoe reeds goede mogelijkheden.

De tijd staat echter niet stil. Het nieuwe kabinet heeft een ambitieus Coalitieakkoord neergelegd, dat in het Beleidsprogramma voor de komende vier jaar verder wordt uitgewerkt. In mijn brief van 26 maart j.l. aan de Tweede Kamer ('Prioriteiten Milieu en Ruimte') heb ik aangegeven op welke onderwerpen ik het verschil wil maken. Ook vergt voortschrijdend inzicht in de problemen en oplossingen regelmatig onderhoud van het milieubeleid. Tenslotte, maar niet in de laatste plaats, vragen nieuwe internationale verplichtingen, zowel binnen de Europese Unie als mondiaal, om verdergaande beleidsinspanningen. Ik vul de Toekomstagenda dus aan met nieuwe initiatieven, zoals het programma 'Schoon en Zuinig' uit het Coalitieakkoord.

Ik ga ook door met de zakelijke en nuchtere aanpak van de Toekomstagenda. De vele contacten tijdens de eerste honderd dagen van het kabinet hebben mij gesterkt in mijn visie dat we samen moeten werken aan duurzame ontwikkeling. De rol van maatschappelijke partners is heel belangrijk in het milieubeleid. De overheid kan het milieu alleen succesvol schoon krijgen en houden, als gerekend kan worden op maatschappelijk draagvlak en betrokkenheid van de burgers. Daarbij wil ik ook de ervaren regeldruk verminderen en de kwaliteit van het proces van vergunningverlening en toezicht verbeteren. Met het programma 'Slimmere regels, minder lasten en betere uitvoering' bouw ik de ingezette lijn van de Toekomstagenda verder uit.

Ik doe in deze Voortgangsrapportage dus niet alleen verslag van de uitvoering van de 150 acties uit de Toekomstagenda; ik geef ook aan hoe de ambities van het nieuwe kabinet om te komen tot een duurzame leefomgeving zich verhouden tot deze agenda en ze samen bijdragen aan een schoner land in een schonere wereld. Ook geef ik inzage in wijze waarop het kabinet de 59,5 miljoen € aanwendt voor de uitvoering van de Toekomstagenda.

Ik ben voornemens om in 2008 een tweede Voortgangsrapportage uit te brengen. Daarin zal niet alleen over de uitvoering van de Toekomstagenda Milieu, maar ook over de intensiveringen die zijn aangebracht met het Coalitieakkoord, mijn prioriteitenbrief en het Beleidsprogramma, worden gerapporteerd.

Dr Jacqueline Cramer,
Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en
Milieubeheer
Den Haag, juni 2007

IN LEI DING

1. Inleiding

De 'Toekomstagenda Milieu: schoon, slim en sterk'¹ (hierna: TM) is uitgekomen in april 2006. De doelstellingen van het vierde Nationaal Milieubeleidsplan (NMP-4) zijn in de TM niet ter discussie gesteld. De TM houdt vast aan de absolute ontkoppeling van economische groei en milieudruk: geen toenemende welvaart die ten koste gaat van gezondheid, leefomgeving of natuur. En ook geen groei die ten koste gaat van toekomstige generaties of die wordt afgewenteld op volken en ecosystemen elders in de wereld.

De TM richt zich op de modernisering van het milieubeleid, van de instrumenten die worden ingezet om de doelstellingen van het NMP-4 te realiseren. Vanwege voortschrijdend inzicht of nieuwe internationale verplichtingen zijn enkele doelen toegevoegd. In totaal bevat de TM zo'n 150 acties, die inmiddels grotendeels in uitvoering zijn genomen. Het is vooral een instrumentele agenda, waarin wordt aangegeven hoe de rijksoverheid met een zakelijke en nuchtere aanpak maatschappelijke partijen kan aanspreken op hun verantwoordelijkheden en mogelijkheden. De overheid kan het milieu immers alleen succesvol schoon krijgen en houden, als kan worden gerekend op maatschappelijk draagvlak en betrokkenheid van de burgers. Daarmee beoogt de TM ook om het milieubeleid doelgerichter en toekomstvaster te maken.

In de TM is aangekondigd dat in het voorjaar van 2007 een Voortgangsrapportage wordt uitgebracht, met daarin de stand van zaken van de verschillende voorstellen. In vervolg op het Algemeen Overleg van 13 juni 2006 heeft voormalig Staatssecretaris van VROM, Pieter van Geel, de Tweede Kamer op 19 september 2006² een brief gestuurd over zijn TM prioriteiten voor het restant van de kabinetsperiode Balkenende III. Vervolgens is een nieuw kabinet aangetreden. De nieuwe minister van VROM, Jacqueline Cramer, heeft de Tweede Kamer bij brief van 26 maart geïnformeerd over haar voorstel voor de prioriteiten van VROM inzake Milieu en Ruimte³. Deze brief is gepresenteerd tijdens het kennismakings-Algemeen Overleg op 27 maart 2007.

Thans ligt de aangekondigde Voortgangsrapportage voor u. De rapportage biedt inzicht in de voortgang van de uitvoering van de TM. Bovendien biedt het aan de Tweede Kamer inzicht in de beleidsopgave waarvoor het nieuwe kabinet aan de lat staat. Hierop zal ook in het Beleidsprogramma nader worden ingegaan.

De peildatum van de gerapporteerde acties is 26 april 2007. Het kabinet is van plan om ook in 2008 een voortgangsrapportage van de uitvoering van de TM uit te brengen.

Leeswijzer

De Voortgangsrapportage is als volgt ingedeeld. In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de continuïteit van de uitvoering van de TM en de intensivering van het nieuwe kabinet, zoals verwoord in het Coalitieakkoord van het nieuwe kabinet ('Samen Werken, Samen Leven') en de prioriteitenbrief van de minister van VROM. In hoofdstuk 3 wordt de stand van zaken van een aantal algemene onderwerpen toegelicht. Deze onderwerpen sluiten aan bij enkele kernpunten van de TM, zoals de betrokkenheid van burgers, de samenwerking met andere overheden en het samenspel met bedrijven. Hoofdstuk 4 gaat dieper in op de internationale dimensie van het milieubeleid, zowel binnen de EU als mondiaal.

In de daaropvolgende hoofdstukken worden verschillende beleidsthema's uit de TM belicht. In hoofdstuk 5 gaat het om de bescherming van biodiversiteit en het duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen. Hoofdstuk 6 bespreekt de voortgang van activiteiten rond klimaat en energie. Schoon water staat centraal in hoofdstuk 7. In de hoofdstukken 8 tot en met 12 worden verschillende thema's samengebracht uit het pakket TM-maatregelen ter verbetering van de lokale en regionale leefomgeving. Het betreft achtereenvolgens geluid (hoofdstuk 8), luchtkwaliteit (9), mobiliteit (10), bodemsanering (11) en externe veiligheid (12). Deze Voortgangsrapportage wordt afgesloten met hoofdstuk 13 waarin wordt aangegeven welke projecten uit het Vernieuwingsbudget worden gefinancierd.

Bijlage 1 bevat een tabel met alle acties uit de TM, zoals geformuleerd in april 2006. De volgnummers van de activiteiten zijn (met behulp van een hokje) in de hoofdtekst zoveel mogelijk gekoppeld aan de titels van (sub)paragrafen.

¹ TK 2005-2006, 30.535, nr. 2.

² TK 2006-2007, 30.535, nr. 5.

³ TK 2006-2007, 30.800 XI, nr. 88.

CONTI NUÏTEIT EN INTEN SIVERING

2. Continuïteit en intensivering

Dit hoofdstuk gaat over de continuïteit van de uitvoering van de TM en de intensiveringen die het nieuwe kabinet aanbrengt.

Coalitieakkoord

De hoofdlijn is dat het nieuwe kabinet in het algemeen voortgaat met het realiseren van de doelstellingen van NMP-4, en in een aantal gevallen aanvullend beleid zal vaststellen. Deze aanvullingen zijn aangekondigd in het Coalitieakkoord en worden uitgewerkt in het Beleidsprogramma dat na de zomer aan de Tweede Kamer wordt gepresenteerd. Hieronder wordt aangegeven hoe de vier ontwikkelingslijnen van de TM worden voortgezet binnen de opgaven van het Coalitieakkoord:

Beter met Brussel vindt zijn plaats in pijler 1: 'Een actieve en constructieve rol van Nederland in Europa en de wereld'. Op het milieuterrein zal het kabinet de pro-actieve houding van Nederland vormgeven bij onder meer de verbetering van biodiversiteit in de wereld en bij gelijke behandeling in de internationale milieuhandhaving, met bijzondere aandacht voor handhaafbaarheid en uitvoerbaarheid van EU regelgeving.

Doelgericht overheidsoptreden

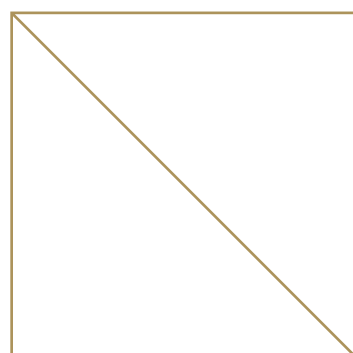
Innovatiever werken vindt zijn plaats in pijler 2: 'Een innovatieve, concurrerende en ondernemende economie' en ook in de derde pijler, 'Duurzame leefomgeving', met name in het programma 'Markten voor duurzame producten'.

Het *Milieu dicht bij de burger* past binnen pijler 6 'De overheid als bondgenoot', waar wordt onderkend dat niet stelsels en systemen centraal dienen te staan in het denken van de overheid, maar mensen en hun mogelijkheden. Geen blauwdrukken van bovenaf, maar zoeken naar draagvlak, open staan voor initiatieven van burgers, streven naar maatwerk en waar mogelijk decentralisatie.

Zakelijker werken is ook terug te vinden in de derde pijler en het programma 'Markten voor duurzame producten'. Het komt verder tot uitdrukking in de zesde pijler, 'De overheid als bondgenoot', gericht op onder meer slimmere regels en minder bestuurlijke drukte.

De intensiveringen uit het Coalitieakkoord zijn reeds zoveel mogelijk verwerkt in deze Voortgangsrapportage. Het gaat dan met name om klimaat en energie (het project Schoner en Zuiniger; verdergaande doelstellingen voor energiebesparing en emissiereductie CO₂; zie hoofdstuk 6) en de ontwikkeling van markten voor duurzame producten (vergroening van belastingen, duurzaam inkopen overheid en duurzaamheidscriteria voor relevante productcategorieën van overheidsbestedingen; zie hoofdstuk 3.3).

Het woord 'samen' in de titel van het Coalitieakkoord brengt tot uiting het voornemen om meer 'van buiten naar binnen' te werken. De totstandkoming van onderdelen van het Beleidsprogramma en de uitwerking daarvan zijn op dezelfde leest geschoeid. Vandaar ook de titel van de voorliggende Voortgangsrapportage, ontleend aan het Coalitieakkoord: "Samen werken aan een duurzame ontwikkeling: we willen de wereld beter achterlaten dan we haar aantreffen". Het kabinet tekent daarbij aan dat het haar ambitie is om duurzame ontwikkeling in de volle breedte van het rijksoverheidsbeleid op een hoger niveau te brengen. Daarbij wordt de balans tussen mens, milieu en welvaart goed bewaakt en wordt de samenhang tussen de drie P's (people, planet, profit) benut. Het kabinet staat daarbij een pragmatische aanpak voor ogen, die ook op de korte termijn zichtbare resultaten oplevert.

Veranderingstraject binnen VROM

Het beter opereren van de overheid vergt ook een veranderingstraject van de mensen die werken bij de overheid. De zesde pijler van het Coalitieakkoord gaat immers over de 'dienstbare publieke sector'. Binnen het ministerie VROM (DGM) is daarvoor een ontwikkelingstraject vormgegeven, dat moet leiden tot een grotere focus van de eigen organisatie op de ontwikkelingslijnen van de TM. Er is een activiteitenprogramma opgezet, in eerste instantie vooral voor en door het middenmanagement. Dit programma omvat een scala aan activiteiten gericht op het verbeteren van de kwaliteit van het opereren van mensen in de organisatie. Deze verbeteraanpak zal langere tijd lopen en zal een continu proces zijn.

Prioriteitenbrief VROM

In de brief van de Minister van VROM van 26 maart 2007 worden de VROM prioriteiten voor de komende periode aangegeven.

Hiernaast wordt in een overzicht de relatie gelegd tussen de TM en de prioriteitenbrief.

1. Klimaat en energie: Schoon en Zuinig	Dit project heeft met name een relatie met hoofdstuk 6 (Klimaat en Energie).
2. Markten voor duurzame producten	De intensiveringen hebben vooral betrekking op de paragrafen 3.3.2 (Duurzaam inkopen), 3.3.3 (Launching Customer), 3.3.5/4.4 (Maatschappelijk verantwoord ondernemen nationaal/internationaal) en 3.3.4 (marktinstrumenten).
3. Mooi Nederland	Deze prioriteit gaat grotendeels over ruimte. De milieuaspecten omvatten de adaptatie aan klimaatverandering en de energiebesparing in de gebouwde omgeving (beide in hoofdstuk 6).
4. Burgers in een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving	De belangrijkste passages over de kwaliteit van de leefomgeving van burgers zijn terug te vinden in 3.1.2 (Atlas gezonde leefomgeving), 3.4 (Actieprogramma Gezondheid en Milieu), 8 (Geluid), 9 (Luchtkwaliteit), 10 (Mobiliteit), 11 (Bodemsanering) en 12 (Externe Veiligheid).
5. Versterking van Nederlandse inbreng in de EU en de wereld	Hoofdstuk 4 is geheel gewijd aan de internationale aspecten van de uitvoering van de TM. Voorts zijn belangrijke internationale aspecten opgenomen in de hoofdstukken over Biodiversiteit (5) en Klimaat (6).
6. Urgentieprogramma Randstad	De relatie van de TM met het Urgentieprogramma komt vooral tot uitdrukking in hoofdstuk 10 (Duurzame Mobiliteit).
7. Slimmere regels, minder lasten en betere uitvoering	Deze prioriteit spoort met de intentie van de TM als geheel en komt vooral tot uitdrukking in hoofdstuk 3. Daarbinnen wordt vooral gewezen op de paragrafen over verbindend bestuur (3.1) en bestuurlijke drukte (3.2).
8. Duurzame ontwikkeling	De TM betreft vooral de ecologische dimensie van het duurzame ontwikkeling. De voortgangsrapportage richt zich dan ook vooral op de 'P' van Planet. Het onderwerp duurzaam inkopen wordt behandeld in paragraaf 3.3.2.

BELEIDS UIT VOERING ALGEMEEN

3. Beleidsuitvoering algemeen

Hoofdstuk 3 gaat over de algemene aspecten van de uitvoering van de TM. Hierin wordt de voortgang gepresenteerd van de acties die grotendeels onder de titel 'Toekomstvast Milieubeleid' in de TM staan. Het betreft de nationale aspecten van uitvoering. In hoofdstuk 4 wordt de voortgang in internationaal perspectief gezien.

In 3.1 gaat het om de voortgang in de dialoog met burgers en organisaties. In 3.2 staat het verminderen van bestuurlijke drukte centraal, en daarmee de rolverdeling tussen de rijksoverheid en andere overheden. In 3.3 wordt het belang van een vitale en innovatieve economie voor een duurzame ontwikkeling van Nederland belicht. Daarbij wordt ook ingegaan op de acties rond een aantal marktinstrumenten. In 3.4 draait het om algemene uitvoeringsaspecten van een duurzame leefomgeving, waaronder het Actieprogramma Gezondheid en Milieu.

3.1 Een verbindend bestuur werkt in dialoog

Het Coalitieakkoord zet zwaar in op samenwerking: samen werken met burgers, bedrijven, organisaties en andere overheden aan een samenleving waarin men zich duurzaam met elkaar verbonden weet. Een verbindend bestuur werkt in dialoog met de samenleving. Dat verhoogt de herkenbaarheid en het maatschappelijk draagvlak van het milieubeleid. Deze paragraaf gaat achtereenvolgens in op de betrokkenheid van burgers (3.1.1), op het toerusten van burgers en bedrijven (3.1.2) en op het ondersteunen van initiatieven (3.1.3).

3.1.1 Betrokkenheid |33|

In de tweede helft van 2006 en de eerste maanden van 2007 zijn burgers betrokken bij de volgende voorbereidingstrajecten:

- Als onderdeel van de voorbereiding van een brief aan de Tweede Kamer over de neveneffecten van producentenverantwoordelijkheid voor afgedankte producten en het toezicht hierop, heeft een burgerpanel een advies over de neveneffecten uitgebracht;
- Ter voorbereiding op de nota over natuur en milieueducatie zijn burgers in vier regionale bijeenkomsten gevraagd om adviezen te geven;
- Een panel van burgers is gevraagd mee te denken over de wenselijkheid van een raad voor ethiek en biotechnologie;
- Het aanwijzen van zwemlocaties in het kader van de implementatie van de Europese richtlijn zwemwaterkwaliteit is een proefproject voor Inspraak Nieuwe Stijl, zodat burgers in een vroegtijdig stadium zullen worden betrokken;

- In panelbijeenkomsten en via enquêtes zijn burgers gevraagd naar thema's en ideeën voor milieubeleid voor de landbouw.

Het betrekken van burgers bij voorbereidingstrajecten voor milieubeleid wordt voortgezet. Daarbij zal in het bijzonder aandacht worden besteed aan de mogelijkheden van burgerparticipatie bij de uitwerking van voorstellen uit de TM. Bij het betrekken van burgers zal ook rekening worden gehouden met de afspraken die met de Visitatiecommissie Emancipatie zijn gemaakt⁴. In 2007 zullen burgers ondermeer worden betrokken bij onderzoek naar verdere mogelijkheden voor modernisering van regelgeving.

Kennismanagement, projectbegeleiding en kennisontwikkeling zijn centraal georganiseerd via het VROM Programma Beleid met Burgers. In opdracht van het programma is onderzoek gedaan naar beeldvorming van burgers over het betrekken van burgers bij het VROM-beleid. In de monitor is tevredenheid opgevat als een overkoepelend begrip voor verschillende indicatoren als 'vertrouwen', 'serieus genomen voelen' en 'wordt het beleid beter door Beleid met Burgers'. De monitor laat duidelijk zien dat Beleid met Burgers bij burgers die weten van het bestaan van het programma, de tevredenheid over VROM-beleid vergroot.

3.1.2 Burgers en bedrijven toerusten |39|

In deze subparagraaf wordt de voortgang van enkele activiteiten gericht op het toerusten van burgers en bedrijven, belicht.

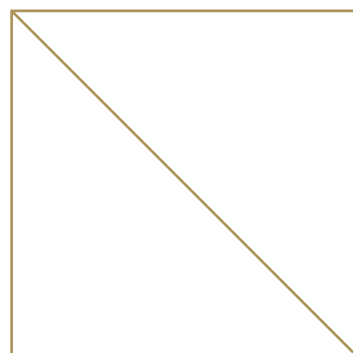
Webportal bewonersgroepen |31|

Medio 2006 is er een webportal ontwikkeld waarmee informatie over gezondheid en milieu toegankelijk is gemaakt voor bewonersgroepen en burgers. Deze *webportal* is bereikbaar via www.milieuengezondheid.nl. De webportal is sinds 1 juli 2006 bereikbaar en is op 3 oktober 2006 officieel gelanceerd. De portal wordt in het najaar van 2007 geëvalueerd.

Atlas gezonde leefomgeving |32|

Eind 2006 is een plan van aanpak geschreven, waarin de opzet, inhoud en proces om te komen tot een 'Atlas gezonde leefomgeving' zijn uitgewerkt. Deze Atlas heeft ten doel om (digitaal) informatie te geven aan burgers en professionals over de leefomgeving vanuit het perspectief gezondheid en

⁴ 'Emancipatiebeleid en gender mainstreaming bij het Ministerie van VROM' eindrapportage visitatie 2005-2006, doc. nr VCE-07-12, januari 2007.

milieu. Uitgangspunt is dat men op basis van postcode direct of (in)direct informatie krijgt over de eigen leefomgeving (buitenmilieu) en eventueel daaraan gerelateerde ervaringen (b.v. hinder). De informatie over gezondheidsrisico's wordt via het internet ondersteund met (geografische) kaarten. Van het Vernieuwingsbudget voor de TM is € 4,8 mln gereserveerd voor het realiseren van de Atlas (zie hoofdstuk 13). De Atlas wordt stapsgewijs gerealiseerd in een periode van drie jaar, met tussentijdse evaluatie- en beslismomenten:

- In 2007 wordt de opzet en organisatie van de Atlas samen met betrokkenen uitgewerkt voor luchtkwaliteit en geluid;
- In 2008 vindt een verdere uitbreiding van de Atlas plaats met nieuwe milieu- en gezondheidsthema's alsmede verbreding naar andere gemeenten, GGD'en en provincies;
- In 2009 volgt de afronding en consolidatie naar de beheerfase.

Inzicht geven in de achtergronden van het milieubeleid

In de TM zijn voorstellen geformuleerd om het milieubeleid dichter bij de burger te brengen, ondermeer door een vernieuwing van de communicatie over het milieubeleid. Van het Vernieuwingsbudget voor de TM is € 18,9 mln gereserveerd om het draagvlak voor het milieubeleid te vergroten (zie hoofdstuk 13).

Nog in 2007 zal een nieuwe communicatiestrategie worden ontwikkeld, die inzicht geeft in de achtergronden van het milieubeleid. Bij de ontwikkeling van deze strategie wordt rekening gehouden met de informatiebehoefte van verschillende doelgroepen en met de verschillende verwachtingen die mensen van de overheid hebben. Daarbij wordt geput uit het periodiek behoefteonderzoek onder verschillende doelgroepen en uit evaluaties van eerdere campagnes. In het najaar van 2007 zullen de eerste uitingen op basis van de nieuwe strategie worden uitgevoerd. Het gaat om een meervoudige campagne, gericht op verschillende doelgroepen, waaronder jongeren.

Natuur- en milieueducatie

In het voortraject voor een nota over natuur- en milieueducatie (NME) is de huidige situatie geanalyseerd en zijn beleidsvoorstellen geformuleerd. Daarbij kwamen vragen naar voren over de rol van NME en over de taakopvatting van de verschillende bestuurslagen. In februari 2007 is hierover een bestuurlijke bijeenkomst georganiseerd, bedoeld om een gedeelde visie te krijgen op de rol die NME in deze tijd zou moeten vervullen: Hoe kan NME op een moderne manier een bijdrage leveren aan het huidige en toekomstige natuur- en milieubeleid? Bovendien bestond behoefte aan het verkrijgen van een helder beeld van de taakopvatting van de verschillende bestuurslagen over NME, inclusief de verantwoordelijkheid van overheden ten opzichte van andere maatschappelijke partijen. Voorts is in december 2006 in vier regionale bijeenkomsten advies gevraagd aan burgers over de nota.

Op basis van de uitkomsten van het bestuurlijke gesprek, de daaraan voorafgaande analyse en na consultatie van burgers en diverse andere maatschappelijke partijen, hebben de betrokken ministeries (VROM, LNV, OCW) een voorstel voor de contouren en hoofdlijnen voor een aanpak van NME besproken met IPO, VNG en UvW. In maart 2007 stemden deze partners in met verdere uitwerking van het voorstel tot een nota NME die voor de zomer aan de Tweede Kamer wordt toegezonden.

Leren over de natuur

Innovaties komen in gespecificeerde marktsegmenten tot stand.

Koplopers spelen hierbij een hoofdrol

3.1.3 Ondersteunen van initiatieven

In deze subparagraaf wordt de voortgang van enkele activiteiten gericht op het ondersteunen van initiatieven van burgers en organisaties, belicht.

Ondersteuningsorganisatie voor burgerinitiatieven |36|

Een burgerinitiatief is één van de instrumenten om vorm te geven aan het VROM-beleid. Meer concreet voor het milieu- en duurzaamheidsbeleid is het een middel om een milieu- en duurzaamheidsagenda op te stellen, die beter aansluit bij wat in de samenleving speelt. Het biedt de mogelijkheid om datgene wat in de samenleving speelt beter te betrekken bij de beleidsvorming, bij de uitvoering en bij de handhaving (waarin meer plaats is voor verantwoordelijkheid van burgers). Het verwachte effect is tweeledig: het milieu wordt er beter van (en de maatschappij duurzamer), en het draagvlak voor milieu- en duurzaamheidsbeleid wordt vergroot.

In het najaar van 2006 is op ambtelijk niveau het draagvlak bij andere ministeries verkend voor een 'ondersteuningsorganisatie voor burgerinitiatieven', in lijn met het VROM-Raad advies en de brief inzake duurzaamheid van de Minister-President aan de Tweede Kamer⁵. In 2007 worden nut en noodzaak en rol en taak van deze organisatie afgebakend en wordt de organisatie juridisch, organisatorisch en financieel ingebed. Mijn streven is er op gericht een ondersteuningsorganisatie voor burgerinitiatieven per 1 januari 2008 te laten starten.

SMOM-module gericht op lokaal en internationaal initiatief |33|

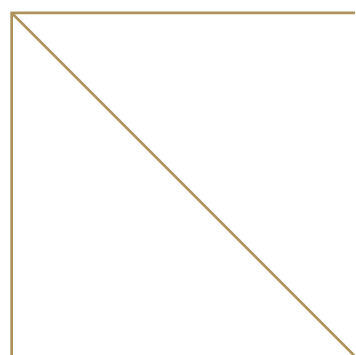
In 2007 wordt een verkenning uitgevoerd om te bepalen hoe het rijk de andere overheden kan ondersteunen bij het verder verbeteren van de lokale leefomgeving, uiteraard in overleg met de andere overheden. Als onderdeel van de verkenning zal worden geëxperimenteerd met een aanvullende SMOM-module, gericht op lokaal initiatief. Deze module wordt in samenwerking met de andere overheden opgezet. In 2008 zal de regeling gericht op de ondersteuning van internationaal initiatief (Subsidieprogramma Internationale Milieusamenwerking) zoveel mogelijk worden geïntegreerd in de uitvoeringssystematiek die voor de SMOM-regeling subsidie wordt gehanteerd.

⁵ VROM-Raad: 'Wat kan ik voor u doen? Ideeën voor verbetering van de ondersteuning van duurzaamheidsinitiatieven uit de samenleving', 25 juli 2006, TK 2006-2007, 30.196, nr. 11.

Het ondersteunen van koplopers

Het Koplopersloket, dat ondernemers steunt bij de ontwikkeling van duurzame projecten, heeft in 2006 ongeveer 100 klanten gehad. Evaluatie van de activiteiten, zowel bij ondernemers als bij betrokken ambtenaren, gaf een hoge mate van waardering. Een voorbeeld is Legionella Free Systems. Met een innovatief systeem maakt dit bedrijf het mogelijk om waterleidingen op eenvoudige en gecontroleerde wijze vrij te houden van legionella. De milieubelasting van het systeem is bovendien vele malen lager dan van reguliere methoden. Het bedrijf is inmiddels KIWA gecertificeerd en staat bovenaan op 'de ladder van legionellabestrijding'. Het bedrijf heeft inmiddels verschillende prijzen gewonnen, waaronder het Ei van Columbus, de EEP-award en de Herman Wijffels innovatieprijs. Het Koplopersloket heeft dit bedrijf onder meer ondersteund door achter het innovatieve systeem te staan waardoor financiering door banken eenvoudiger werd. Daarnaast is het bedrijf in contact gebracht met relevante beleidsmedewerkers zodat deze zicht kregen op de nieuwe ontwikkelingen en daarmee in het beleid rekening kunnen houden. Voorts is de procedure om een KIWA certificering te krijgen door tussenkomst van het loket versneld.

Een tweede voorbeeld is Bberg. Deze onderneming combineert diverse technologieën (Nederlandse, Duitse en Belgische) om een optimale benutting van (afval)biomassa te bereiken. Naar verwachting kan nog in 2007 een eenvoudige, economische productie van goede kwaliteit diesel uit gras, stro e.d. starten. Dit is een zeer belangrijke doorbraak. Het Koplopersloket heeft gemakeld en geschakeld tussen diverse partijen om deze innovatie zo snel mogelijk van de grond te kunnen laten komen. De wetenschap is ingeschakeld om enkele testen te laten doen en er zijn daarnaast enkele financiers aangezocht. Het bedrijf heeft een interdepartementaal podium gekregen om haar innovatie toe te lichten. Bovendien is in verband met het innovatieve karakter van dit bedrijf het bevoegd gezag verzocht om medewerking bij de vergunningverlening.

3.2 Verminderen 'bestuurlijke drukte' en het bevorderen effectief optreden overheid

Het Coalitieakkoord zet met pijler 6 in op vermindering van bestuurlijke drukte en een betere bestuurlijke werkwijze. In het kader van de uitvoering van de TM wordt aan het optimale schaalniveau van de gemeentelijke en provinciale vergunningverlening en rechtshandhaving veel aandacht besteed. Hierop wordt in 3.2.1 ingegaan. Daarnaast is het van belang dat er minder regels komen en dat de bureaucratische lasten worden verlaagd. In 3.2.2 wordt ingegaan op de Europese context hiervan, alsmede op de omgevingsvergunning en op het Activiteitenbesluit. Deze ontwikkelingen dragen bij aan het verminderen van het aantal regels en het verlagen van de administratieve lasten. In 3.2.3 wordt ingegaan op de kosteneffectiviteit van het milieubeleid. Specifiek wordt ingegaan op de maatschappelijke kosten-baten analyses en op afvalverwijdering.

3.2.1 Het optimale schaalniveau van de gemeentelijke en provinciale vergunningverlening en rechtshandhaving ^{12]}

In 2006 is een inventariserend onderzoek uitgevoerd naar het optimale schaalniveau van de gemeentelijke en provinciale vergunningverlening en rechtshandhaving in het kader van de milieuregelgeving voor bedrijfsactiviteiten. Het onderzoek heeft een 'maatlat' opgeleverd, aan de hand waarvan het bevoegd gezag kan vaststellen wat het 'in huis moet hebben' om een bepaald takenpakket adequaat te kunnen uitvoeren. Om recht te doen aan de verschillen in omvang en complexiteit van het takenpakket van de verschillende gemeenten en provincies, gaat de maatlat uit van een typologie van bedrijvenpakketten: een kleinschalig eenvoudig pakket, een middelgroot complex pakket en een grootschalig complex pakket.

In het onderzoek is geïnventariseerd hoe kan worden geborgd dat de gemeentelijke en provinciale uitvoeringsorganisaties aan internationale verplichtingen voldoen. De toepassing van internationale normen en procedurele vereisten worden gekwalificeerd als minimaal kwaliteitsniveau waaraan iedere uitvoeringsorganisatie ten minste moet kunnen voldoen. Voor die toepassing kan vervolgens de benodigde capaciteit en deskundigheid worden benoemd, die de organisatie dus ten minste in huis moet hebben. Het is daarmee een onderdeel van de maatlat geworden.

Het rapport bevat tevens een verkenning van de mogelijkheden om de kwaliteit van de vergunningverlening en het toezicht te verbeteren. De verbeteropties zijn met name bedoeld voor de organisaties die niet aan de maatlat blijken te voldoen. Daarnaast kunnen de verbeteropties voor organisaties die er wel aan voldoen, aanleiding zijn om toch de bestaande wijze van organiseren te heroverwegen.

Tijdens het onderzoek is onder meer gebleken dat er sinds de beëindiging van de BUGM/VOGM-regelingen voor de financiering van de gemeentelijke taakuitvoering en de VRV-gelden voor de provinciale taken, geen algemeen geldend inzicht meer bestaat in de kengetallen voor de uitvoering van de vergunningverlening en het toezicht⁶. Door het ontbreken van eenduidige kengetallen is het niet goed mogelijk gebleken een kwantitatieve uitspraak te doen over de kosteneffectiviteit van de verschillende wijzen waarop de uitvoering wordt georganiseerd. De maatlat en de verbeteropties zijn daarom voornamelijk op kwalitatieve gronden gebaseerd.

De kosteneffectiviteit is met name afhankelijk van het ambitieniveau en de frequentie van de taakuitvoering die het bevoegd gezag adequaat acht, maar tevens van de kostprijs van de uitvoeringsorganisatie. Sommige bevoegde gezagen (circa 150 gemeenten en twee provincies) werken om deze reden met elkaar samen in een gemeenschappelijke regeling en boeken daardoor schaalvoordelen op het niveau van kennis en kosten. Andere (circa 290 gemeenten en 10 provincies) organiseren de uitvoering merendeels zelfstandig. Soms besteden zij alsnog gedeeltelijk taken uit aan een naburige gemeente of milieudienst.

Bij de bestuurlijke keus uit de verschillende verbeteropties voor de vormgeving van de uitvoeringsorganisatie zal kosteneffectiviteit een belangrijk criterium zijn. Het belang hiervan zal nog toenemen met de beoogde inwerkingtreding van de algemene regels van het Activiteitenbesluit en van de omgevingsvergunning. De efficiëntie van de uitvoering van deze nieuwe instrumenten is afhankelijk van de wijze waarop de uitvoering door de gemeente of provincie is georganiseerd of beter zou kunnen worden georganiseerd. Er is daarom aanleiding om beter inzicht

⁶ Bijdragenbesluit uitvoering gemeentelijk milieubeleid (BUGM), Stb. 1990/601. Vervolgbijdrageregeling Ontwikkeling Gemeentelijk Milieubeleid (VOGM), Stcrt. 1994/90 en 1994/99.

Een dienende overheid stelt burgers centraal: minder regels en bureaucratische lasten en een heldere handhaving

te krijgen in de wijze waarop de bestaande middelen uit het gemeente- en provinciefonds voor de uitvoering van de milieutaken door de bevoegde gezagen kosteneffectief kunnen worden besteed.

Met de koepels van de andere overheden (VNG, IPO, UvW) is afgesproken dat zij onder aanvoering van de VNG een voorstel formuleren voor de toepassing van de maatlat en de doorvoering van de verbeteropties. Hierover vindt momenteel nader overleg plaats ter voorbereiding van een plan van aanpak, eventueel resulterend in een bestuurlijke conferentie. In dit kader zal de efficiëntie van de bestaande organisaties en de verbeteropties eveneens nader worden beschouwd.

3.2.2 Minder regels en minder bureaucratische lasten

Europese context

In Europees verband is 'minder regels en minder bureaucratische lasten' onderdeel van het project Betere Regelgeving. Dit project heeft vooral ten doel kwalitatief betere regelgeving tot stand te laten komen, onder meer door in een vroege fase

Veel milieubeleid wordt in Brussel gemaakt

meer aandacht te besteden aan eenduidigheid van terminologie, aan handhaafbaarheid en uitvoerbaarheid en aan samenhangende regelgeving. Voorts benadrukt het project om een goede onderbouwing van nieuwe regelgeving te verzorgen aan de hand van effectbeoordeling waarbij gekeken wordt naar kosten en baten, ook op langere termijn. Dan gaat het onder meer ook om de kosten van niet-handelen en om de baten voor ander beleid. Door de Europese Commissie is hiertoe een Impact Assessment Board opgericht. Administratieve lastenvermindering is in Europees verband op de agenda gekomen door toedoen van vooral Nederland. Binnen de EU wordt nu gericht gekeken hoe dit het beste vorm kan worden gegeven, onder meer door stroomlijning van monitoring en rapportages, maar ook door het vereenvoudigen van regelgeving. De Europese Commissie heeft een aantal initiatieven opgezet ter verbetering van alle bovenstaande aspecten. Nederland draagt actief bij aan dit proces.

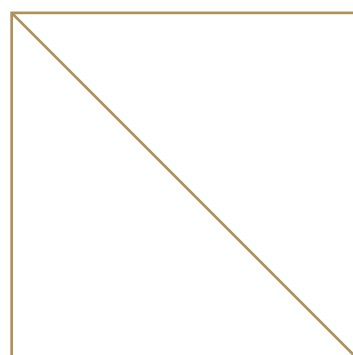
Stand van zaken omgevingsvergunning

Op 18 januari 2007 heeft de Tweede Kamer de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) op de lijst met controversiële wetsvoorstellen gezet. Inmiddels heeft het kabinet een lijst gestuurd naar de Tweede Kamer met onder het vorige kabinet ahangig gemaakte wetsvoorstellen die ingetrokken, gewijzigd of aangepast moeten worden. De Wabo staat hier niet op. De parlementaire behandeling is inmiddels voortgezet. De ingangsdatum van de Wabo (oorspronkelijk 1 januari 2008) is mede afhankelijk van de voortgang van deze behandeling.

Stand van zaken Activiteitenbesluit

Op verzoek van VNG en UvW is de datum van inwerkingtreding van de wijziging van de Wet milieubeheer voor de invoering van het Activiteitenbesluit en de bijbehorende regeling op 1 januari 2008 gezet. Gestreefd wordt naar publicatie van het Activiteitenbesluit en de regeling in augustus 2007. De wetswijziging is sinds eind 2006 gereed. Het Activiteitenbesluit is voor advies voorgelegd aan de Raad van State. In maart is het ontwerp van de ministeriële regeling gepubliceerd in de Staatscourant voor inspraak.

Naar aanleiding van de inspraak op de regeling zal het overleg met de andere overheden worden geïntensiveerd. Thans vindt regulier overleg plaats met een werkgroep waar IPO, VNG en UvW deel van uit maken. Vertegenwoordigers van de gemeenten

zijn eveneens aanwezig bij de gesprekken die plaatsvinden met de BOVAG en Horeca-NL.

De invoeringsbegeleiding is in de steigers gezet. Voor de zomer van 2007 zullen 8 landelijke voorlichtingsdagen worden georganiseerd. Tevens zal tijdens de voorlichtingsdagen de nodige aandacht aan lozings worden gegeven.

Het Platform milieuhandhaving grote gemeenten heeft van VROM subsidie ontvangen voor hun plan om voor alle gemeenten een verdiepingsslag te organiseren. Tevens zal in dit verband een landelijk toezichtprotocol worden opgesteld.

Het ICT-systeem zal in maart met het proefproject starten. Bij de startbijeenkomst in februari 2007 heeft een tiental gemeenten zich al aangemeld. Er loopt nog overleg met diverse gemeenten en waterschappen over deelname aan het proefproject, maar ook nieuwe aanmeldingen zijn nog steeds welkom.

Bestuursvereenkomsten ILG en beleid ISV |9|

Op 18 december 2006 zijn twaalf bestuursvereenkomsten Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) gesloten met de provincies⁷. In november 2006 heeft de Minister van VROM een brief over het Grote Stedenbeleid en het beleid inzake het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV) naar de Tweede Kamer gestuurd⁸.

3.2.3 Kosteneffectiviteit

Stand van zaken MKBA |5|

Het kabinet kiest voor een nuchtere en zakelijke aanpak van het milieubeleid. De inzet van maatschappelijke kosten-batenanalyses (MKBA) kan als instrument in het besluitvormingsproces een goede rol vervullen. Er zijn diverse MKBA's uitgevoerd. Bijvoorbeeld op het gebied van de bodemsanering en op het gebied van biodiversiteit (de groenblauwe dooradering). De resultaten van deze analyses zijn beschreven in de hoofdstukken over bodemsanering (zie 11.2) en Biodiversiteit (zie 5.4). In de Decemernota 2006⁹ is de Tweede Kamer geïnformeerd over de strategische MKBA Kaderrichtlijn Water. Momenteel wordt gewerkt aan een vervolg op deze studie.

In het voorjaar wordt een MKBA uitgevoerd van mogelijke beleidsalternatieven voor het jaar 2020 voor de stoffen die onder de NEC-plafonds vallen (SO₂, NO_x, NMVOS, NH₃ en PM_{2,5}). Deze analyse zal worden gebruikt voor de positiebepaling van

Nederland bij de Europese onderhandelingen voor de herziening van de NEC-richtlijn waarin nieuwe emissieplafonds worden opgenomen voor het jaar 2020.

Er is een leidraad ontwikkeld voor de opzet en uitvoering van MKBA in het milieubeleid. Deze leidraad zal in de komende periode aan de hand van een aantal concrete MKBA-studies getoetst worden op bruikbaarheid. Hiervoor is € 1,3 mln beschikbaar uit het Vernieuwingsbudget van de TM (zie hoofdstuk 13).

Daarnaast is aan de Raad voor Ruimtelijk, Milieu- en Natuuronderzoek (RMNO) advies gevraagd over de rol van deze analyses in het milieubeleid. Dit advies wordt na de zomer verwacht.

Kostenvergelijking tussen verbranding en andere vormen van hergebruik |111|

Er is een start gemaakt met de aangekondigde kostenvergelijking tussen verbranding en andere vormen van hergebruik van bepaalde afvalstromen. De kostenvergelijking wordt per afvalstroom opgebouwd en wordt mede betrokken bij de voorbereiding van het tweede Landelijk afvalbeheerplan (2008-2018) dat in 2007 en 2008 wordt opgesteld. Ten aanzien van de inzet van secundaire bouwstoffen en de rol van de overheid om bij werken bij voorkeur secundaire bouwstoffen in te zetten, worden primair de mogelijkheden van het verbeteren van de kwaliteit en de kosteneffectieve inzet van met name de grote afvalstromen (zoals reststoffen van afvalverbrandingsinstallaties) gezien.

3.3 Een vitale en innovatieve economie is de basis voor duurzame ontwikkeling van onze welvaart

In 3.3.1 wordt het proces van het tot stand komen van milieu-innovatieconvenanten uiteengezet. In 3.3.2 wordt ingegaan op de rol die de overheid vanuit haar eigen bedrijfsvoering heeft om innovaties aan te jagen. In 3.3.3 wordt specifiek ingegaan op de mogelijkheden van de overheid om als launching customer op te treden. In 3.3.4 wordt de stand van zaken rond een aantal markt-instrumenten toegelicht. Tenslotte volgt in 3.3.5 de voortgang op enkele nationale aspecten van maatschappelijk verantwoord ondernemen.

⁷ zie TK 2006-2007, 29.576, nr. 30 met bijlagen.

⁸ TK 2006-2007, 30.128, nr. 12.

⁹ TK 2006-2007, 27.625, nr. 80.

Toekomstbeelden inspireren tot nieuwe initiatieven

3.3.1 Samen toekomstbeelden ontwikkelen ten behoeve van milieu-innovatieconvenanten |21|22|25|

Gebleken is dat voor het beter kunnen benutten van kansen voor milieu-innovaties nu en in de toekomst bedrijven behoefte hebben aan meer transparantie en duidelijkheid over wat er op langere termijn naar verwachting op de Nederlandse industrie afkomt op het gebied van milieu (mondiaal en vanuit de EU). Een adviesbureau heeft in opdracht van VROM milieutoekomstbeelden ontwikkeld, met als zichtjaar 2030. De opgestelde toekomstbeelden vertegenwoordigen niet een ideale of gewenste toekomstige situatie, maar geven een aannemelijke situatie weer. Ze zijn een verwachting, gebaseerd op inzichten van nationale en internationale deskundigen. De beelden geven kwantitatieve indicaties van wat de milieuprestatie van de industrie (incl. de energiesector) in 2030 zou kunnen zijn. Ook geeft de studie aan welke 'grote' bestaande milieutechnologische opties tegen welke kosten het halen van de te verwachten milieuprestatie in 2030 binnen bereik kunnen brengen. Het bedrijfsleven is nauw betrokken geweest bij het opstellen van deze toekomstbeelden.

Private vergroening: het bedrijfsleven regelt de inzameling en verwerking van oude koelkasten en wasmachines zelf

De resultaten van de studie vormen een eerste aanzet voor een dialoog met het bedrijfsleven over milieu-innovatieprogramma's ten behoeve van een snellere introductie van schone technologieën. Over de inzet van partijen voor de realisatie daarvan kunnen vervolgens onderlinge afspraken worden gemaakt. Te denken valt aan bepaalde vormen van partnerschappen, milieu-innovatieconvenanten of andere vormen van onderlinge afspraken.

Het ligt voor de hand hiervoor aansluiting te zoeken bij bestaande samenwerkingsverbanden met het bedrijfsleven, bijv. de milieuconvenanten in het kader van het Doelgroepenbeleid Milieu en Industrie, de Meerjarenafspraken over energiebesparing en de samenwerking ten behoeve van de sleutelgebieden voor innovatie. Vrijwilligheid en vraagsturing staan voorop. Gezien de ervaringen met overleg in het kader van het Doelgroepenbeleid Milieu en Industrie ligt een focus op de daarbij betrokken bedrijfstakken voor de hand. Voorbeelden zijn de papier- en kartonindustrie, de zuivelindustrie, de metaalektroindustrie en de basismetaleindustrie. Maar ook andere bedrijfstakken komen in aanmerking.

Voor dit project is € 1,8 mln beschikbaar uit het Vernieuwingsbudget van de TM.

Innovatie op gebied van afvalverwijdering |116|

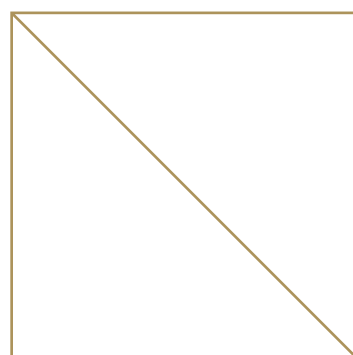
In de voorbereiding van een actieplan innovatie wordt nu eerst voor een aantal grotere afvalstromen geanalyseerd hoe in de hele keten van grondstof via product naar afvalstadium innovatieve ontwikkelingen mogelijk zijn ter vermindering van milieudruk en kosten. Het innovatieplan richt zich dus niet alleen op het stadium van verwerking en hergebruik van afval, maar ook op het ontstaan en op het in toenemende mate zodanig vormgeven van producten dat het uiteindelijke afval goed herbruikbaar is.

3.3.2 Duurzaam inkopen |15|

Het Coalitieakkoord zet in op versnelde introductie van schone technologieën en op de ontwikkeling van markten voor duurzame producten. In de prioriteitenbrief VROM¹⁰ is reeds aangegeven dat de uitvoering van de TM daarom met kracht voortgezet dient te worden. Daarbij wordt ook de eigen inkoop van de Rijksoverheid benut.

Binnen het programma 'Duurzame bedrijfsvoering overheden' wordt invulling gegeven aan de doelstelling van 100% duur-

¹⁰ TK 2006-2007, 30.800 XI, nr. 88.

zaam inkopen door het Rijk in 2010 (lagere overheden hebben een ambitie van 50%), zoals beschreven in de brief van 14 juli 2006¹¹. Het programma faciliteert de overheden met duurzaamheidscriteria en hulpmiddelen, stimuleert de toepassing ervan en registreert de voortgang. Daarbij wordt samengewerkt met intermediaire en belangenorganisaties en wordt het bedrijfsleven geconsulteerd. Voor de eerste serie productgroepen is onlangs de 'duurzaamheidslat' vastgesteld: de criteria waaraan het ingekochte product moet voldoen om duurzaam te worden genoemd. De andere productgroepen volgen grotendeels nog in 2007. De rijksorganisaties worden geacht deze zodra ze beschikbaar zijn, toe te passen. Het kabinet heeft er voor gekozen om de duurzaamheidscriteria zo ambitieus mogelijk te stellen, voor zover financiële en juridische mogelijkheden dat toelaten. Daarmee worden de koplopers onder de bedrijven beloond en worden andere bedrijven gestimuleerd hun producten te verduurzamen. Ook bevordert dit innovaties. Het kabinet heeft deze hoge ambitie op 13 april 2007 verwoord in een brief aan de Tweede Kamer¹².

Uit de monitor 2006¹³, te zien als nulmeting, blijkt dat meer dan eenderde van het (gemeten) volume al duurzaam wordt ingekocht. Over deze monitor is dit voorjaar een brief aan de Tweede Kamer gezonden. SenterNovem wordt gepositioneerd als kenniscentrum voor duurzaam inkopen, hetgeen de overheden de kans biedt om forse vervolgstappen te zetten in de richting van de doelstelling van 100% respectievelijk 50%. Met de recent ontwikkelde zelfscan kunnen overheden hun eigen voortgang bewaken. In het najaar 2008 zal weer een landelijke monitor worden uitgevoerd.

Launching customer

|24|

Als de overheid optreedt als *launching customer* koopt ze als eerste een innovatief product of dienst en biedt daarmee deze producten een kans om door te breken. Dit kunnen producten zijn die ook qua duurzaamheid beter scoren. In vervolg op de brief aan de Tweede Kamer over *launching customer*¹⁴ is uitvoering gegeven aan het daarin genoemde actieplan. Dit heeft betrekking op bewustmaking, informatie, organisatie en uitvoering. Er is onder andere een handboek beschikbaar over de relatie met de aanbestedingsregels en er zijn voorbeelden van

uit de rijksoverheid verzameld. Voor een uitgebreide rapportage wordt verwezen naar de begroting 2008 van het ministerie van Economische Zaken.

3.3.3 Marktinstrumenten

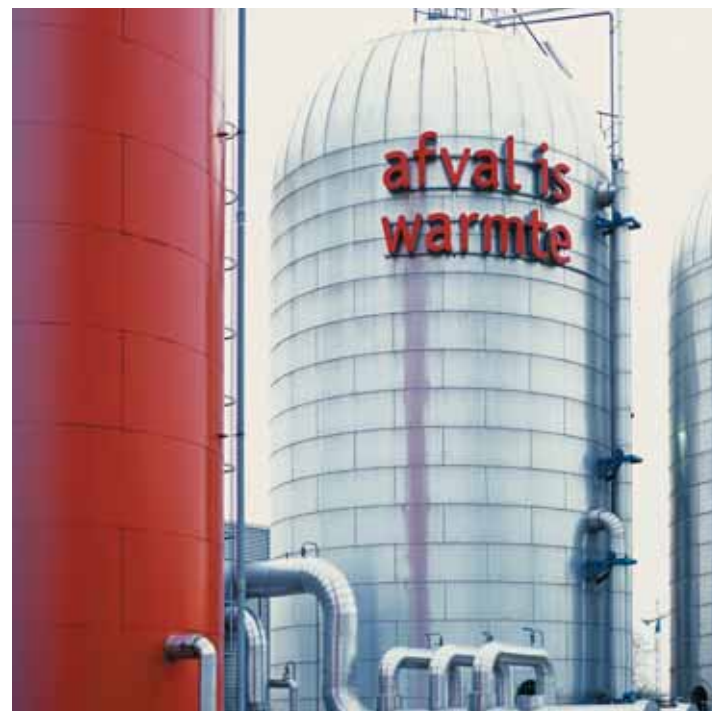
Fiscale vergroening

|27|

In het Coalitieakkoord is afgesproken dat in 2008 een viertal vergroeningsmaatregelen worden genomen die in totaal structureel € 1,1 mld aan extra opbrengsten genereren, te weten:

- Vliegticketbelasting (excl. transfer) met opbrengst van € 350 mln;
- Milieudifferentiatie Belasting van Personenwagens en Motorrijwielen (BPM) 'schoon en zuinig' met opbrengst van € 150 mln;
- Taakstellende verhoging belastingen op milieuvriendelijke energie en brandstof met opbrengst van € 350 mln;
- Verpakkingenbelasting met opbrengst van € 250 mln.

Deze maatregelen zullen worden opgenomen in het Belastingplan 2008.

Afval niet storten maar verbranden met energierugwinning

Met de verwijderingsbijdrage in de prijs van nieuwe koelkasten worden de kosten van de verwijdering van afgedankte koelkasten betaald

In 2006 is in opdracht van VROM op het terrein van de fiscale vergroening onderzoek gedaan naar een vliegticketbelasting en een differentiatie van de motorrijtuigenbelasting (MRB)¹⁵. In het onderzoek naar de vliegticketbelasting wordt geconcludeerd dat dit een wijze is om emissies (o.a. CO₂ en NO_x) van vliegtuigen terug te dringen. Met betrekking tot de differentiatie van de MRB naar vervuilende uitstoot heeft het onderzoeksbureau geconcludeerd dat het een kosteneffectieve maatregel is. Differentiatie van de MRB naar 'schoon' geeft ten opzichte van een differentiatie van de BPM een effectievere prikkel om het bestaande autopark schoner te maken. De maatregel heeft volgens de onderzoekers weinig herverdelingseffecten en is ook goed uitvoerbaar. Het kabinet zal over de MRB-differentiatie met een standpunt komen.

Het Coalitieakkoord geeft verder aan: "Waar de mate van milieuvuiling en milieubevordering onvoldoende in de marktprijzen tot uiting komt, zullen waar mogelijk positieve en/of negatieve financiële prikkels - heffingen, gedifferentieerde belastingen en (tijdelijke) subsidies - worden ingevoerd. (...) Uitgangspunt is dat heffingen pas aan de orde zijn als consumenten en bedrijven alternatieven voor hun milieubelastende gedrag hebben."

Het kabinet zal onderzoeken welke vergroeningsmaatregelen deze gedachte kunnen ondersteunen. Hiermee kan een bijdrage worden geleverd aan het creëren van markten voor duurzame producten.

Decentrale vergroening

Momenteel is een voorstel in voorbereiding om de Gemeentewet aan te passen om het voor gemeenten mogelijk te maken parkeertarieven te differentiëren naar milieukeurmerken van voertuigen. Tevens wordt met een aantal geïnteresseerde gemeenten overlegd over hoe een dergelijke maatregel vormgegeven zou kunnen worden.

Private vergroening

|26|

Het onderzoek naar mogelijke toepassingsgebieden voor private vergroening is afgerond. Nu wordt beoordeeld welke toepassingsgebieden die uit het onderzoek als mogelijk kansrijk naar voren zijn gekomen, concreet uitgewerkt zullen worden. Hierbij zal overleg met de branche worden gestart. De mogelijkheid om private vergroening op te nemen in de branchegerichte innovatieconvenanten wordt overwogen (zie 3.3.1). De Mededingingswet en de regels voor de Europese Interne Markt zijn beperkende randvoorwaarden voor de toepassing van private vergroening.

Uitbreiding van handel in broeikasgasemissies

|43a|58|

Het kabinet zal in de EU pleiten om zo spoedig mogelijk (vóór 2012) de reeds besloten aansluiting van de luchtvaart bij het Europese handelssysteem voor broeikasgasemissies (ETS) te realiseren. Tevens is het kabinet van mening dat alle opties voor andere economische instrumenten, zoals een ticketheffing, kerosineaccijns of een en-route-heffing, voor toepassing naast emissiehandel beschikbaar moeten blijven.

Inmiddels heeft de Europese Commissie een mededeling gepubliceerd over de aansluiting van de luchtvaart op ETS. Nederland heeft hier positief op gereageerd en heeft zich op het standpunt gesteld dat - behalve de intra-Europese luchtvaart - ook alle inkomende en uitgaande vluchten onder ETS moeten worden gebracht.

Het kabinet pleit ervoor dat er in internationaal verband maatregelen worden getroffen die leiden tot beperking van de broeikasgasemissies van de zeescheepvaart. In EU-verband zullen de mogelijkheden worden onderzocht om hiertoe het handelsstelsel uit te breiden. Tegelijkertijd zullen ook in IMO-kader de mogelijkheden tot maatregelen worden onderzocht. Ook hier geldt dat het kabinet daarnaast inzet op andere economische instrumenten, zoals differentiatie van de havengelden naar vervuilende emissies."

Naar verwachting zal het handelssysteem worden uitgebreid met lachgas uit de chemische industrie. Het verzoek om 'opt-in' ligt bij de Europese Commissie, die er naar verwachting in de zomer van 2007 een uitspraak over doet.

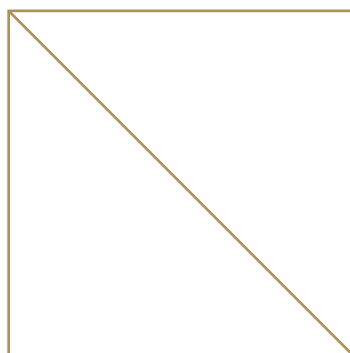
11 TK 2005-2006, 30.300 XI, nr. 134.

12 TK 2006-2007, 30.196, nr. 14.

13 TK 2006-2007, 26.485 nr. 42.

14 TK 2005-2006, 27.406, nr. 87.

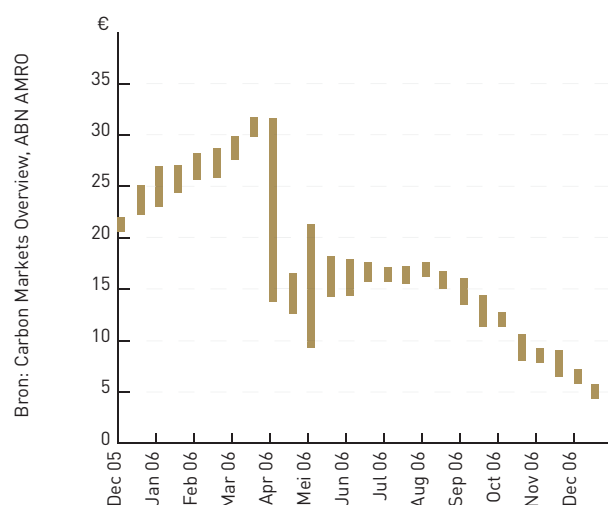
15 "Verkenning economische instrumenten luchtvaart" K. Rensma, e.a.; CE, Delft, 2006 en "Differentiatie van de motorrijtuigen-belasting naar luchtverontreinigende emissie-uitstoot", Mu-consult, Amersfoort, 2006.

Prijskaartje aan uitstoot

Op 1 januari 2005 is in Europa het systeem van CO₂-emissiehandel gestart. In Nederland doen ruim 200 energie-intensieve bedrijven mee. Jaarlijks ontvangen deze bedrijven een beperkte hoeveelheid emissierechten van de overheid die bepaalt hoeveel tonnen CO₂ zij gratis mogen uitstoten. Elk bedrijf moet bij de Nederlandse Emissieautoriteit (NEa) evenveel emissierechten inleveren als zij aan tonnen CO₂ heeft uitgestoten. Als een bedrijf rechten over heeft, kan het deze verkopen aan een bedrijf dat rechten tekort komt.

Op deze manier ontstaat een markt voor CO₂-emissierechten en krijgt elke ton CO₂ een prijskaartje. De prijs is afhankelijk van vraag en aanbod in de Europese markt. CO₂-uitstoot is daarmee onderdeel geworden van financiële afwegingen die bedrijven maken: het milieu is gespreksonderwerp geworden aan de directietafel

De invoering van emissiehandel heeft er daarnaast voor gezorgd dat de CO₂-uitstoot door de industrie veel nauwkeuriger in beeld gebracht wordt dan voorheen. Om een betrouwbare en eerlijke markt te creëren, moeten bedrijven hun uitstoot nauwkeurig meten en rapporteren. De NEa ziet hierop toe door monitoringsplannen te beoordelen, vergunningen te verlenen en inspecties uit te voeren. Het gevolg is dat emissiegegevens betrouwbaarder zijn geworden en sneller beschikbaar zijn.

NEC

Industrie

|52|123|

Op dit moment wordt gewerkt aan de herziening van de NEC-richtlijn (Nationaal Emissie Plafond). Voor deze herziening wordt een MKBA uitgevoerd om de inzet te bepalen. Daarnaast wordt het NOx-emissiehandelssysteem geëvalueerd. Pas wanneer deze werkzaamheden zijn uitgevoerd komt er meer duidelijkheid over de aanscherping van de prestatienorm voor de industrie bij de NOx-emissiehandel. Dit zal in de loop van 2007 het geval zijn. Door het bedrijfsleven is het voorstel geopperd om het NOx-emissiehandelssysteem met bedrijven uit Vlaanderen en Noordrijn-Westfalen uit te breiden. Het kabinet zal hierover in 2007 een aanpak ontwikkelen.

Landbouw

|124|125|

In 2007 wordt de sector aangesproken op het nakomen van de afspraak om landelijk een ureumgetal van 20 mg per 100 g tankmelk te halen in 2010. Als hieruit mocht blijken dat deze afspraak niet nagekomen kan worden, dan wil het rijk met de sector meedenken over hoe de benodigde ammoniakemissiereductie wel gehaald zou kunnen worden. Daarbij wordt gebruik gemaakt van een eerste verkenning van technische mogelijkheden om ammoniakemissie uit melkveestallen te reduceren. Deze verkenning wordt momenteel door Wageningen UR uitgevoerd. Een complicerende factor hierbij is de mate van beweiding van het melkvee. Daarom is het MNP gevraagd om een inschatting te maken van de hoogte van de ammoniakemissie in verschillende situaties, waarbij in ieder geval de uitersten, volledige beweiding en volledig opstallen, worden meegenomen.

Programma luchtwassers

De module gecombineerde luchtwassers waarmee subsidie verleend wordt aan investeringen in gecombineerde luchtwassers in de praktijk maakt deel uit van de regeling LNV-subsidies, die in zijn geheel aan de Europese Commissie ter toetsing wordt aangeboden. Per 2 april 2007 is de regeling opengesteld.

IPPC – NEC

|120|

Uit opgaves van het bevoegd gezag blijkt dat op de peildatum augustus 2006 zo'n tweederde van de vergunningen van bedrijven die onder de IPPC-richtlijn vallen aan de eisen uit de Wet milieubeheer (en daarmee indirect de IPPC-richtlijn) voldoen. De VROM Inspectie heeft eind 2006 onderzoek gedaan naar

Maatschappelijk verantwoord ondernemen betekent het instandhouden en vergroten van economisch, ecologisch en sociaal kapitaal

implementatie van deze richtlijn in vergunningen¹⁶ en constateert dat het bevoegd gezag extra capaciteit en expertise vrij dient te maken om de implementatiedatum voor bestaande installaties, 30 oktober 2007, te kunnen halen. De VROM-Inspectie zal het tweedelijns toezicht aanscherpen. Daarnaast zal Infomil de inspanningen ter ondersteuning van het bevoegd gezag versterken. Specifiek ten aanzien van de samenloop tussen de NEC-richtlijn en de IPPC-richtlijn heeft een werkgroep van de betrokken overheden eind 2006 een aanpak ontwikkeld. Deze houdt in: 1) onverminderde voortzetting van de actualisatie van vergunningen in het kader van de IPPC-richtlijn, 2) daarbovenop streven naar nieuwe afspraken met de doelgroepen over emissiereductie en 3) aanscherping van het Besluit emissie-eisen stookinstallaties (BEES) in nauwe samenhang met de verdere ontwikkeling van NOx-handel.

3.3.4 Maatschappelijk verantwoord ondernemen (nationaal)

MVO Nederland is 'startpagina' en wegwijzer voor ondernemend Nederland op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. MVO Nederland brengt partijen bij elkaar om kennis te delen en gezamenlijke activiteiten te ondernemen. Het doel is om zo veel mogelijk ondernemers te stimuleren om MVO op te pakken en uit te bouwen. Speerpunt daarbij is het inspireren en faciliteren van het midden- en kleinbedrijf. Dit gebeurt vooral via het verankeren van MVO in de activiteiten van reguliere ondernemersorganisaties (zoals brancheorganisaties en Kamers van Koophandel). Inmiddels hebben zo'n 250 partners zich bij MVO Nederland aangesloten.

Begin 2006 is MVO Nederland gestart met het brancheprogramma waarin samen met brancheverenigingen bekeken wordt welke activiteiten ondernomen kunnen worden om MVO bij de leden van de betreffende vereniging te stimuleren. Andere activiteiten van MVO Nederland in 2006 waren onder meer de ontwikkeling van een landelijke MVO-scan voor het midden- en kleinbedrijf en de organisatie van 'werkwinkels' over specifieke MVO-thema's.

Op 15 februari 2007 heeft de Staatssecretaris van Economische Zaken, coördinerend bewindspersoon voor maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO), het Voortgangsonderzoek

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (2001-2006) naar de Tweede Kamer gezonden. In de begeleidende brief¹⁷ kijkt zij terug op 5 jaar MVO-beleid. Voorts is toegezegd dat in het najaar van 2007 een nieuwe kabinetsvisie op MVO aan de Tweede Kamer wordt aangeboden.

Tussen Duurzaam Inkopen door de overheden en maatschappelijk verantwoord ondernemen kan een wederzijds versterkende relatie ontstaan. Maatschappelijk verantwoord ondernemende bedrijven vragen om aandacht voor hun producten bij de overheid en duurzaam inkopen stimuleert andere bedrijven om maatschappelijk verantwoord te gaan ondernemen. Daarbij kan ook de rol van de overheid als 'launching customer' aan de orde zijn (zie 3.3.3).

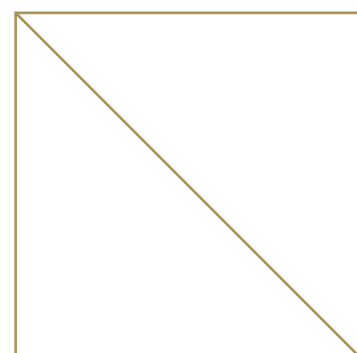
Het ministerie van EZ heeft voor de samenwerking tussen bedrijfsleven en NGO's de ontwikkeling van het instrument 'Bedrijf - NGO – Interactie' (BNI) gefinancierd (als onderdeel van het Onderzoeksprogramma Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen).

Economische groei mag niet ten koste gaan van natuur

¹⁷ TK 2006-2007, 26.485, nr. 42

¹⁶ Onderzoek implementatie IPPC-richtlijn in Nederland in 2006, in opdracht van de VROM-Inspectie en de Inspectie van V&W.

3.4 Algemeen beleid voor een duurzame leefomgeving

In het Coalitieakkoord wordt een duurzame samenleving gepresenteerd als een van de zes pijlers van de visie van het Kabinet: "De overheid zal samenhang moeten bevorderen tussen alle terreinen waar duurzaamheid vorm kan en moet krijgen. Zo is er een duidelijke relatie tussen ruimtelijke ordening, natuur en landschap, infrastructuur en energieverbruik. Door die terreinen in samenhang te bezien, kan grotere duurzaamheidswinst worden geboekt. Innovatie speelt daarbij een sleutelrol." Het kabinet heeft daarbij een breed duurzaamheidsbegrip voor ogen. Bovendien heeft het kabinet de Raad voor Duurzame Leefomgeving ingesteld als onderraad van de Ministerraad om de samenhang ook op kabinetsniveau te bespreken.

De TM vult vooral de ecologische dimensie ('Planet') van duurzaamheid in, maar legt ook verbanden met de economische dimensie (innovatie; economisch instrumentarium; vergroening belastingsstelsel) en met de sociale dimensie (gezondheid; prettig leefklimaat in veilige stadwijken). Hieronder volgt de voortgang van enkele algemene beleidsactiviteiten ter versterking

Een duurzame leefomgeving, nu en later

van een duurzame leefomgeving. In de hoofdstukken 5 tot en met 12 wordt op de voortgang van de verschillende beleidsterreinen ingegaan.

Actieprogramma gezondheid en milieu |37|38|39|

De eindrapportage van het Actieprogramma gezondheid en milieu is op 27 november 2006 door de Staatssecretaris van VROM aan de Tweede Kamer gezonden¹⁸. In deze eindrapportage is onder andere de stand van zaken beschreven van de onderzoeken en projecten betreffende het binnenmilieu in woningen. De Tweede Kamer zal medio 2007 op basis van deze onderzoeksresultaten worden geïnformeerd over de evaluatie van de gezondheidskwaliteit van woningen en de bijbehorende prioritaire aandachtsgebieden.

Tevens wordt in deze eindrapportage ingegaan op de gezondheidskwaliteit op scholen. De Tweede Kamer heeft op 22 januari 2007 het eindresultaat van één van deze onderzoeken, het TNO-rapport 'Het effect van ventilatie op de cognitieve prestaties van leerlingen op een basisschool' ontvangen. De kabinetsvisie op het binnenmilieu op basisscholen, toegezegd door de minister van OCW¹⁹, ontvangt de Tweede Kamer medio 2007, na afronding van de projecten.

Project Stroomlijning Toetsen |7|

In ontwikkeling is een digitaal handboek 'Stroomlijning toetsen', vooral voor gemeenten en projectontwikkelaars. Dit handboek zal antwoord geven op de vraag welke toetsen en toetsverplichtingen van toepassing zijn voor ruimtelijke plannen en met advies, tips en trucs helpen de toetsverplichtingen efficiënt en effectief op te zetten. Het streven is erop gericht om eind 2007 het digitale handboek via het internet toegankelijk te maken. Na evaluaties van de huidige toetsen en enkele jaren ervaring opdoen met het nieuwe digitale handboek, is het uiteindelijke doel een eenduidig wettelijk kader in 2010. Uiterlijk in 2008 zal een onderzoek starten naar de juridische vormgeving van een flexibele en op maatwerk gerichte integrale omgevingstoets. Het Kabinet heeft in mei 2006 besloten dat er in de tussentijd in principe geen nieuwe toetsen worden geïntroduceerd.

¹⁸ TK 2006-2007, 28.089, nr. 17.

Samen werken aan een duurzame leefomgeving

Innovatieprogramma lokale maatregelen

Er komen projecten om lokale maatregelen te treffen ter verbetering van de luchtkwaliteit. Bijvoorbeeld een project om proceskennis die voor het implementeren van innovaties van belang is, te verspreiden naar met name provincies en gemeenten. Daarnaast gaat er een project lopen dat tot doel heeft om na te gaan hoe luchtkwaliteitsmaatregelen die worden ontwikkeld voor het rijkswegennet, ook kunnen worden toegepast voor provinciale en gemeentelijke situaties. Problemen op het gebied van geluidsoverlast worden in deze projecten (primair gericht op luchtkwaliteit) waar mogelijk meegenomen. Daarnaast zal er voor wat betreft geluid in de tweede helft van 2007 een project starten dat tot doel heeft om te bezien hoe achterstanden die opgelopen zijn als gevolg van geleidelijke toenames van de verkeersintensiteit op provinciale en gemeentelijke wegen, weggenomen kunnen worden. Hierbij zal de bevordering van de toepassing van lokale bronmaatregelen een belangrijke rol spelen.

Milieuaandachtsgebieden

In de Prioriteitenbrief VROM²⁰ wordt het belang van burgers bij een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving benadrukt. Het is een essentiële voorwaarde voor de verbetering van de fysieke (lokale milieukwaliteit) en de sociaal-economische omstandigheden. Om een goed beeld te krijgen van de plekken in het stedelijk gebied waar sprake is van een slechte (gecumuleerde) lokale milieukwaliteit is een inventarisatie van milieuaandachtsgebieden opgezet. Per 4-cijferig postcodegebied geeft dit een beeld van het aantal woningen waar de normen voor lucht, geluid, bodem en externe veiligheid worden overschreden. Deze inventarisatie vormt een goed hulpmiddel bij een integrale aanpak van de stedelijke herstructurering en is direct bruikbaar bij de wijkgerichte aanpak uit het Coalitieakkoord (ISV en GSB).

3.5 Effectiviteitsmeting van het beleid uit de TM |1|

Ten aanzien van de stand van zaken van de uitvoering van deze actie geldt dat er thans nog geen prestatie-indicatoren ontwikkeld zijn. Er bestaan natuurlijk wel effectindicatoren, die door het MNP worden gebruikt om bijvoorbeeld de Milieubalans en het Voortgangsrapport over Milieudoelen uit te brengen.

⁹⁵ Ten aanzien van de ontwikkeling van prestatie-indicatoren is het idee dat deze op het niveau van clusters worden ontwikkeld. Voorbeelden van clusters zijn: water, biodiversiteit, bodemsanering, energiebesparing. Met behulp van te ontwikkelen indicatoren kan de voortgang worden beschreven die er in een cluster geboekt is. Door ieder jaar op dezelfde wijze informatie te verzamelen kunnen trendanalyses worden uitgevoerd.

De prestatie-indicatoren zullen stapsgewijs ontwikkeld worden. Eerst zullen ze in een proefproject worden uitgetest, daarna zullen ze worden bijgesteld en vervolgens zullen ze over alle clusters worden 'uitgerold'. De proef zal in de zomer van 2007 zijn uitgevoerd.

Het voorstel is dat er jaarlijks over de voortgang (die informatie bevat die met de prestatie-indicatoren wordt verzameld) in een bepaald cluster een debat plaatsvindt met de relevante belanghebbenden. Tijdens dit debat kunnen partijen elkaar aanspreken op afspraken en verantwoordelijkheden. Door dit debat kan er een bijsturing plaatsvinden van de uitvoering van acties die in het cluster plaatsvinden en kunnen er tevens nieuwe agenda-punten en/of acties worden aangedragen.

¹⁹ TK 2005-2006, 30.300 VII, nr. 262.
²⁰ TK 2006-2007, 30.800 XI, nr. 88.

MILIEU IN INTERNATIONAAL PERSPECTIEF

4. Milieu in internationaal perspectief

Het Coalitieakkoord geeft aan dat onze samenleving zich zal moeten bewegen in de richting van een actieve internationale en Europese rol, zodat Nederland een relevante en constructieve partner blijft in de wereld en in Europa. Dit hoofdstuk bevat een invulling op milieugebied. In 4.1 wordt ingegaan op de verbetering van het internationaal milieubestuur. In 4.2 wordt ingegaan op de VN-commissie voor duurzame ontwikkeling. In 4.3 wordt de rol van Nederland in Europa toegelicht. In 4.4 biedt inzicht in ontwikkelingen op de internationale dimensie van maatschappelijk verantwoord ondernemen.

4.1 Verbetering internationaal milieubestuur (versterking en opwaardering van UNEP)

Uit de VN-top 2005 komen op het gebied van milieu en duurzaamheid drie belangrijke boodschappen. Allereerst vormt het systematisch ondergraven van ecosystemen en van de draagkracht van de natuur een veiligheidsrisico. Ten tweede draagt milieubehoud bij aan de realisatie van alle Millenniumdoelen en is dus cruciaal voor armoedebestrijding. En ten derde -als logische conclusie van beide voorgaande boodschappen- is mondiaal een integrale aanpak van armoede, ziekte en milieu nodig. Er is in VN-verband meer structurele en meer nadrukkelijke aandacht nodig voor het milieu(behoud), zodat er synergie kan ontstaan tussen milieu- en ontwikkelingsactiviteiten.

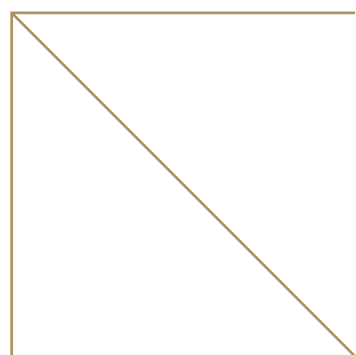
Tijdens de VN-top 2005 heeft de hervorming van de VN een stevige impuls gekregen. In dit proces heeft Nederland het belang onderstreept van de versterking en opwaardering van het VN Milieuprogramma (UNEP). Milieu heeft thans binnen de VN niet het institutionele gewicht (en mandaat) zoals andere beleidsvelden, waardoor milieubelangen vaak ondersneeuwen in de beleidsformulering (zgn. normatieve kant van de VN). Naar aanleiding van de VN-top is er een consultatieproces gestart onder leiding van de voorzitter van de Algemene Vergadering van de VN (AVVN). Nederland heeft ook in dit proces het belang van versterking en opwaardering van UNEP benadrukt, maar tegelijkertijd onderstreept dat de vorm waarin dit gebeurt niet de gehele discussie moet domineren. De consultatie heeft uitgemond in een rapportage die aan de AVVN is aangeboden. Op dit moment zijn er nog geen scherpe conclusies te formuleren, die op breed draagvlak kunnen rekenen. Wel is duidelijk geworden dat de animo (buiten de lidstaten van de EU) voor het omvormen van UNEP tot een gespecialiseerde organisatie (UNEO) langzaam groeiende is. Het System

Wide Coherence Report, het debat in de 24e UNEP Beheersraad (februari 2007) en de door de voormalige staatssecretaris van VROM bijgewoonde Parijsbijeenkomst dragen eveneens bij aan de meningsvorming over de versterking van de milieu-architectuur om adequaat mondiale milieuproblemen aan te kunnen pakken. Daarbij gaat het om vermindering van fragmentatie, het voorkomen van dubbel werk, de versterking van het mandaat en een solidere financiële basis. Voortgang op deze punten kan dienen als opstap naar UNEO. De uiteindelijke besluitvorming hierover zal plaatsvinden in de AVVN.

Verbetering naleving internationale afspraken

Twee belangrijke instrumenten om de handhaving en naleving van internationale afspraken en verdragen te ondersteunen, te verbeteren, of te controleren zijn mechanismen van geschillenbeslechting en nalevingsprocedures. Eind 2006 werd de Kamer al ingelicht over de Nederlandse inzet ten aanzien van beide instrumenten. Drie concrete (lopende) acties verdienen aandacht:

- Voor die milieuverdragen waarbij dit nog niet is gebeurd, zal Nederland op korte termijn verklaringen afleggen ter aanvaarding van de verplichte rechtsmacht van het Internationaal Gerechtshof;
- Daarnaast blijft Nederland zich onverminderd pro-actief opstellen bij de ontwikkeling van nalevingsprocedures onder milieuverdragen. Doel van dergelijke procedures is het faciliteren, bevorderen en veiligstellen van de implementatie en naleving van verdragsverplichtingen. Speerpunten bij die pro-actieve inzet zijn op dit moment de milieuverdragen waaronder nog geen nalevingsprocedure tot stand is gebracht, te weten onder het Verdrag van Rotterdam (over voorafgaande geïnformeerde toestemming ten aanzien van bepaalde gevaarlijke chemische stoffen en pesticiden in de internationale handel) en het Verdrag van Stockholm (over persistente organische verontreinigende stoffen); Ook heeft Nederland zich ingezet voor verbetering van de handhaving van bestaande milieuverdragen en regelgeving met nalevingsprocedures, zoals over grensoverschrijdende transporten van afvalstoffen (verdrag van Basel en de EVOA).
- Nederland wil haar initiërende en stimulerende rol op dit terrein behouden. Mede daartoe zullen in de komende periode de al lopende nalevingsprocedures tegen het licht worden

gehouden, indachtig de ervaringen in de praktijk, en zal worden bekeken waar verbeteringen nuttig kunnen zijn. Zo zal worden toegewerkt naar een nieuwe, tweede generatie nalevingsprocedures.

4.2 Duurzame ontwikkeling internationaal |48|

Nederland neemt actief deel aan de lopende cyclus over energie, klimaat, luchtverontreiniging en industriële ontwikkeling van de VN-commissie voor duurzame ontwikkeling (CSD-14/15). De cyclus biedt een kans om de verschillende thema's in onderlinge samenhang te behandelen en concreet beleid en acties in gang te zetten, met grotere betrokkenheid en samenwerking van VN-instellingen, de Wereldbank en de private sector. Gelet op de ambities uit het Coalitieakkoord richt de Nederlandse inzet zich op een viertal speerpunten:

- duurzaamheidscriteria voor biomassa/biobrandstoffen. CSD-15 (2007) zou het belang hiervan moeten onderkennen en een proces moeten starten ter definiëring hiervan zodat op CSD-17 (2009) die criteria kunnen worden vastgesteld;
- een mondiale overeenkomst over energie-efficiency;
- een mondiaal actieprogramma ter bevordering van duurzame energie;
- het vastleggen van doelstellingen van donoren over hun bijdrage aan het bevorderen van toegang tot energie, naar analogie van de doelstelling die Nederland op dit punt heeft vastgesteld.

4.3 Rol van Nederland in Europa en mondiaal |20|47|110|

Eco-innovaties staan dankzij Nederland hoger op de politieke agenda. Het is belangrijk, zeker met het oog op het klimaat- en het energievraagstuk, zowel nationale als Europese maatregelen te nemen om eco-efficiënte innovaties een krachtige impuls te geven. Om de EU wereldmarktleider te maken op het gebied van schone en slimme energie-innovaties, is het nodig om een integrale EU strategie te ontwikkelen (die voortbouwt op bestaande initiatieven en programma's). Met actieve steun van Nederland is dit punt succesvol onder de aandacht gebracht van de staatshoofden en regeringsleiders van de EU. In de conclusies van de Voorjaarsraad roepen zij de Europese Commissie op om in 2008 een integrale strategie ter bevordering van eco-innovaties te presenteren, als onderdeel van de nagestreefde 30 % emissie-reductie.

De Nederlandse inzet bij de Europese afvalstrategie heeft mede geleid tot breed aanvaarde conclusies van de EU milieuraad. Deze strategie wordt inmiddels nader geconcretiseerd in de wijziging van de Kaderrichtlijn afval. In de wijziging is met name veel aandacht voor de verheldering van definities en daarmee de mogelijkheden voor een verdere harmonisering van het afvalbeheer in de lidstaten. In de milieuraad van juni 2007 zal de wijziging in eerste lezing worden vastgesteld.

Nederland wil een actieve rol spelen in totstandkoming van een mondiaal stoffenbeleid. Hiervoor is uit het Vernieuwingsbudget van de TM € 4,8 mln beschikbaar (zie hoofdstuk 13). Binnenkort wordt een plan van aanpak gerealiseerd.

Europa

'De natuur vormt de basis van ons bestaan.

Dit moeten we behouden voor nu en voor de toekomst'

Open brief 81 topmanagers aan Nederlandse politiek dd 12 dec 2006

4.4 Maatschappelijk verantwoord ondernemen internationaal |17|30|

Nederlandse ondernemers geven steeds meer prioriteit aan duurzaamheid en innovatie. Dit blijkt uit twee recente oproepen die door respectievelijk het MKB en 'Leaders for Nature' (81 topmanagers, bijeengebracht door IUCN) aan de Nederlandse politici zijn gedaan²¹. Enerzijds pleiten de ondernemers voor een consistent en stimulerend overheidsprogramma, en voor een beleid dat gericht is op het behoud van biodiversiteit. Anderzijds zijn de ondernemers ook zelf bereid om vergaande maatregelen te treffen op het gebied van duurzame bedrijfsvoering. IUCN zal in vervolg op de oproep van de topmanagers in het voorjaar van 2007 een 10-puntenplan presenteren.

Sinds 2001 voert de rijksoverheid actief beleid gericht op het stimuleren van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO). De staatssecretaris van Economische Zaken, coördinerend bewindspersoon voor MVO, heeft de TK in 2004 toegezegd na 5 jaar de tussenstand van MVO op te willen maken. Dit heeft geresulteerd in het Voortgangsonderzoek MVO (2001-2006) getiteld "Terugblikken en vooruitzien"²².

Het onderzoek is op 15 februari 2007 aangeboden aan de Tweede Kamer²³. In het onderzoek worden MVO-instrumenten en -trends beschreven en wordt een beeld geschetst van de voortgang van MVO bij bedrijven en overheden. Tevens worden aanbevelingen gedaan om de invoering van MVO te versnellen. In de aanbiedingsbrief van 15 februari wordt kort aangegeven welke initiatieven door de rijksoverheid ontplooid zijn in de periode 2001-2006. Daarbij stonden de volgende thema's centraal:

- de internationale dimensie van MVO;
- transparantie, het afleggen van verantwoording door bedrijven;
- het vergroten van de bewustwording juist ook onder het MKB;
- voorbeeldrol van de overheid;
- een constructieve dialoog tussen de verschillende betrokken partijen (bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheid).

Uit het onderzoek kan geconcludeerd worden dat er wel degelijk vooruitgang is geboekt door het Nederlandse bedrijfsleven op het gebied van MVO en dat MVO een levend begrip is. Bij de behandeling in de TK van het Voortgangsonderzoek MVO op 28 maart 2007 heeft de staatssecretaris van Economische Zaken aangegeven in het najaar een nieuwe kabinetsvisie op MVO te presenteren.

Het beleid van private en publieke banken |18|

Het onderzoek naar bestaande richtlijnen en handhavingsmechanismen van internationale publieke en private banken voor een milieuvriendelijker beleid is recent gestart. De Tweede Kamer zal na afronding van het onderzoek worden geïnformeerd over de resultaten.

²¹ zie <http://www.iucn.nl/LFN.htm> en http://www.mvonederland.nl/binaries/oproep/definitief_oproep_mkb_pdf.pdf.

²² Novio Consult van Spaendonck i.s.m. CREM, 2007.

²³ kamerstukken 2006-2007, 26485, nr. 42.

BIO DIVERSI TEIT

5. Biodiversiteit

Hoofdstuk 5 gaat over de voortgang in de beleidsuitvoering rond de bescherming van biologische diversiteit en het duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen. In 5.1 wordt het algemene kader van beide doelstellingen geschetst. In 5.2 draait het om een aantal structurele activiteiten (organisatie, strategisch onderzoek, e.d.). In 5.3 wordt ingegaan op de internationale TM activiteiten. Tenslotte wordt in 5.4 de voortgang op enkele concrete nationale en regionale activiteiten gepresenteerd, waaronder duurzaam hout, agrobiodiversiteit en de proeftuin Hoeksche Waard.

Van het Vernieuwingsbudget voor de TM is € 7,6 mln gereserveerd voor het project biodiversiteit, als onderdeel van de nationale en internationale strategie op dit gebied (zie hoofdstuk 13).

5.1 Algemeen kader

Biodiversiteit betreft de variabiliteit onder levende organismen van allerlei afkomst, met inbegrip van onder andere terrestrische, mariene en aquatische ecosystemen en de ecologische complexen waarvan zij deel uitmaken; dit omvat mede de diversiteit van soorten, tussen soorten en van ecosystemen (Biodiversiteitsverdrag, 1992).

Het verdrag gaat niet alleen uit van de intrinsieke betekenis, de eigen waarde van biodiversiteit, maar benadrukt sterk de functionele aspecten. Een veelgebruikte manier om de functionaliteit van biodiversiteit uit te werken is de benadering vanuit 'goederen en diensten' die ecosystemen leveren. Voorbeelden van ecosystemendiensten zijn:

- de productiefunctie (hout, vis, voedsel, brandstof);
- de regulerende functie (waterzuivering, watervoorraden, klimaatregulatie, bodemvruchtbaarheid);
- de informatiefunctie (natuurbeleving, recreatie).

De 'Millennium Ecosystem Assessment' (2005) laat zien dat 60% van de ecosystemendiensten wereldwijd degradeert; door lokale aantasting van de biodiversiteit worden ecosystemen ontwricht en wordt duurzame ontwikkeling belemmerd.

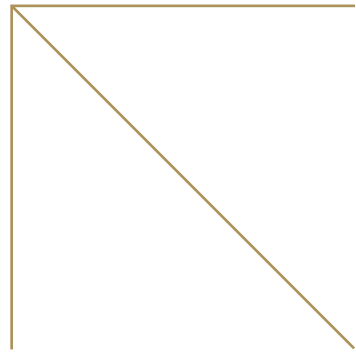
Onder *natuurlijke hulpbronnen* wordt het geheel van vernieuwbare en niet vernieuwbare hulpbronnen voor de mens begrepen. De EU heeft één van haar zeven themastrategieën gewijd aan het duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen. In wezen

zijn de vernieuwbare bronnen identiek aan de bovenbeschreven ecosystemendiensten: grondstoffen als hout, brandstoffen, bouwmaterialen etc. Nederlandse aandacht gaat momenteel vooral uit naar palmolie, biomassa, soja en hout.

Het denken in *productketens* helpt bij de beleidsvorming rond biodiversiteit en natuurlijke hulpbronnen. Het gaat daarbij om een levenscyclusbenadering, gericht op het op efficiënte en integrale wijze terugdringen van de milieu-effecten gedurende de gehele levenscyclus van een product, zonder dat er ongewenste afwenteling plaatsvindt. Deze ketenbenadering staat centraal in onder meer het Europese productenbeleid (Richtlijn Eco-design), de EU-Kaderrichtlijn Afval en de Thematische Strategie 'Duurzame gebruik van natuurlijke hulpbronnen'. In verschillende EU-studies (zie 5.3) wordt meer aandacht gevraagd voor de eerste fasen van de levenscyclus, de onttrekking/productie van grondstoffen. In de gehele keten wordt in principe de impact op ecosystemen meegenomen.

Bloemrijke akkeranden verminderen de noodzaak om insecticiden te gebruiken

In de TM wordt - mede in antwoord op de Millennium Ecosystem Assessment - een aantal beleidsintensivering benoemd. Met name gaat het om het versterken van de betrokkenheid van het bedrijfsleven, het ondersteunen van regionale initiatieven, opschaling van succesvolle experimenten op het vlak van ondermeer agrobiodiversiteit en het uitwerken en toepassen van het Ecobalans-concept.

5.2 Structuur geven aan het beleid

|105|

Herziening beleidsdocumenten

Er is een grote verwevenheid van het beleid inzake (functionele aspecten van) biodiversiteit, natuurlijke hulpbronnen en productketenbeleid. Momenteel worden nieuwe Beleidsprogramma's Biodiversiteit Internationaal (BBI) en Nationaal (BBN), alsmede het Transitieprogramma biodiversiteit en natuurlijke hulpbronnen opgesteld. In het BBI zijn de thema's handelsketens en biodiversiteit, mariene biodiversiteit, ecologische netwerken/ecoregionale benadering en betalen voor biodiversiteit opgenomen. Het BBN zal nader uitgewerkt worden. Deze programma's vormen het kader voor concrete uitvoeringsactiviteiten. Ook de uitvoering van de acties uit de TM, waarvoor extra middelen beschikbaar zijn gesteld op de VROM-begroting, vindt plaats in dit kader.

Organisatie van het beleid

Diverse ministeries zijn betrokken bij de uitvoering van het biodiversiteitsbeleid. LNV is penvoerend in samenwerking met BZ/OS en VROM. Sinds kort functioneert binnen VROM het dossierteam Natuurlijke Hulpbronnen en Biodiversiteit. Natuurlijke hulpbronnen, waaronder ecosysteemdiensten, staan hier centraal. Operationalisering en instrumentering is nodig op verschillende schaalniveaus: lokaal, regionaal (gebiedsgericht) en mondiaal.

Momenteel wordt overlegd over het instellen van een Taskforce Biodiversiteit, die breed samengesteld zal worden met vertegenwoordigers vanuit de maatschappij. Tevens wordt overlegd over het instellen van een interdepartementale projectdirectie Biodiversiteit, hetgeen goed aansluit bij 'Versterking van de rol van Nederland in de EU en de wereld' (prioriteit 5 uit de brief van de minister van VROM van 26 maart 2007).

Strategische onderzoekprogramma's

In het kader van BBI en BBN worden momenteel interdepartementaal en in overleg met NWO de mogelijkheden, nut en noodzaak van een nieuw Stimuleringsprogramma Biodiversiteit onderzocht. Het kader voor dit programma is inmiddels gereed.

5.3 Voortgang op internationale TM biodiversiteitsactiviteiten

Evalueren partnerschappen, uitbreiden productketens en invloed van Nederland op hulpbronnen internationaal

|14|19|104|

Samenwerking en partnerschappen met het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties bieden kansen voor verduurzaming van productieketens. Sommige partnerschappen zijn sectorbreed, zoals het geval is met rondetafelbijeenkomsten en samenwerkingsverbanden rond palmolie, soja en vismeel. Andere partnerschappen zijn specifiek en richten zich op een regio en een product. Voorbeelden hiervan zijn de ontwikkeling van de lokale tonijnvisserij in Ghana, het garnalenpartnerschap in Zuidoost Azië en bloemen in Oost-Afrika. In 2007 wordt een project gestart om de ervaringen opgedaan in verschillende Ronde Tafels (palmolie, hout, soja, biomassa) en ketenpartnerschappen uit te wisselen en knelpunten op te lossen. Dit project valt binnen het kader van de Transitie Biodiversiteit en Natuurlijke Hulpbronnen.

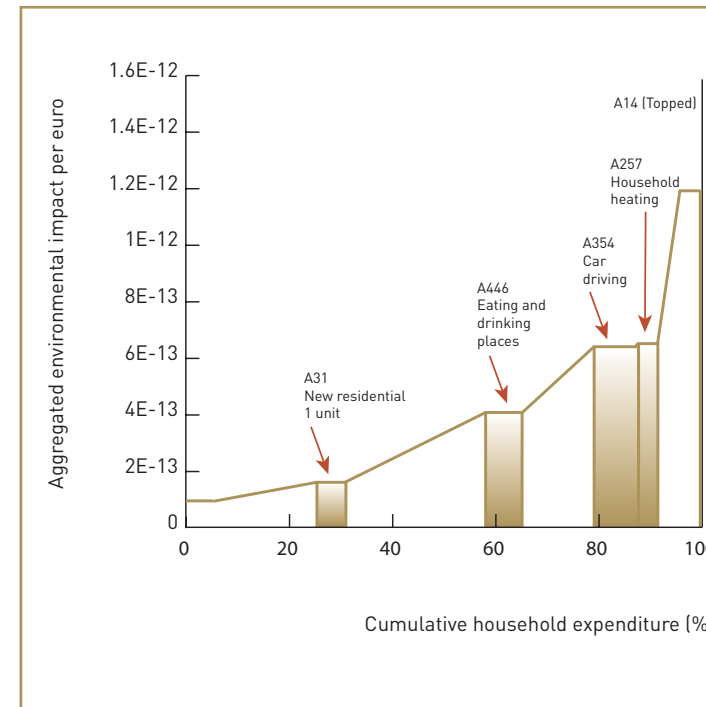
Door de Europese Commissie is in 2006 het rapport uitgebracht van een studie naar de milieu-effecten van producten over de gehele keten, dat wil zeggen van de winning van de grondstof tot en met de consumptie. De studie heet EIPRO, hetgeen staat voor Environmental Impact of Products²⁴.

²⁴ Environmental impact of products: a detailed review of studies. A. Tukker, B. Jansen. Journal of industrial ecology, 10(3) 159-182 (2006), 2005/IMS/P/0225 (N9001)

Het denken in duurzame productketens leidt tot meer innovatie en slimmere samenwerking tussen bedrijven in de keten.

Figuur 1: Het inhoudelijke resultaat van EIPRO.

In bovenstaande figuur is het inhoudelijke resultaat van EIPRO weergegeven. Op de verticale as is de geaggregeerde milieubelasting per € weergegeven en op de horizontale as de cumulatieve gezinsuitgave. De oppervlakten van de vlakjes in bovenstaande grafiek zijn een maat voor de milieubelasting. De conclusie is dat wonen, transport en voeding veruit de grootste milieubelasting opleveren.

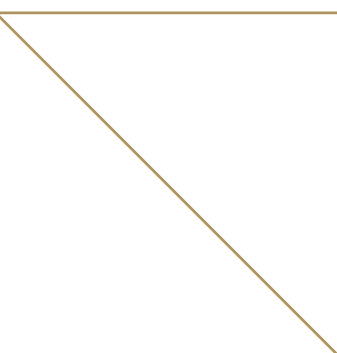
Tabel 1: In de tabel wordt aangegeven in welke fase van de keten de aantasting van het milieu plaatsvindt. Tevens wordt de aard van het effect aangegeven.

	Waar	Effecten
Wonen	Gebruiksfase	Klimaat Grondstoffen
Transport	Gebruiksfase	Klimaat Biodiversiteit ²⁵
Voeding	Grondstoffenproductie Productiefase	Biodiversiteit Klimaat Waterverontreiniging

Beleidsmatig gezien is het geen verrassing dat de onderwerpen wonen en transport een substantiële impact hebben op het milieu. Voeding heeft vooral invloed op het milieu ten gevolge van activiteiten die zich in het begin van de keten afspelen. Juist hier valt milieuwinst te behalen.

Vanuit de Europese Commissie is een vervolg op EIPRO gelanceerd onder de noemer IMPRO (Improvement of Products). In een drietal onderzoeken naar de ketens wonen, personenauto's en voedingsmiddelen (met name vlees en melk) zal handelingsperspectief geboden gaan worden.

²⁵ Biodiversiteit kan worden aangetast wanneer grootschalig op het gebruik van biomassa wordt overgeschakeld.

Het project positieve afwenteling

Bij vele mondiale stofstromen is er sprake van een negatieve afwenteling. Voorbeelden van stofstromen zijn: soja, palmolie, biomassa, hout. De negatieve afwenteling bestaat uit bijvoorbeeld het aantasten van biodiversiteit in het begin van de keten, in de zogenoemde extractiefase. Door SenterNovem, het RIVM en VROM wordt een illustratie voorbereid waaruit moet blijken dat het gebruik van (mondiale) stofstromen ook zeer goed mogelijk is zonder dat er sprake is van enige negatieve ecologische of sociaal onethische afwenteling. Sterker, met de illustratie zal worden aangetoond dat er ook heel goed sprake kan zijn van positieve afwentelingen van het gebruik van mondiale stofstromen. Uitgangspunten van de illustratie zijn:

- er vindt geen aantasting plaats van biodiversiteit;
- Biomassaproductie staat niet in concurrentie met voedingsmiddelenproductie
- Biomassaproductie op gedegradeerde gronden kan leiden tot een herstel van de bodemkwaliteit en mede daardoor tot een hoge CO₂ fixatie
- er wordt uitgegaan van de behoefte en prioriteiten van de partners in ontwikkelingslanden;
- er wordt aangesloten bij de lokale economie c.q. energievoorziening.
- in geval van bijvoorbeeld biodieselproductie vindt de productie ervan plaats in het land waar de grondstoffen (bijvoorbeeld algen) worden gegenereerd. De lokale bevolking heeft een positie in het primaire proces van de industriële activiteit.

Faciliteren bedrijfsleven (instrumenten, best practices)

VROM draagt financieel bij aan een internationaal project (onder verantwoordelijkheid van UNEP-Finance Initiative) om een vergelijkingsmaatstaf te ontwikkelen waarmee voor investeerders en bedrijven inzicht wordt gegeven in het biodiversiteitsbeslag en -beleid van bedrijven die actief zijn in (agri-) ketens.

Daarnaast wordt een project uitgevoerd waarin met bedrijven uit een aantal biodiversiteitsbelastende sectoren op vrijwillige basis afspraken worden gemaakt over behoud van biodiversiteit en duurzaam gebruik natuurlijke hulpbronnen, vast te leggen in biodiversiteitsconvenanten.

Tenslotte wordt door Nederland bijgedragen aan en actief geparticipeerd in twee relevante internationale initiatieven: het EU-Biodiversity & Business Platform, dat in november 2007 wordt gestart met een conferentie in Lissabon, en de 2010 Biodiversity & Business Challenge, onder de vlag van het Biodiversiteitsverdrag.

5.4 Voortgang op nationale en regionale TM activiteiten

Verbeteren milieu- en watercondities |91|131|132|133|

In het kader van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) zijn met de provincies prestatieafspraken gemaakt voor het realiseren van milieuqualiteitsdoelen. In december 2006 is daarnaast het advies van de Taskforce Verdroging aan de Tweede Kamer aangeboden. De bewindslieden van LNV, VROM en V&W en de provincies zullen in het ILG uitvoering geven aan dit advies, dat gericht is op een versnelling van de bestrijding van de verdroging. In 2010 is een tussentijdse evaluatie voorzien.

Provinciale lijsten met gebieden waarin de bestrijding van verdroging prioriteit krijgt (de zgn. TOP-lijsten), worden in juni 2007 bestuurlijk vastgesteld. De uitvoering loopt via het ILG.

De TOP-lijsten omvatten primair de Natura 2000 gebieden, waarvoor op basis van de Vogel- en de Habitatrichtlijn (VHR) en de Kaderrichtlijn Water (KRW) de internationale verplichting geldt om de milieu- en watercondities in 2015 op orde te hebben. Daarnaast zijn er andere gebieden van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) opgenomen. Voor de EHS als geheel geldt dat de voor de natuurdoelen noodzakelijke milieu- en watercondities uiterlijk in 2027 moeten zijn bereikt.

Het rijk gaat samen met andere overheden de markt voor duurzame producten stimuleren door zelf duurzaam in te kopen

In het kader van ILG zijn in december 2006 bestuursovereenkomsten gesloten met alle provincies voor de periode 2007-2013, waarin onder andere prestaties zijn geformuleerd voor de mate van hydrologisch herstel in de TOP-gebieden. De totale investering hiervoor is € 314 mln (bijdragen rijk, provincies en derden). Volledige realisatie van de ambities van de provinciale TOP-lijsten vergt een investering van ca. € 460 mln. Deze ambities leiden echter nog niet tot volledig hydrologisch herstel in 2015. In sommige gebieden is een langere realisatietermijn nodig, soms zijn er bestuurlijke hobbels en soms zijn er fysieke beperkingen om tot 100% herstel te komen. De huidige TOP-lijsten omvatten niet het volledige areaal verdroogde Natura 2000 gebieden, maar ongeveer 75%. Dit heeft te maken met financiële tekorten en het feit dat lopende projecten buiten de Natura 2000 gebieden niet onmiddellijk stopgezet kunnen worden. Het kabinet beraadt zich op hoe voldaan kan worden aan de VHR en de KRW.

Uiteraard hebben rijk en provincies afgesproken met de huidige financiële middelen voortvarend aan de slag te gaan met de uitvoering. Bij de eerdergenoemde tussentijdse evaluatie wordt

bekeken hoe groot het financiële tekort is en welke mogelijkheden er zijn voor extra financiering. In het voorjaar van 2007 komt de Stuurgroep Milieutekorten (rijk, provincies, Unie van Waterschappen en Dienst Landelijk Gebied) met een berekening van de totaal benodigde investeringen voor doelrealisatie in 2015 en 2027.

Uiterlijk in 2009 worden stroomgebiedbeheersplannen opgesteld (KRW), met onder andere maatregelen op het gebied van de bestrijding van de verdroging, welke nodig zijn om de KRW-doelen in 2015 te realiseren, en de daarvoor benodigde investeringen. In 2010 en 2011 worden beheerplannen vastgesteld voor de Natura 2000 gebieden. Deze bevatten onder andere maatregelen gericht op realisatie van de noodzakelijke milieu- en watercondities. Gaandeweg komt dus steeds scherper in beeld wat de opgave is in termen van inspanningen en investeringen.

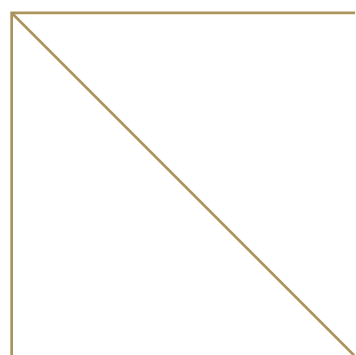
Kenmerken van de nieuwe aanpak van de bestrijding van verdroging zijn: de concentratie op TOP-lijsten, een sterkere aansturing door provincies en een programmatische aanpak van de grondverwerving. Voor elk TOP-lijst-gebied wordt een bestuurder verantwoordelijk. Met alle uitvoerende partijen worden bestuurlijke afspraken gemaakt over geld, termijnen, condities en resultaten. Er komt een heldere rol- en taakverdeling. Een gebiedsgerichte, integrale aanpak is hiervoor randvoorwaarde. Herstel van de TOP-lijst-gebieden vergt een doelgerichte, programmatische aanpak. Maatregelen (vernatting en grondverwerving) moeten binnen een vooraf bepaalde tijd worden gerealiseerd. Als dat niet lukt op basis van vrijwilligheid volgt in het uiterste geval onteigening.

Ontwikkelen Ecobalans |107|108|

De Ecobalans moet gaan dienen als eenvoudig instrument dat de positieve en negatieve gevolgen van menselijk handelen op de mondiale biodiversiteit weergeeft. De Ecobalans maakt op basis van oppervlakte (ruimtegebruik) de druk op biodiversiteit van mensen, bedrijven, een regio of land duidelijk. Het stelt actoren zo in staat hun handelen te beoordelen of negatieve effecten te compenseren. De Ecobalans wordt momenteel ontwikkeld langs twee sporen die elkaar moeten gaan versterken: de Ecobalans als communicatiemiddel en de Ecobalans als economisch instrument.

De overheid gaat alleen hout uit duurzaam beheerd bos gebruiken

Het eerste proefproject in samenwerking met Artis moet de dierentuin inzicht geven in zijn positieve en negatieve beslag op biodiversiteit en hieraan handelingsperspectieven onttelen. Doel is om via meerdere proefprojecten de Ecobalans als communicatiemiddel voor bijvoorbeeld individu, stad, bedrijf of regio te ontwikkelen. Als economisch instrument wordt de Ecobalans ontwikkeld om het beslag van consumptie op de mondiale biodiversiteit van een prijs te voorzien welke kan worden vertaald naar compensatie en bescherming van kwetsbare gebieden. In samenwerking met het MNP wordt studie verricht naar nadere onderbouwing van indicatoren van ruimtelijke druk, gevolgd door proefprojecten op nationaal en internationaal niveau.

Duurzaam hout |16|

De realisatie van de NMP4 doelstelling, om 25 % duurzaam geproduceerd hout op de Nederlandse markt te hebben in 2005, is onlangs gemeten. Het aandeel gecertificeerd hout op de Nederlandse markt blijkt 13,3 % te zijn in 2005. Van nog eens 22 % wordt vermoed dat het uit gecertificeerd bos komt, maar ontbreken de bewijzen. De oorzaak daarvan is dat voor marktpartijen en certificatie nog te weinig meerwaarde heeft. De overheid kan marktpartijen niet dwingen om over te gaan tot certificatie.

Wel kan de overheid in de loop van 2007 duidelijkheid verschaffen over welke certificaten naar overheidsmaatstaven (Beoordelingsrichtlijn Duurzaam Hout) duurzaam zijn. Inkopers van overheidsorganisaties kunnen vanaf dat moment met behulp van modelspecificaties en standaardcontractvoorwaarden nader invulling gaan geven aan hun streven om uiterlijk in 2010 nog uitsluitend duurzaam geproduceerd hout in te kopen. Gestreefd wordt om de NMP4 doelstelling alsnog in 2010 te realiseren, maar dan zullen alle betrokken actoren, gestimuleerd en gefaciliteerd door de activiteiten en de voorbeeldrol van de overheden, hun verantwoordelijkheid moeten nemen.

Duurzaam gebruik agrobiodiversiteit / opschalen succesvolle maatregelen

De TM geeft aan dat succesvolle maatregelen, o.a. op het vlak van agrobiodiversiteit zullen worden opgeschaald. Op basis van de experimenten zoals die met steun van VROM in de afgelopen jaren zijn opgezet, is door de landbouwsector een stimuleringsprogramma voor agrobiodiversiteit en duurzaam bodembeheer (Spade) opgesteld. Spade is kortgeleden in uitvoering genomen. Het stimuleringsprogramma registreert lopende experimenten,

onderzoekt en benut de mogelijkheden voor bredere toepassing en stimuleert verdergaande innovaties. Aan het programma, dat in eerste fase loopt tot eind 2008, dragen LTO, LNV en VROM in gelijke mate bij. Dezelfde partners overleggen momenteel over de verlenging van het succesvolle Functionele Agro Biodiversiteitsproject waarin de mogelijkheden van natuurlijke ziekten- en plaagonderdrukking worden uitgetoetst.

Samen met de provincie Zuid-Holland heeft VROM het initiatief genomen om te komen tot een Europese uitwisseling van ervaringen met functioneel gebruik van agrobiodiversiteit. In juni 2007 wordt in een workshop met EU-partners gestart met de opzet van een EU-Learning Network on Functional Agrobiodiversity. Dit netwerk wil vertegenwoordigers vanuit de landbouwsector samenbrengen met wetenschappers, relevante bestuurders en andere belanghebbenden om ervaringen uit te wisselen. Het netwerk biedt voorts mogelijkheden om strategieën uit te stippelen voor verdergaande toepassingen van functionele agrobiodiversiteit en om verbinding te leggen met beleidsmakers.

Regionale initiatieven

Een van de uitdagingen zoals geformuleerd in de TM is het stimuleren van regionale initiatieven. Daartoe is in opdracht van LNV de campagne *Countdown 2010-Nederland* gestart. Deze campagne is voortgekomen uit afspraken van Europese landen om in 2010 het biodiversiteitsverlies te stoppen. In Nederland werken de ministeries van LNV en VROM samen om deze campagne in te voeren. Dit gebeurt in samenwerking met gemeenten, provincies, bedrijven, maatschappelijke organisaties en burgers die gezamenlijk initiatieven uitwerken, beleid beïnvloeden en regeringen herinneren aan gedane beloften.

Een groeiend aantal gemeenten en provincies heeft zich inmiddels aan dit initiatief verbonden en zal op korte termijn acties ondernemen op het vlak van behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit. Deze en andere initiatieven zullen worden bijeengebracht in de digitale handreiking 'Biodiversiteit werkt', op de VROM-website. Deze handreiking beoogt burgers, bedrijven en andere overheden te enthousiasmeren voor biodiversiteitsbeleid en faciliteert nieuwe initiatieven.

²⁶ 'Groenblauwe dooradering in de Hoeksche Waard, een schets van de gewenste situatie voor natuurlijke plaagonderdrukking', Alterra rapport 1042, 2004.

²⁷ Kostenbaten analyse groenblauwe dooradering; Ecorys en Witteveen en Bos, april 2007

Proeftuin Hoeksche Waard |106|

In het kader van het VROM-project 'Biodiversiteit Hoeksche Waard voor en door burgers' heeft de landbouwsector in de Hoeksche Waard de ambitie geformuleerd om in 2015 duurzaam te produceren. Dit streven richt zich in eerste instantie met name op het zo ver mogelijk reduceren van het gebruik van insecticiden door gebruik van natuurlijke plaag- en ziektenonderdrukking. Het Biodiversiteit Actie Programma Hoeksche Waard en de ambitie van de landbouwsector hebben bestuurlijk draagvlak binnen de regio. VROM ondersteunt de sector door financiering van onderzoek.

Voor de streek als geheel is door Alterra in beeld gebracht²⁶ hoe groenblauwe dooradering optimaal ondersteuning kan bieden aan duurzamere landbouw, zowel kwantitatief (hoeveelheid en ligging dooradering) als kwalitatief (beheer).

Begin 2007 is een maatschappelijke kosten-batenanalyse uitgevoerd²⁷ van dergelijke investeringen in groenblauwe dooradering. Deze MKBA maakt de effecten en maatschappelijke kosten en baten zichtbaar. Die balans valt positief uit, maar de kosten en baten zijn scheef verdeeld over de verschillende actoren. Zo dragen met name het waterschap en de agrariërs een belangrijk deel van de kosten. Momenteel wordt overlegd met de provincie Zuid-Holland en de Commissie Hoeksche Waard over mogelijke implementatie van de groenblauwe dooradering in het kader van Structuurvisie Hoeksche Waard en het Biodiversiteit Actie Programma Hoeksche Waard. Daarbij worden (naast de financieringsbronnen) ook instrumenten om te komen tot een betere verdeling van kosten en baten geïdentificeerd.

Wegbermen, krekens en dijken zijn landschapselementen in het publieke domein die bijdragen aan de natuurlijke plaagonderdrukking in de Hoeksche Waard.

In de Hoeksche Waard is de akkerbouw duurzaam, mede omdat ze efficiënt gebruik maakt van natuurlijke plaagonderdrukking.

In de Hoeksche Waard is de akkerbouw duurzaam, mede omdat ze efficiënt gebruik maakt van natuurlijke plaagonderdrukking.

Robuuste elementen zoals dijken worden zodanig beheerd dat zij als brongebied voor natuurlijke vijanden fungeren. Ze dragen daardoor actief bij aan natuurlijke plaagonderdrukking op gebiedsniveau.

In de Hoeksche Waard is de akkerbouw duurzaam, mede omdat ze efficiënt gebruik maakt van natuurlijke plaagonderdrukking.

Slootkanten en perceelsranden worden zo beheerd dat ze als leefgebied voor natuurlijke vijanden functioneren.

De grootte van percelen en de dichtheid van het netwerk van groenblauwe dooradering stelt de natuurlijke vijanden in staat alle percelen te bereiken.

KLIMAAT EN ENERGIE

6.

Klimaat en energie

Op 8 en 9 maart 2007 is tijdens de Voorjaarsraad zowel de EU Mededeling 'Maximale mondiale klimaatverandering van 2 graden Celsius; de weg naar 2020 en verder'²⁸ als de EU Mededeling 'Een Energiebeleid voor Europa'²⁹ besproken. De uitkomst van de Voorjaarsraad geeft duidelijkheid over de ambities en beleidsstrategie rond klimaat en energie voor de toekomst. Er zijn afspraken gemaakt over een aantal belangrijke doelen. De CO₂-uitstoot moet in 2020 20% lager zijn dan in 1990. Indien ook landen buiten de EU bereid blijken een significante doelstelling op zich te nemen, geldt een reductiedoelstelling van 30%. Tevens is afgesproken dat het aandeel hernieuwbare energie in het energiepakket in 2020 20% zal bedragen. Tot slot komt er een actieprogramma gericht op energiebesparing dat gemiddeld genomen 20% efficiency verbetering kan opleveren.

In het Coalitieakkoord en in de Prioriteitenbrief VROM³⁰ is aangegeven dat het kabinet ook ambitieus wil zijn op het terrein van klimaat en energie: energiebesparing naar 2% per jaar, een verhoging van het aandeel hernieuwbare energie tot 20% in 2020 en een reductie van de uitstoot van broeikasgassen van 30% in 2020 ten opzichte van 1990. Deze ambitie ligt ten grondslag

aan het project 'Klimaat en energie: schoon en zuinig' uit het Coalitieakkoord.

Energiebesparing in bestaande bouw en nieuwbouw

|43a|68|69|

Het beleid beoogt een gecombineerde doelstelling voor klimaatbeleid en energiebesparingsbeleid voor de gebouwde omgeving te realiseren. Hierdoor worden energiekosten verlaagd, wordt de energievoorzieningszekerheid vergroot en wordt de uitstoot van CO₂ verminderd. Voor de korte termijn is het doel realisatie van de streefwaarde voor de gebouwde omgeving van 28,3 Mton/jaar in de periode 2008-2012 (Kyoto Protocol). In 2003 bedroeg de CO₂-emissie 30,1 Mton³¹. In de beleidsbrief *Intensivering energiebesparing gebouwde omgeving* van de Ministers van VROM en EZ aan de Tweede Kamer³² zijn de doelstelling voor energiebesparing uit het *Energierapport* (2005) verder uitgewerkt. Het energiebesparingsbeleid zal nog meer worden geïntensiveerd. In het Coalitieakkoord is namelijk een doelstelling van 2% per jaar afgesproken. In het project 'Klimaat en energie: Schoon en zuinig' zal de wijze waarop het energiebesparingtempo van 2% gerealiseerd kan worden, worden uitgewerkt.

Het is duidelijk dat in de bestaande bouw (zowel woningbouw als utiliteit én apparaten) het potentieel voor energiebesparing zal moeten worden aangesproken. Politiek, bouwsector en maatschappelijke organisaties pleiten al enkele jaren voor intensivering van de energiebesparing in de bestaande voorraad. Hieraan wordt nu actieve invulling gegeven vanuit de Energietransitie. In dit kader is in 2006 het Platform energietransitie Gebouwde Omgeving (PeGO) opgericht. Het PeGO wordt voorgezeten door Jan Terlouw. Deelnemers zijn marktpartijen (zoals Bouwend Nederland) en maatschappelijke organisaties (zoals Stichting Natuur en Milieu, Vereniging Eigen Huis). Het PeGO heeft in december 2006 de plannen in hoofdlijnen gestuurd aan de Kamercommissies van VROM en EZ en aan de bewindslieden van VROM en EZ. Deze plannen conflicteren op hoofdlijnen niet met voorgenomen beleid op kortere en langere termijn.

Energiezuinige straatverlichting met Led-lampen

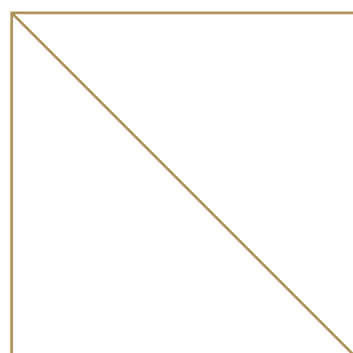
²⁸ COM (2007) 2.

²⁹ COM (2007) 1.

³⁰ TK 2006-2007, 30.800 XI, nr. 88.

³¹ Het betreft directe emissies. Bron: Milieubalans 2005, MNP Bilthoven.

³² TK 2006-2007, 29.023, nr. 34.

In bovengenoemde beleidsbrief wordt aangekondigd dat de doelstelling van 65 PJ in 2020 aan de energieleveranciers zal worden opgelegd. Zij zijn uitgenodigd om met andere partijen (zoals het PeGO) voorstellen te doen voor de invulling van deze taakstelling. Inmiddels hebben de energieleveranciers samen met het PeGO en Aedes een voorstel uitgewerkt, getiteld 'Meer met minder'. Dit voorstel is 28 maart 2007 gepresenteerd aan de betrokken ministers. Kern van 'Meer met minder' is dat energiebesparing in de gebouwde omgeving zal worden vergroot doordat de betrokken marktpartijen zich gezamenlijk hierop gaan richten, er financiële stimulering komt voor het nemen van energiebesparende maatregelen, en waar nodig belemmerende regelgeving wordt aangepast. De ministers zijn verheugd dat er in zo'n korte tijd met zo veel verschillende partijen een voorstel is gemaakt. Dergelijke inspanningen van marktpartijen dragen immers bij aan het halen van de doelen van het Coalitieakkoord. De ministers hebben een aantal kanttekeningen bij het voorstel geplaatst. Deze betreffen op hoofdlijnen: de doelstelling (de precieze doelstelling voor 'Meer met minder' wordt nog vastgesteld, zo dat deze past in de nationale doelstellingen voor het project Klimaat en energie: Schoon en Zuinig) de kosteneffectiviteit, de financiering en de afrekenbaarheid. Afsproken is dat deze punten gezamenlijk met de energieleveranciers, PeGO, Aedes en de ministeries worden besproken. Vóór het AO over energiebesparing op 26 april 2007 zullen de ministers de Tweede Kamer informeren over hun reactie op 'Meer met minder'. In de hiervoor genoemde brief worden ook nog een aantal andere beleidsintensiveringingen genoemd; Zo zal de EPC voor utiliteitsbouw worden aangescherpt, het Kompasprogramma voor kennisoverdracht worden geïntensiveerd en het Woningwaarderingstelsel worden aangepast. Hiermee wordt de maximale huurwaarde van de woning vastgesteld afhankelijk van de energieprestatie van de woning. Ook andere huurwetgevingsinstrumenten worden nader onderzocht in het kader van een integrale woonlastenbenadering. Met de corporaties zal een convenant worden afgesloten. Inzet van de corporaties tot nu toe daarbij is om de gasrekening met 20 % terug te dringen. Onderhandelingen lopen echter nog.

In het kader van het sectorplan Gebouwde Omgeving, onderdeel van het project 'Klimaat en Energie: Schoon en Zuinig' wordt uitgewerkt welke instrumenten verder nog kunnen worden ingezet in de Gebouwde Omgeving.

Hernieuwbare energie |113|43d|49a|67|

Hernieuwbare energie is thans nog een relatief dure oplossing om de emissie van CO₂ te reduceren. Kostendaling van de opwekking is derhalve van belang. In het Coalitieakkoord is aangegeven dat het streven is om een verhoging van het aandeel hernieuwbare energie te realiseren tot 20% in het jaar 2020. Tevens is in het Coalitieakkoord vermeld dat er een MEP-regeling komt die gericht is op innovatie en op het versneld concurrerend maken van hernieuwbare energie.

Binnenkort wordt het rapport 'Toetsingskader voor duurzaam geproduceerde biomassa' gepubliceerd (Commissie Cramer). Hiermee kan een helder kader worden gecreëerd voor een duurzaam gebruik. In het implementatietraject dat naar verwachting enkele jaren zal beslaan, zullen de ontwikkelingen in Europa nauwlettend worden gevolgd. Opgedane kennis en ervaring zal worden gedeeld met de Europese Commissie en andere lidstaten, om zodoende zo spoedig mogelijk tot een Europese aanpak te komen, waaronder een internationaal certificeringstelsel.

Er is een voorstel voor aanpassing van de EU-richtlijn Biobrandstoffen in de maak, dat vermoedelijk nog voor de zomer van 2007 uitkomt. De verwachting is dat de Europese Commissie een doelstelling van 10% aandeel biobrandstoffen in 2020 voor elk van de Europese lidstaten zal voorstellen. Overeenkomstig de afspraken in de Voorjaarsraad wordt voorts verwacht dat daarin een verwijzing naar duurzaamheid wordt opgenomen.

³³ Persbericht Europese Commissie IP/07/120 met betrekking tot voorstellen tot wijziging van Richtlijn 98/70/EC.

Het kabinet heeft voor het jaar 2020 een uiterst hoge ambitie geformuleerd voor het klimaat en energie.

De-carbonisatie |57|

Onlangs heeft de Europese Commissie een voorstel uitgebracht voor aanpassing van de Brandstofkwaliteitsrichtlijn³³ met daarin een C-eis van 1% reductie per jaar (vanaf 2011). Monitoring begint reeds vanaf 2009. Hiermee wordt de-carbonisatie als generieke brandstofeis geformuleerd voor de hele EU en wordt bijmenging met biobrandstoffen gestimuleerd. Met dit laatste wordt tevens een bijdrage geleverd aan de voorzieningszekerheid van brandstoffen. Thans is het onduidelijk of de lidstaten zullen instemmen met het voorstel. In Nederland is reeds een verplicht aandeel van biobrandstoffen vastgesteld: 2% in 2007, 3,25% in 2008, 4,5% in 2009 en 5,75% in 2010. Deze verplichtingen zijn afgeleid van de streefwaarden (2% in 2007 en 5,75% in 2010) die opgenomen zijn in de richtlijn 2003/30/EG (de biobrandstoffenrichtlijn van 8 mei 2003).

Groene grondstoffen |66|

Het Platform Groene Grondstoffen (PGG) heeft een visie ontwikkeld, waarin in 2030 30% van de fossiele grondstoffen vervangen worden door groene grondstoffen. Deze groene grondstoffen worden als volgt verdeeld over de verschillende eindtoepassingen:

- 60% vervanging bij transportbrandstoffen;
- 25% vervanging voor de productie van chemicaliën en materialen;
- 17% vervanging bij het warmteverbruik;
- 25% vervanging bij het elektriciteitsverbruik.

Hierbij gaat het platform uit van een gelijkblijvend energiegebruik in 2030 t.o.v. 2000. Het platform benadrukt het belang van energiebesparing en van meer hergebruik van grondstoffen en producten. Daarnaast beseft het platform dat Nederland een beperkt landbouwareaal heeft en een begrensde hoeveelheid bijproducten en dat zeker 60-80% van de benodigde groene grondstoffen geïmporteerd moeten worden.

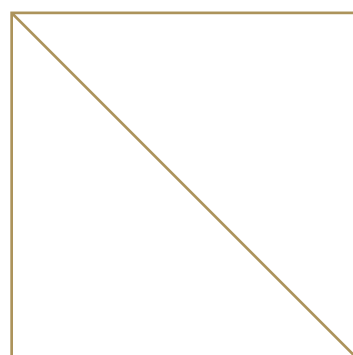
Momenteel is de werkgroep 'biobased economy' bezig met een opdracht vanuit de Interdepartementale Projectdirectie Energietransitie (IPE) om een overheidsvisie te geven op de haalbaarheid van een economie gebaseerd op biobrandstoffen. Uiteraard speelt het PGG hierbij een grote rol.

Energie uit afval |109|

De TM zet sterk in op een uitbreiding van de capaciteit van afvalverbrandingsinstallaties met hoog energierendement. Dit om ten gunste van het klimaatbeleid, afval dat niet op een andere manier kan worden hergebruikt, voor hernieuwbare energiewinning in te zetten. In 2007 breidt de capaciteit uit met 0,5 miljoen ton tot totaal 6,3 miljoen ton. Op stapel liggen nog genoeg plannen om de doelstelling uit het Landelijk afvalbeheerplan voor voldoende capaciteit in 2012 te realiseren. Daarbij heeft Nederland per 1 januari 2007 de grenzen voor verbranden als vorm van verwijdering opengesteld. Hierdoor kunnen de Nederlandse afvalverbranders op een Europese markt opereren, hetgeen ten goede komt aan de kosteneffectiviteit van de Nederlandse verbranders.

Aardgaswinning in combinatie met CO₂-opslag in een bijna leeg gasveld op de Noordzee

CO₂-opslag

|23|43c|50|

Door EnergieNed is samen met de ministeries van EZ en VROM een verkennende studie uitgevoerd naar de toepassing van CO₂-opslag bij kolengestookte centrales. De hoofdvraag van de studie is op welke termijn en onder welke voorwaarden CO₂-opslag in de praktijk mogelijk is. Op dit moment zijn er in Nederland acht kolengestookte centrales operationeel, met een gezamenlijke capaciteit van ongeveer 4200 MW_e. Daarnaast zijn er plannen om er nog eens vier bij te bouwen, die alle in 2011 operationeel kunnen zijn. De capaciteit van de nieuwbouwplannen bedraagt ruim 3500 MW_e.

Alle nieuwe kolengestookte centrales dienen "capture ready" te zijn. Dit houdt in, dat de centrales zodanig gebouwd worden dat CO₂-opvang in een latere fase mogelijk is.

De conclusie van de studie is dat CO₂-opslag in de periode 2015 - 2020 operationeel kan zijn. Een exacter tijdstip valt op dit moment nog niet goed te geven. Dit is afhankelijk van de soort van kolencentrale en van de technologieontwikkeling om CO₂ uit de rookgassen af te vangen. De technologie van het transporteren van CO₂ en de opslag ervan in de ondergrond is ontwikkeld. Op verschillende plaatsen in de wereld wordt deze technologie reeds toegepast. De verkennende studie wijst uit dat er voldoende ondergrondse capaciteit is om CO₂ op te slaan.

Er zijn diverse acties die ondernomen moeten zijn voordat CO₂-opslag in de praktijk kan plaatsvinden. Voorbeelden zijn:

- een koppeling tussen het handelssysteem in broeikasgassen en CO₂-opslag;
- aanpassing van de mijnbouwwetgeving voor de toepassing van CO₂-opslag;
- ontwikkeling van een monitoringprotocol om te volgen dat er geen lekkage optreedt nadat CO₂ in de ondergrond is opgeslagen.

Voor de bevordering van de ontwikkeling van CO₂-opslag zijn er twee instrumenten in ontwikkeling die binnenkort opengesteld zullen worden. Met het ene instrument wordt innovatie op het gebied van afvang van CO₂ bij kolengestookte centrales bevorderd. Hiervoor is door het kabinet op 20 april 2007 € 20 mln beschikbaar gesteld. Met het andere wordt onderzoek gestimuleerd naar de grootschalige opslag van CO₂ in de ondergrond. Hiervoor is een bedrag van € 60 mln beschikbaar.

Kernenergie

|43b|54|55|56|

De randvoorwaardenbrief nieuwe kerncentrales³⁴ is in oktober 2006 naar de Tweede Kamer verstuurd. Daarin is ook beleid over ontmantelen opgenomen. Aan de vooravond van het verkiezingsreces was er echter nauwelijks nog gelegenheid voor debat over de brief. In het Coalitieakkoord is afgesproken dat er in deze kabinetsperiode geen nieuwe kerncentrales zullen worden gebouwd.

In het voorjaar van 2007 wordt een (hoofdzakelijk) juridisch evaluatieonderzoek naar het instrumentarium van de hoofdstukken 3 en 4 van de Kernenergiewet afgerond. Thans wordt bezien welke informatie nog nodig is om te kunnen komen tot een beslissing over het al dan niet herzien van de Kernenergiewet. Een beslissing hierover is in ieder geval niet voor medio 2007 te verwachten.

Energie in ontwikkelingslanden

|46|51|51a|51b|51c|51d|

Op 16 en 17 oktober 2006 vond in Amsterdam de internationale conferentie 'Make Markets Work for Climate' plaats. VROM organiseerde de bijeenkomst samen met de Wereldbank, Shell, ABN-Amro en de World Business Council for Sustainable Development. Doel was om discussie te stimuleren over de belangrijke rol die de markt kan spelen in het internationale klimaatregime na 2012.

Belangrijke uitkomst van de conferentie is dat alle partijen vinden dat gezamenlijke strategieën nodig zijn om de markt beter voor het klimaat te laten werken. Als overheden van industrielanden verdergaande klimaatdoelstellingen op zich nemen zoals voorgesteld door de EU, dan komen grote kapitaalstromen op gang voor investeringen in duurzame technologieën en in klimaatvriendelijke energieprojecten in ontwikkelingslanden en opkomende economieën. Duidelijkheid over doelstellingen en toekomstig klimaatbeleid geeft een belangrijk signaal aan de markt in broeikasgascertificaten en aan bedrijfsinvesteringen in schone energietechnologie.

Tegelijk moet het energiebeleid in ontwikkelingslanden zo ingericht worden dat het aantrekkelijker wordt voor bedrijven om daar te investeren in schone energieprojecten. Bedrijven kunnen samenwerken om schone energietechnologie een snellere leercurve te laten doorlopen en op de markt te brengen. Overheden kunnen daarbij helpen door demonstratieprojecten te stimule-

ren in opkomende markten. Internationale financiële instellingen, commerciële banken en overheden kunnen samenwerken aan innovatieve financieringsconstructies voor bestaande, concurrerende en klimaatvriendelijke technologie.

Andere EU-landen overtuigen van de transitie-aanpak

|49b|

Voor een succesvolle transitie is medewerking van de EU-partners noodzakelijk, mede omdat innovatie op internationaal niveau plaats vindt. In de loop van 2006 zijn meerdere presentaties van de transitie-aanpak in Brussel gegeven. Daarbij bleek dat de *bottom-up* benadering in de aanpak (gericht op innovatieve koplopers) erg aansprak. Geconstateerd is dat dit wel sterk afwijkt van de gangbare benadering van de Europese Commissie via top-down richtlijnen die veelal invulling geven aan een minimale ambitie (en dus vooral op achterblijvers).

De transitiebenadering komt echter wel terug in de werkwijze en samenstelling van de (meer dan 35) Europese Technologie Platforms (ETP) die de Commissie adviseren over de richting van technologische ontwikkeling en ontplooiing daarvan. In een recente studie over transitie is geconstateerd dat voor aanzienlijk deel van de transitie - aanpak via de ETP's samenwerking mogelijk is en gezocht zou moeten worden. In enkele gevallen, bijvoorbeeld rond elektriciteitsnetwerken en waterstof, gebeurt dit al. Belangrijk element daarin is het stimuleren van relevante deelname vanuit het Nederlandse bedrijfsleven en kenniswereld in die Europese platforms die voor de verduurzaming van de energiehuishouding in Nederland van belang zijn.

Kyoto

|45|119|

In een brief aan de Tweede Kamer³⁵ is aangegeven dat de kans zeer groot is dat Nederland met de huidige beleidsinzet aan haar Kyoto-verplichting kan voldoen. Daarbij is ook aangegeven hoe wordt omgegaan met ontwikkelingen die het halen van de doelen van het klimaatbeleid voor 2010 beïnvloeden. Volgens de jongste prognoses van het MNP (maart 2007) zal Nederland ruimschoots aan haar Kyoto verplichtingen kunnen voldoen. In het werkprogramma van het project "Klimaat en energie: schoon en zuinig" zal hier meer in detail op worden ingegaan.

Een belangrijke ontwikkeling hierbij is dat in januari 2007 de Europese Commissie het tweede allocatieplan emissiehandel van Nederland heeft goedgekeurd, maar ook heeft besloten om Nederland met 5% te korten op het emissieplafond. Over de gevolgen van het oordeel van de Commissie is op 15 maart met de Tweede Kamer gesproken. Naar verwachting wordt het plan in mei vastgesteld.

Reductie Overige Broeikasgassen

|43e|

De evaluatie van het beleid inzake de Overige Broeikasgassen (anders dan CO₂) is in juni 2006 aan de Tweede Kamer verzonden³⁵. Voor de overige broeikasgassen geldt voor 2012 een streefwaarde van 35,4 Mton CO₂-equivalenten. Deze streefwaarde zal worden gerealiseerd. In mei 2007 zal blijken of de Europese Commissie instemt met het Nederlandse voorstel tot opt-in van de lachgasemissies van de kunstmestindustrie in de CO₂-emissiehandel, waardoor een belangrijke onderschrijding van deze streefwaarde mogelijk wordt. Momenteel wordt verkend of een verdergaande reductie tot 25 - 30 Mton haalbaar is.

Adaptatie-agenda

|10|11|

Om Nederland beter voor te bereiden op veranderingen in het klimaat (zgn. adaptatie) zijn aanpassingen nodig op vele fronten. Om de ruimtelijke inrichting van ons land klimaatbestendiger te maken heeft het Rijk het initiatief genomen om - in nauwe samenwerking met maatschappelijke partners - het nationaal Adaptatieprogramma Ruimte en Klimaat (ARK) op te stellen en uit te voeren. Inmiddels is een nulmeting uitgevoerd, die (in samenvatting) is uitgegeven onder de titel 'Routeplanner 2050'. Thans wordt gewerkt aan een nationale adaptatiestrategie. De in de TM beloofde nationale adaptatie-agenda zal in het voorjaar van 2008 aan de Tweede Kamer worden aangeboden.

³⁴ TK 2006-2007, 30.000, nr. 40.

³⁵ TK 2005-2006, 28.240, nr. 43.

³⁶ TK 2005-2006, 28.240, nr. 47.

SCHOON WATER

7. Schoon water

Hoofdstuk 7 presenteert de voortgang van activiteiten die in de TM zijn aangekondigd rond schoon water. In 7.1 staan de samenwerkingsinitiatieven in de waterketen centraal. In 7.2 wordt het watersysteem belicht. 7.3 gaat over de innovatie-agenda voor watertechnologie.

7.1 Stimuleren van samenwerkingsinitiatieven in de waterketen

|70t/m78|

Binnen de waterketen wordt gestreefd naar een betere samenwerking tussen de drie schakels in de keten: de drinkwatervoorziening (uitgevoerd door de drinkwaterbedrijven), de inzameling en afvoer van afvalwater via de riolering (door de gemeenten) en de zuivering van afvalwater (door de waterschappen). In verschillende regio's zijn hiertoe initiatieven genomen.

Het rijksbeleid inzake de waterketen richt zich op het bieden van zo veel mogelijk ruimte aan de partijen in het veld om op een zelf gekozen wijze doelmatigheid en transparantie in de waterketen te verbeteren. Deze benadering vanuit het veld houdt

in dat er in de regio een vrije, maar niet vrijblijvende invulling plaatsvindt op basis van gebiedsgericht maatwerk.

Via de TM is een extra impuls gegeven aan het waterketenbeleid. Er wordt momenteel gewerkt aan het formuleren van concrete regionale doelmatigheidsdoelen; allerlei samenwerkingsprojecten worden opgestart of verder uitgebouwd. Daarnaast zal er via een intensief communicatietraject informatie beschikbaar komen voor de partners in het veld. Het publiek zal in de loop van 2007/2008 via een informatiecampagne worden geïnformeerd.

Er is een proces op gang gekomen waarbij het rijk en de koepels nauw samenwerken, ieder vanuit de eigen rol en verantwoordelijkheid. De bij de waterketen betrokken koepels hebben zich positief uitgelaten over het vastleggen van deze aanpak in een Bestuursakkoord Waterketen. In dit bestuursakkoord worden tevens de afspraken vastgelegd over de implementatie van de actiepunten genoemd in de TM voorzover ze nog niet zijn uitgevoerd. In de op 9 februari 2007 naar de Tweede Kamer gestuurde Voortgangsrapportage Waterketen³⁷ wordt uitgebreid op de stand van zaken ingegaan.

7.2 Watersysteem

|79t/m90|127|

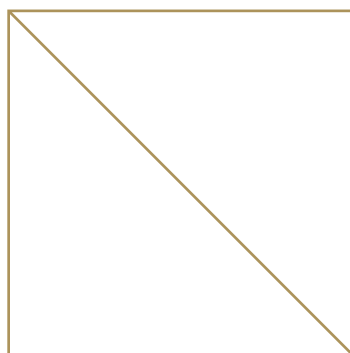
Conform de TM zal over het 'Programma diffuse bronnen waterverontreiniging' apart aan de Tweede Kamer worden gerapporteerd. De hoofdlijnen van de inhoud van de generieke maatregelen die van het rijk mogen worden verwacht, zijn opgenomen in de Decemhernota 2006 van V&W³⁸. Zoals in deze nota is aangekondigd, is het streven de rapportage over diffuse bronnen in juli 2007 aan de Tweede Kamer aan te bieden. In de rapportage wordt verslag gedaan van de aanpak van diffuse bronnen in verschillende sectoren, die in de TM onder het kopje 'Diffuse bronnen' zijn opgenomen. Daarmee biedt de rapportage ook een zo goed mogelijk inzicht in de mate waarin het programma kan bijdragen aan het bereiken van de doelen van de Kaderrichtlijn Water. Voor het opstellen van het uitvoeringsprogramma diffuse bronnen is € 0,5 mln beschikbaar uit het Vernieuwingsbudget van de TM (zie hoofdstuk 13).

Innovatieve waterzuivering met membranen

³⁷ TK 2006-2007, 28.966, nr. 10.

³⁸ TK 2006-2007, 27.625, nr. 80.

Wat betreft de inhoud van de rapportage is sprake van een verdere uitwerking alsmede aanvulling van de hoofdlijnen van het beleid zoals neergelegd in de Decemhernota 2006. Het programma maakt gebruik van de resultaten van een aantal afgeronde acties uit de TM. Deels zijn deze resultaten apart aan de Tweede Kamer gerapporteerd. Zo is de Kamer in februari 2007 geïnformeerd over het beleid inzake de reductie van emissies van geneesmiddelen. Voorzien is dat in het voorjaar de Kamer de kabinetsreactie ontvangt op de in januari 2007 verschenen Tussenevaluatie van de Nota Duurzame Gewasbescherming van het MNP. Een aantal andere acties zal na het verschijnen van de rapportage tot beleidsconclusies moeten leiden, waaronder de emissies van de scheepvaart en de bouwmetalen. Voor de meeste TM acties zal een apart besluitvormingstraject gelden.

Innovatieve nutriëntenproefprojecten |84|

De minister van V&W heeft de Tweede Kamer in december 2006 laten weten dat het Rijk, samen met de regio's, innovatieve nutriëntenproefprojecten zal starten³⁹. Deze proefprojecten hebben tot doel oplossingen op te leveren voor de wateren waar de goede ecologische toestand ook na implementatie van het voorgenomen generieke mestbeleid niet zal worden gehaald. Momenteel beraamt het Kabinet zich op een mogelijke financieringsbron voor deze projecten. Tegelijkertijd wordt met de regio's geïnventariseerd op welke problemen de projecten moeten worden gericht en hoe de projecten in de praktijk kunnen worden gebracht.

7.3 Investeren in innovaties |91|114|128|

Voor innovatie in de sector watertechnologie (gedefinieerd als alles wat te maken heeft met waterzuivering, drinkwaterbereiding en proceswaterhergebruik) is onder de Innovatieagenda waarvan EZ penvoerder is, een viertal speerpunten benoemd waarop de sector verwacht internationaal te kunnen scoren. Dit Innovatieprogramma Watertechnologie is in het najaar van 2006 gestart. De overheid heeft in totaal € 80 mln beschikbaar gesteld. Dit geld wordt onder andere gebruikt voor de oprichting van een Technologisch Top Instituut Watertechnologie, een nieuwe subsidieregeling voor R&D (innoWATOR) en internationale R&D samenwerking. Onderzocht wordt hoe drinkwaterbedrijven en waterschappen concreet invulling kunnen geven aan een rol als *launching customer*.

Verhoging zuiveringsrendement |129|

De kosteneffectiviteit van het verhogen van het zuiveringsrendement van rioolwaterzuiveringsinstallaties wordt meegenomen in de Kosten-batenanalyse in het kader van de Kaderrichtlijn Water 2007/2008.

SCHOON

Een mooie wereld is schoon ...
 een wereld waar we opgelucht
 kunnen ademen.

GELUID

8. Geluid

Het creëren van de mogelijkheid voor gemeenten om een eigen geluidbeleid te ontwikkelen [|96|](#)

De hervorming van de Wet geluidhinder (Wgh) vindt gefaseerd plaats. Halverwege 2006 is het overleg met IPO en VNG gestart over de wijziging van de Wgh voor wat betreft de gemeentelijke en provinciale infrastructuur en industrielawaai. In dit traject wordt de mogelijkheid meegenomen van het creëren van ruimte binnen de wet om eigen geluidbeleid te ontwikkelen. Een aantal (met name grotere) gemeenten is hiervan voorstander. Naar verwachting kan in het najaar van 2007 een concept wetswijziging worden afgerond, waarin dit voorstel is meegenomen. De differentiatie van bevoegdheden en verantwoordelijkheden maakt de wet- en regelgeving wel ingewikkelder.

Geluidproductieplafonds opnemen in het nieuwe pakket regelgeving voor de rijksinfrastructuur [|147|](#)

In december 2006 is een wetsvoorstel voor de rijksinfrastructuur over onder meer de introductie van geluidsproductieplafonds voor rijkswegen en spoorwegen opgesteld. De behandeling is aangehouden ter besluitvorming door het nieuwe kabinet.

Mogelijkheden voor een extra pakket aan beschermende maatregelen om gevallen van minder bescherming voor bewoners ten gevolge van nieuwe wetgeving te beperken [|148|149|](#)

In het kader van het wetsvoorstel tot introductie van geluidsproductieplafonds wordt gezien welk flankerend beleid daarbij moet worden gevoerd. Thans wordt onderzoek gedaan naar omvang en kosten van een extra saneringsoperatie voor alle woningen die een stijging met meer dan 5 dB geluidsoverlast hebben ondergaan (zgn. schrijnende gevallen). Dit betreft een uitgebreidere saneringsoperatie dan oorspronkelijk in de TEM was voorzien; daarin werd een onderzoek aangekondigd naar mogelijkheden van een saneringsoperatie voor woningen die een stijging met meer dan 5 dB geluidsoverlast hebben ondergaan én een beschikking hebben.

Over de saneringsoperatie zal het huidige kabinet een definitief besluit nemen.

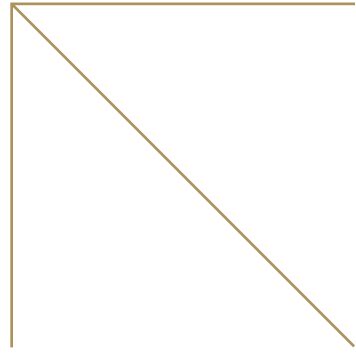
Strategische allianties aangaan om op internationaal niveau te kunnen pleiten voor strengere eisen voor geluidemissies [|97|145|](#)

De beste en goedkoopste manier om de gezondheidsschade van geluid (tweede milieuthema op de 'ongezondheidslijst' van het RIVM) te beperken is het stiller maken van de bronnen zelf. Voor voertuigen, banden en treinen gelden EU eisen. Tot heden waren die verre van streng. Mede door de actieve houding van Nederland, de laatste jaren in het kader van het Innovatieprogramma Geluid van V&W en VROM, is hierin verandering gekomen: er ontstaat draagvlak voor een strengere aanpak. Door de technische kennis die Nederland ter beschikking heeft, kan Nederland steeds meer de rol spelen van voortrekkers van de groep lidstaten, die niet aan de automobiellindustrie gebonden zijn.

Er loopt een samenwerkingsproject met de vertegenwoordiging van een aantal nationale milieuorganisaties om in Brussel de aanpak van geluid beter op de kaart te zetten.

Stille banden kunnen geluid met de helft terugbrengen

Een studierapport van de Commissie⁴⁰ naar de mogelijkheden om de geluideisen voor banden aan te scherpen is eind 2006 verschenen. De opstellers concluderen dat het verkeer met een forse (gefaseerde) aanscherping stiller kan worden en dat die aanscherping ook mogelijk is zonder tekort te doen aan veiligheid en energieverbruik. Ook met NGO's is overleg gevoerd om de eisen voor het bandenlawaai op adequaat niveau te krijgen.

De voortgang van het dossier geluideisen voertuigen is de afgelopen periode vertraagd door de Commissie: er is een periode van drie jaar *stand-still* vastgesteld voor het verzamelen van meer gegevens. Nederland en Duitsland hebben als enige tegen gestemd.

Er worden vervolgbijeenkomsten georganiseerd om met Duitsland, Italië en Zwitserland instrumenten voor de toepassing van stillere goederentreinen te ontwikkelen en toe te passen.

Het opstellen van een 'Groenboek stedelijk vervoer'⁴¹ door de Europese Commissie zal worden aangegrepen om in allianties aan te geven wat het belang is van adequaat bronbeleid.

Bedrijven aanspreken op verantwoordelijkheden voor het beperken van geluidoverlast |98|146|

Drie bandenfitters en een leasemaatschappij hebben in het najaar van 2005 een intentieverklaring aangeboden. Inmiddels is met een grote bandenfitter de afspraak gemaakt dat zij actief stillere banden gaan verkopen. Het Rijk zal dit ondersteunen met een gerichte communicatiecampagne. Om zoveel mogelijk steun te krijgen van het bedrijfsleven, en het publiek eenduidig voor te lichten over milieuvriendelijk autorijden, is het bandenproject onderdeel geworden van het project 'Het Nieuwe Rijden'.

Geluideisen in de APK en toezicht op geluideisen |99|144|

Een herziening van de APK, gericht op het opnemen van geluideisen voor auto's, is in gang gezet. Daar komt ook de invoering van een APK-verplichting voor brommers en motorfietsen aan de orde. Daarnaast faciliteert VROM de handhaving door de politie met het ter beschikking stellen van geluidmeters.

Een gedifferentieerde gebruiksvergoeding op het spoor in 2008 |143|

Binnen het Innovatieprogramma Geluid wordt de implementatie van nieuwe technieken voor het railverkeer gestimuleerd. In dit kader werkt ProRail nu aan de concrete invoering van (geluid)gedifferentieerde gebruiksvergoeding. Omdat de EU-regelgeving vooralsnog alleen geluideisen aan nieuw materieel stelt, is dit een weg om te stimuleren dat er verbeteringen aan het bestaande materieel door de vervoerders/wagoneigenaren gaan plaatsvinden. Bij de beperking van de ombouwkosten is een forse stap gezet door de tijdelijke vrijgave van LL-blokken (dit zijn kunststof remblokken die zonder constructieve wijzigingen aan het remsysteem uitwisselbaar zijn met gietijzeren remblokken: dezelfde remprestaties, minder geluid). Met een groot aantal proefprojecten is Nederland binnen Europa de grootste initiatiefnemer om een snelle toelating van deze blokken te bewerkstelligen.

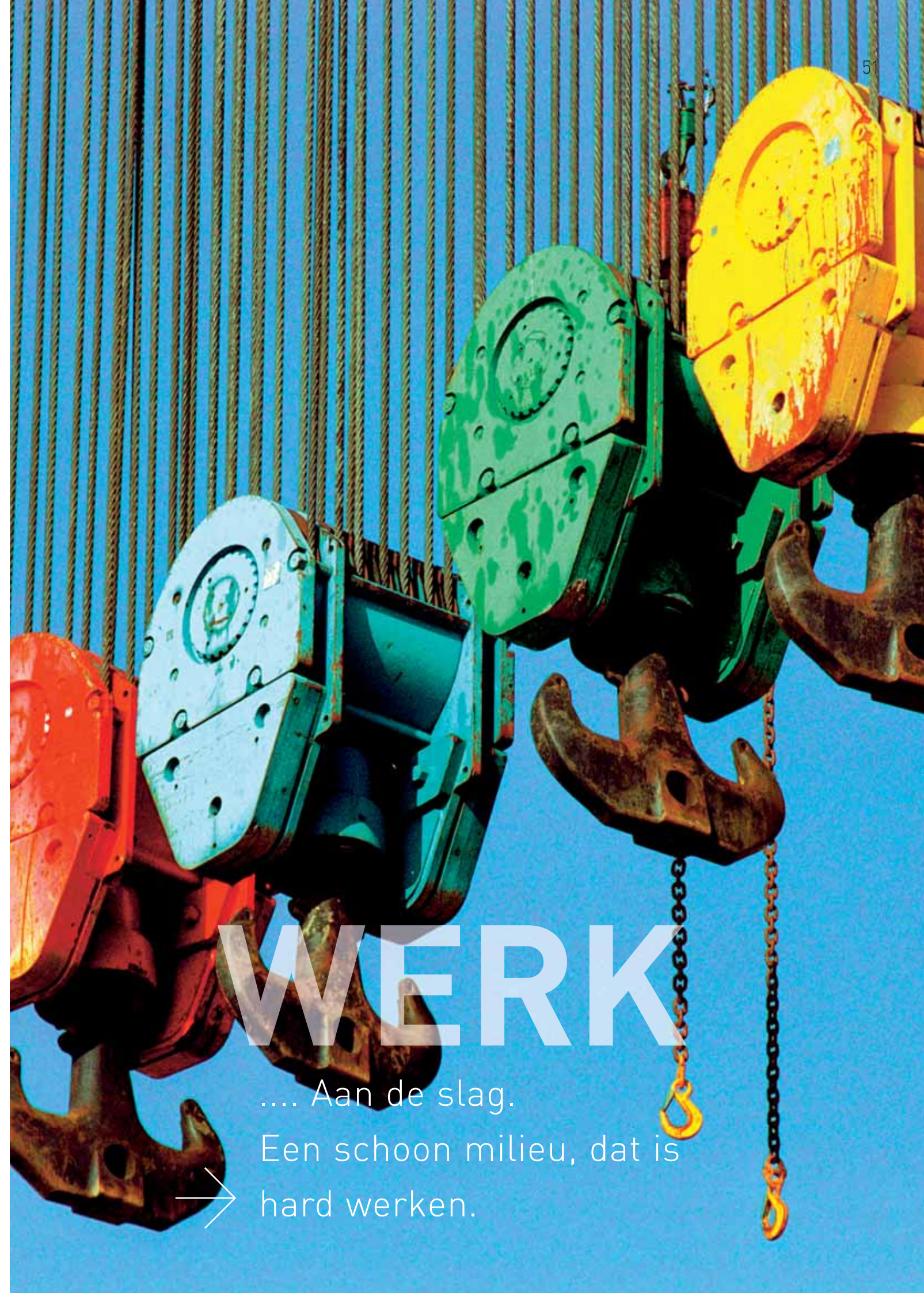

Lokale luchtkwaliteit

⁴⁰ <http://ec.europa.eu/environment/noise/sources.htm> .

Zie op die webpagina: Tyre/road noise report (2006) - part 1 and part 2.

⁴¹ De Engelse versie van het concept Groenboek is te vinden op http://ec.europa.eu/transport/clean/green_paper_urban_transport/index_en.htm.

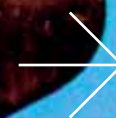

WERK

.... Aan de slag.

Een schoon milieu, dat is

hard werken.

LUCHT KWALITEIT

9. Luchtkwaliteit

De Europese grenswaarden voor fijn stof en stikstofdioxiden worden op veel plaatsen in ons land overschreden. De luchtkwaliteit moet vanwege de gezondheidsschade voortvarend worden aangepakt, waarbij er aanvullende maatregelen moeten komen. Daarnaast moet de voortgang van projecten op het gebied van woningbouw, bedrijventerreinen en infrastructuur binnen de grenzen van de luchtkwaliteitsrichtlijnen zoveel mogelijk gewaarborgd worden. In de aanpak van de problematiek heeft het kabinet eerder gekozen voor vier 'sporen': maatregelen, wetten en regels, internationaal en uitvoering. In het Coalitieakkoord geeft het kabinet aan in te zetten op het "accommoderen van mobiliteitsbehoeften op een zodanige wijze dat de kwaliteit van de leefomgeving in afnemende mate wordt belast".

9.1 Internationale samenwerking

Samenwerking met gebieden in Europa met vergelijkbare milieudruk ^[4]

In 2006 heeft Nederland een samenwerking opgezet met een aantal Europese lidstaten (Frankrijk, Duitsland, België, VK) over de aanpak van luchtvervuilende stoffen (NO_x, SO₂, VOS, NH₃). Deze samenwerking bestond uit het afstemmen van de inbreng t.b.v. de onderhandelingen over de ontwerp-richtlijn Luchtkwaliteit. In het kader hiervan zijn aan deze lidstaten bilaterale bezoeken gebracht, zijn voorstellen uitgewisseld, heeft afstemming in Brussel tijdens vergaderingen plaatsgevonden en is wederzijds deelgenomen aan conferenties. Daarnaast heeft Nederland samen met Frankrijk, België en Duitsland het initiatief genomen tot het gezamenlijk organiseren en financieren van een conferentie over fijn stof. Deze conferentie voor wetenschappers en uitvoerders heeft plaatsgevonden in april 2007 in Maastricht.

Naar aanleiding van de positieve ervaringen zet Nederland deze aanpak ook in 2007 voort bij de onderhandelingen over de herziening van de Richtlijn Nationale Emissieplafonds (NEC), die inmiddels zijn gestart.

9.2 Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit

Nieuwe wet- en regelgeving ten behoeve van het NSL ^[93]

Het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL), dat een looptijd heeft van vijf jaar, bevat maatregelen die alle overheden gaan nemen ter verbetering van de luchtkwaliteit.

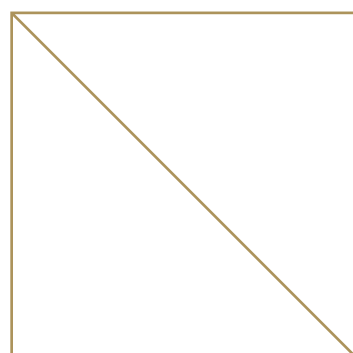
Bestaande wet- en regelgeving zal worden aangepast om gesignaleerde knelpunten op te lossen. Op dit moment ligt daartoe het wetsvoorstel luchtkwaliteit (wijziging van de Wm luchtkwaliteitseisen) bij de Eerste Kamer. Dit wetsvoorstel maakt een flexibeler omgang met de luchtkwaliteitsnormen mogelijk ten behoeve van het realiseren van nieuwe ruimtelijk-economische activiteiten.

Voor het NSL komen de projecten in aanmerking die 'in betekende mate' bijdragen aan verslechtering van de luchtkwaliteit, ofwel de grotere projecten. In aanvulling op het wetsvoorstel liggen daarom concepten van een algemene maatregel van bestuur en een ministeriële regeling voor advies bij de Raad van State, waarin de criteria worden aangegeven die bepalen of een project van 'betekende mate' is. Projecten die niet in betekende mate bijdragen, hoeven niet meer individueel getoetst te worden aan de luchtkwaliteitsnormen, waarmee de voortgang en realisatie van talrijke kleinere projecten vereenvoudigd en versneld zal worden.

Om nieuwe ruimtelijk-economische activiteiten nu al de benodigde ruimte te geven is op 17 maart 2006 de 'Salderingsregeling besluit luchtkwaliteit 2005' van kracht geworden. Volgens deze regeling kunnen verslechtingen van de luchtkwaliteit als gevolg van projecten in gebieden waar de normen reeds worden overschreden, gecompenseerd worden. Daarnaast is op 23 oktober 2006 een ministeriële regeling 'Meet- en rekenvoorschrift bevoegdheden luchtkwaliteit' gepubliceerd met regels voor het meten en berekenen van de luchtkwaliteit. Dit zal naar verwachting het aantal ruimtelijke ordeningsplannen dat op grond van de methodiek van het luchtkwaliteitonderzoek door de rechter wordt vernietigd, sterk verminderen. Zowel de salderingsregeling als het meet- en rekenvoorschrift zullen in 2007 worden aangepast zodat zij gaan gelden onder de Wm.

Uitvoering NSL

Het Coalitieakkoord meldt ten aanzien van het NSL: "Het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit wordt verder uitgevoerd en waar mogelijk worden lokale knelpunten versneld aangepakt". De activiteiten voor het opzetten van het NSL zijn in volle gang. In 2007 zullen in NSL-kader de afspraken worden vastgelegd tussen de betrokken overheden, waarin men zich vastlegt voor het treffen van luchtkwaliteitsmaatregelen om de overschrijdingen van de Europese normen weg te nemen.

Momenteel worden hiertoe door de NSL-regio's actieplannen opgesteld. Voorts worden de noodzakelijke instrumenten ontwikkeld om op uniforme wijze de luchtkwaliteit in Nederland in kaart te brengen en de voortgang van het NSL te kunnen monitoren. Deze instrumenten zijn in overeenstemming met de bepalingen van de nieuwe EU-richtlijn voor luchtkwaliteit. Nadat deze richtlijn definitief is vastgesteld (onder meer met de derogatietermijnen), zal ook het NSL definitief worden vastgesteld. De verwachting is dat dit in de loop van 2008 zal gebeuren.

9.3 Faciliteren van lokale maatregelen en kennis |94|140|

Om het treffen van lokale maatregelen in het NSL-kader te versnellen, ondersteunt VROM lokale overheden bij veelbelovende maatregelen die het nationale en internationale bronbeleid versterken, zoals milieuzones en gedifferentieerde parkeertarieven. Daarnaast ondersteunt VROM kennisontwikkeling en -ontsluiting die leidt tot het versneld en efficiënt implementeren van luchtkwaliteitsmaatregelen.

Proefprojecten salderen

In oktober 2006 zijn de twaalf proefprojecten (ruimtelijk-economische activiteiten zoals woningbouw en de aanleg van wegen en bedrijventerreinen) wat betreft de VROM-inzet afgerond. In deze projecten is ervaring opgedaan met de mogelijkheden om te salderen onder het Besluit luchtkwaliteit 2005. De ervaringen zijn beschreven in het rapport 'Plusen en minnen'⁴². De ervaringen zijn inmiddels gebruikt om de nieuwe wet- en regelgeving rondom luchtkwaliteit zo goed mogelijk af te stemmen met de gebruikspraktijk. Na de zomer van 2007 wordt de stand van zaken bij de twaalf projecten nogmaals in kaart gebracht met het oog op eventuele aanvullende ervaringen.

Ondersteuning bij ontwikkeling van milieuzones

In de TM is opgenomen dat het rijk lokale overheden ondersteunt bij het totstandkomen van milieuzones. Vanaf 1 juli 2007 worden in diverse steden milieuzones ingevoerd voor het vrachtverkeer. Toegang tot de milieuzone is alleen mogelijk met vrachtauto's die aan specifieke milieueisen voldoen (zoals de aanwezigheid van een roetfilter). Hiertoe is in het voorjaar van 2006 het convenant 'Stimulering schone vrachtauto's en milieuzonering' ondertekend door het rijk, de betrokken gemeenten

en de vervoerderorganisaties. Het rijk zorgt hierbij voor uniforme toegangscriteria en de facilitering van handhaving, alsook belangrijke randvoorwaarden (zoals de stimuleringsregelingen voor roetfilters).

In navolging van afspraken in dit convenant trekt VROM op dit moment de totstandkoming van een convenant om de milieuzones ook voor bestelauto's van toepassing te laten zijn. Naar verwachting kan een convenant hierover in het najaar van 2007 worden ondertekend.

De mogelijkheid om de milieuzones uit te breiden voor personenauto's zal worden verkend, in samenhang met lopende beleidsinitiatieven zoals bijvoorbeeld de differentiatie van de motorrijtuigenbelasting.

Lange Veerstraat Den Haag

Ondersteuning bij ontwikkeling van gedifferentieerde parkeertarieven

De TM geeft aan dat het rijk de lokale overheden ondersteunt bij het invoeren van gedifferentieerde parkeertarieven, waarbij het parkeertarief afhankelijk is van de milieuprestatie van het voertuig. Medio 2007 zal daarom een wijziging van de Gemeentewet van kracht worden die differentiatie mogelijk maakt voor de parkeertarieven voor vergunninghouders, bij parkeermeters en in parkeergarages.

Stimulering lokale maatregelen en kennisontwikkeling

In het kader van de TM worden (innovatieve) lokale luchtkwaliteitsmaatregelen bevorderd. Hiertoe subsidieert VROM het programma SOLVE (Snelle Oplossingen voor Lucht en VERkeer) van het CROW, dat gericht is op lokale verkeersmaatregelen ter verbetering van de luchtkwaliteit. VROM neemt voorts deel aan het Innovatieprogramma Luchtkwaliteit (IPL), dat zich richt op het hoofdwegennet. In het versterken van deze programma's, hun effectiviteit en onderlinge samenhang worden momenteel nieuwe activiteiten ontwikkeld langs twee lijnen:

- **Kennisontwikkeling procesaspecten uitvoering lokale maatregelen luchtkwaliteit**
Er ontstaat nu bij de andere overheden duidelijk behoefte aan meer procesgerichte kennis over de manier waarop de maatregelen het meest kansrijk en (gelet op de urgentie van de problematiek) het snelst tot uitvoering kunnen komen. Tot nu toe is dit onderbelicht gebleven. Illustratief voor deze problematiek is dat op dit moment wel veel gepraat en geschreven wordt over lokale maatregelen, maar nog vrijwel geen enkele maatregel is ingevoerd.
- **Kennisontwikkeling maatregelen op het raakvlak van rijksinfrastructuur en (aansluitende) lokale en regionale infrastructuur**
Rijksinfrastructuur en onderliggend wegennet zijn nauw aan elkaar gerelateerd. Maatregelen aan de rijkswegen hebben hun weerslag op het onderliggend wegennet en andersom. Soms is het juist efficiënt om voor de oplossing van een probleem op het rijkswegennet iets aan het onderliggend wegennet te doen, of andersom. De ontwikkeling en de toepassing van maatregelen op het raakvlak van hoofd- en onderliggend wegennet vraagt aandacht en dient verder te worden gestimuleerd.

⁴² 'Plusen en minnen. Eindevaluatie pilotprojecten salderingsregeling Besluit luchtkwaliteit 2005'; VROM 2006.

MOBI LITEIT

10. Mobiliteit

10.1 Duurzame mobiliteit

Mobiliteit is duurzaam als daarmee in de behoeften van de huidige generatie wordt voorzien zonder dat de mogelijkheden voor toekomstige generaties worden beperkt door milieuvuiling en uitputting van hulpbronnen. Om duurzame mobiliteit te bereiken streeft de overheid naar zogeheten 'no-effect levels', waarbij geen negatieve effecten optreden voor de gezondheid en de natuur door emissies van luchtverontreinigende emissies, CO₂-uitstoot en geluidemissies.

Het goede nieuws is dat het op termijn mogelijk is om (gemonitoriseerde) mobiliteit duurzaam te krijgen door toepassing van schonere, zuiniger en stillere voertuigen en door brandstoffen die over de gehele keten klimaatneutraal zijn. Dat geldt niet alleen voor wegverkeer, maar ook voor de binnenvaart, de zeescheepvaart, de luchtvaart en het railverkeer. Hiervoor zijn nog wel forse beleidsinspanningen nodig. Daarbij geldt dat er sprake is van verschillende snelheden waarin de milieuprestaties van de te onderscheiden modaliteiten verbeteren.

Verkeer in de stad

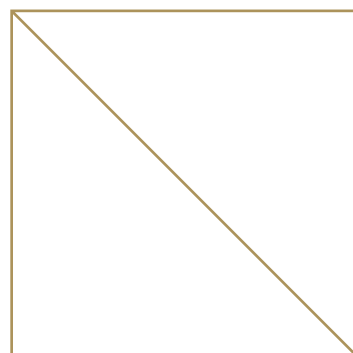
Wat zijn de hoofdlijnen van het beleid?

Het milieubeleid is erop gericht om de negatieve effecten van mobiliteit tegen te gaan. VROM streeft naar ontkoppeling tussen economische groei en milieudruk, ook in de sector verkeer. Het einddoel is duurzame mobiliteit (= stil, schoon en klimaatneutraal). De hoofdlijnen van het beleid zijn:

1. bronbeleid;
2. de vervuiler betaalt, dat wil zeggen het verdisconteren van de milieukosten in de prijs van mobiliteit;
3. effectgericht, ruimtelijk, flankerend beleid en goede inpassing van infrastructurele projecten die voldoen aan alle wettelijke en beleidsmatige eisen.

Ad 1. Bronbeleid is de hoofdlijn zowel internationaal (IMO, ICAO), in de EU (Milieuraad én Transportraad) als nationaal. Bronbeleid heeft altijd de voorkeur want het is effectief, is kostenbesparend, stimuleert innovaties, en is goed voor de concurrentiepositie van Nederland. Via aanscherping van de EU-normstelling komt voor luchtverontreinigende emissies 'near-zero' binnen bereik, het eerst voor het wegverkeer (rond 2020), later voor scheepvaart en luchtvaart. Voor klimaatneutraal verkeer is een andere combinatie van voertuigtechnologie en brandstoffen (energiedragers) noodzakelijk. Dit vergt een transitie. Klimaatneutrale brandstoffen zijn daarbij onontbeerlijk. De sturingsfilosofie voor bronbeleid is als volgt: de overheid (NL, EU, VN) kiest niet voor één bepaalde voertuigtechnologie of energiedrager, maar stuurt met behulp van scherpe en voortschrijdende (sector) doelen en normen. De technologiekeuze wordt aan de markt overgelaten. Kansrijke opties kunnen evenwel op steun rekenen (zoals stimulering Euro 4/5 vrachtauto's, stimulering Euro 5 personenauto, gedeeltelijke vrijstelling van BPM voor hybride auto's). Nederland draagt actief bij aan scherpe internationale doelen en normen en treedt actief op in internationaal en Europees verband.

Ad 2. De vervuiler betaalt. De maatschappelijke kosten (inclusief de milieukosten) van verkeer en vervoer moeten tot uitdrukking komen in de prijs, aldus het Coalitieakkoord. Bij moderne benzinepersonenauto's is dat al in hoge mate het geval, bij de dieselauto nog niet, vanwege de nog te hoge emissies van NOx en fijn stof enerzijds en de lagere accijns op diesel anderzijds. Bij

het wegtransport, spoortransport, zeescheepvaart, binnenvaart en luchtvaart zijn de maatschappelijke kosten helemaal niet of slechts in geringe mate verdisconteerd. Verdere fiscale vergroening van het stelsel van autobelastingen (zie het Belastingplan) en beprijzen van de verschillende modaliteiten zijn hiervoor de geëigende instrumenten.

Ad 3. Effectgericht beleid, goede inpassing van infrastructuur, ruimtelijk beleid en flankerend beleid. In aanvulling op bronbeleid en het verdisconteren van milieukosten, wil het kabinet de realisatie van milieugevoelige bestemmingen op te sterk belaste locaties voorkomen. Daartoe dient effectgerichte normstelling voor luchtkwaliteit en geluid. Voorbeelden van flankerend beleid zijn: milieuzones, gedragsbeïnvloeding via Het Nieuwe Rijden, verlaging maximumsnelheden (waar mogelijk en effectief), stringente handhaving, transportpreventie en mobiliteitsmanagement.

Transport van goederen met binnenvaart

10.2 Beperking emissies CO₂

Aansluiting van de luchtvaart bij het Europese emissiehandelssysteem en beschikbaar blijven van andere economische instrumenten |58|

De Europese Commissie heeft een richtlijnvoorstel gepubliceerd over de aansluiting van de luchtvaart op het Europese emissiehandelssysteem. Nederland heeft hier positief op gereageerd en heeft zich op het standpunt gesteld dat behalve de intra-Europese luchtvaart ook alle inkomende en uitgaande vluchten onder het emissiehandelssysteem moeten worden gebracht. Naar verwachting komt de Commissie in aanvulling daarop in 2008 met een voorstel voor een naar NO_x gedifferentieerde Landing and Take-off heffing (LTO-heffing).

Voorts is in het Coalitieakkoord de introductie van een ticketbelasting per 1 januari 2008 aangekondigd.

Personenauto's |59|

In februari 2007 heeft de Europese Commissie een mededeling gepubliceerd betreffende de strategie om de CO₂-uitstoot door personenauto's en lichte bestelauto's te verminderen. Deze strategie is gebaseerd op een geïntegreerde aanpak om de EU-doelstelling van 120 g CO₂/km in 2012 te halen door een combinatie van Europese en nationale maatregelen. Hiervan dient een verlaging tot 130 gr/km door technische aanpassingen te worden behaald. De Commissie heeft aangegeven om hiervoor met een voorstel voor bindende normstelling te komen. De rest van de verlaging tot 120 gr/km wil de Commissie behalen door aanvullende maatregelen als zuinigere banden en airconditioning, een indicator wanneer te schakelen of bandenspanningsmeters. Wat de brandstofaanbodzijde betreft, heeft de Commissie voorgesteld, met een wijziging van de Brandstofkwaliteitsrichtlijn, bindende normen in te stellen om het koolstofgehalte van brandstoffen geleidelijk te verlagen. Nederland juicht bindende normstelling voor de CO₂-doelstellingen toe, maar vindt dat de voorgestelde doelstellingen niet ver genoeg gaan. Volgens Nederland moet de EU de doelstelling van 120 g CO₂/km volledig behalen door technische verbeteringen.

Duurzame mobiliteit is stil, schoon en klimaatneutraal

10.3 Beperking emissies SO₂

Verlagen zwavelnorm voor rode diesel |121|

Het kabinet zal binnenkort een besluit nemen om het zwavelgehalte van rode diesel te verlagen ten behoeve van de verbetering van de luchtkwaliteit en het behalen van het SO₂ NEC-plafond.

Zwavelarme diesel (binnen-)scheepvaart |122|

Nederland heeft zowel bij de Rijnvaartcommissie als bij de Europese Commissie aangedrongen op aanscherping van het zwavelgehalte van brandstoffen voor de binnenvaart. Inmiddels heeft de Europese Commissie voorgesteld om via een wijziging van de Brandstofkwaliteitsrichtlijn het zwavelgehalte voor diesel in de binnenvaart te verlagen.

Het ministerie van V&W was één van de initiatiefnemers voor de opstelling van de internationale regelgeving voor luchtverontreiniging door zeeschepen, goedgekeurd in 2005 (IMO Marpol Bijlage VI). Deze regelgeving bevat voor de eerste keer in de geschiedenis mondiale afspraken over de beperking van luchtverontreiniging door zeeschepen. De IMO afspraken gaan over mondiale normen op het gebied van motoren en brandstoffen. Onderdeel van de afspraken is dat op het gebied van het zwavelgehalte van brandstof regionale afspraken gemaakt mogen worden. In dit kader zijn alle schepen die varen op de Noordzee vanaf augustus 2007 verplicht met laagzwavelige brandstof te varen. Door de IMO maatregelen zal de uitstoot van zwaveloxiden en fijn stof op het Nederlandse grondgebied reeds op korte termijn verminderen.

Ondertussen wordt er in de IMO onderhandeld over een aanzienlijke aanscherping van de gemaakte milieufspraken, zoals strengere normen voor het zwavelpercentage van scheepsbrandstoffen. Deze onderhandelingen zijn in 2006 gestart. De bijeenkomst van het 'Marine Environmental Protection Committee' (MEPC) van de IMO van juli 2007 vormt een belangrijk moment. In 2008 zal in IMO-kader een beslissing worden genomen.

Snelle invoering Euro 5 en toevoeging Euro 6 |63|

Nu in Brussel in eerste lezing een akkoord is bereikt, wordt publicatie van Euro 5 en Euro 6 emissienormen voor personenauto's en lichte bestelauto's halverwege 2007 verwacht. In het akkoord is Euro 6 opgenomen op het door Nederland gewenste niveau. Voor snelle inwerkingtreding was er onvoldoende draagvlak bij het Europese Parlement en de EU-lidstaten.

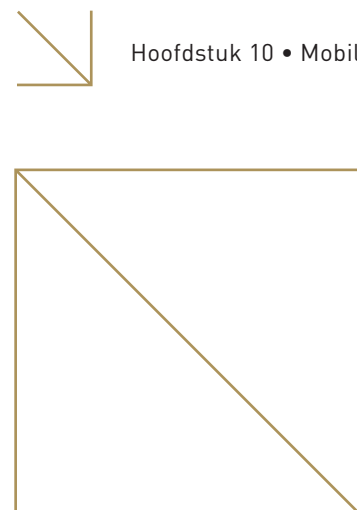
Euro 6 vrachtauto's |65|141|

De Commissie zal in 2007 met een voorstel voor Euro-6-normen komen om de emissie van verontreinigende stoffen door vrachtauto's en bussen nogmaals aanzienlijk te beperken. Nederland is verheugd dat de Commissie aangeeft dit jaar met dit voorstel te komen en is voorstander van een zo spoedig mogelijke inwerkingtreding van deze normen. Nederland zet hierbij in op 2012. Een deel van de Nederlandse luchtkwaliteitsproblematiek komt voort uit het feit dat vrachtwagens in de praktijk hogere emissies hebben - vooral van NO_x - dan op grond van de emissienormen mag worden verwacht. Daarom ondersteunt Nederland de ambitie van de Commissie om ten aanzien van vrachtwagens en bussen UN/ECE regelgeving aan te nemen die ook de werkelijke emissies reguleert bovenop de huidige emissienormen die slechts op een standaard testcyclus zijn gebaseerd. Nederland streeft verdere wereldwijde harmonisering van richtlijnen voor technische voertuigeisen na.

10.4 Beperking emissies fijn stof

Roetfilterverplichting |142|

Nederland heeft bij het Europese Hof van Justitie beroep aange tekend tegen het besluit van de Europese Commissie om NL niet toe te staan om per 1 januari 2007 een uitstootnorm van 5 mg/km voor nieuwe personenauto's en lichte bestelauto's in te voeren. Het Hof komt mogelijk voor de zomer van 2007 met een uitspraak. Bij een voor Nederland positieve uitspraak zal de Commissie binnen een half jaar een nieuwe beschikking moeten opstellen. Deze wordt op z'n vroegst eind 2007/begin 2008 voorzien. Pas daarna kan Nederland de nieuwe uitstootnorm invoeren.

Aanscherpen milieueisen in de APK

|144|

Het kabinet is voornemens om de regelgeving voor de APK keuring van dieselauto's aan te scherpen, zodanig dat de typespecifieke waarde wordt toegepast bij de roetmeting. Deze wijziging zal haar beslag krijgen in een wijziging van het Voertuigreglement, die naar verwachting per medio 2007 kan ingaan. Voorwaarde is daarbij dat de zogenaamde typespecifieke waarden in voldoende mate beschikbaar zijn. Deze maatregel kan gekarakteriseerd worden als 'laaghangend fruit', waarmee de luchtkwaliteit wordt verbeterd. Daarnaast zal onderzocht worden of het mogelijk is om voor benzine en LPG auto's maximale HC-grenswaarden vast te stellen.

10.5 Overige mobiliteitsmaatregelen

Generieke maatregelen door fiscale stimulering schone diesels

|138|

Sinds juni 2005 is er een korting op de aankoopbelasting BPM van € 600 voor personenauto's die 'af-fabriek' van een roetfilter zijn voorzien. Sinds de start van deze regeling is het aandeel van nieuwe dieselpersonenauto's dat met een roetfilter is uitgerust, toegenomen tot ruim 50% in het vierde kwartaal van 2006. Daarnaast is op 1 april 2006 een subsidieregeling ingegaan voor stimulering van 'af-fabriek' roetfilters bij taxi's en bestelauto's van ondernemers, die beide zijn vrijgesteld van BPM. De subsidie van € 400 komt gecorrigeerd voor belasting globaal overeen met de BPM-korting van € 600. Voor vrachtauto's en bussen die vervroegd aan de Euro 5 norm voldoen is in oktober 2006 een subsidieregeling ingegaan.

Doorberekening van maatschappelijke kosten aan de binnenvaart

|61|

Het kabinetsstandpunt over het Interdepartementaal beleidsonderzoek gebruiksvergoedingen goederenvervoer is opgenomen in de beleidsbrief 'Logistiek en supply chains' van juni 2006⁴³. Hierin is opgenomen dat beprijzen een efficiënt middel is om de welvaart te optimaliseren. Doordat effecten van het goederenvervoer (op het milieu, de kosten van beheer en onderhoud en dergelijke) verwerkt worden in de prijs, zullen bedrijven en consumenten een voor de maatschappij optimalere keuze maken in

het gebruik van transport. Het kabinet streeft om deze reden op termijn naar beprijzing van alle modaliteiten.

Differentiatie motorrijtuigenbelasting

|138|

Een andere aanvullende prikkel voor schone voertuigen is een differentiatie van de motorrijtuigenbelasting naar vervuilende emissies. Het onderzoek naar de kosteneffectiviteit en de uitvoeringsaspecten van deze maatregel is afgerond.⁴⁴ Met betrekking tot de differentiatie van de MRB naar vervuilende uitstoot heeft het onderzoeksbureau geconcludeerd dat het een kosteneffectieve maatregel is. Differentiatie van de MRB naar 'schoon' geeft ten opzichte van een differentiatie van de BPM een effectievere prikkel om het bestaande autopark schoner te maken. De maatregel heeft volgens de onderzoekers weinig herverdelingseffecten en is ook goed uitvoerbaar. (zie ook par. 3.3.3) Het kabinet zal over de MRB-differentiatie met een standpunt komen.

Stimuleren van de introductie van extreem schone en zuinige auto's door een inkoopconsortium

|64|

Als de haalbaarheid en meerwaarde worden vastgesteld, zullen nog in 2007 concrete voorstellen worden gedaan over opzet van en deelname aan een consortium met gelijkgestemde landen en andere belanghebbenden dat de introductie van extreem schone en zuinige auto's kan bevorderen.

GOED GEREGELD

Regels zijn goed voor ons, te veel niet.

We willen: regels die werken en

→ de lasten beperken.

⁴³ TK 2005-2006, 29.644, nr. 68 (bijlage).

⁴⁴ "Verkenning economische instrumenten luchtvaart" K. Rensma, e.a.; CE, Delft, 2006 en "Differentiatie van de motorrijtuigen-belasting naar luchtverontreinigende emissie-uitstoot", Mu-consult, Amersfoort, 2006.

BODEM SANERING

11. Bodemsanering

11.1 Algemeen

[134 t/m 137]

Primaire doelstelling van het bodemsaneringsbeleid is het voorkomen van humane, ecologische en verspreidingsrisico's. Een tweede doelstelling is het zo veel mogelijk voorkomen van stagnatie in de ruimtelijke ontwikkelingen en het tegengaan van verpaupering van gebieden door de aanwezigheid van bodemverontreiniging. De bodemsaneringsoperatie draagt bij aan een schone en gezonde leefomgeving. Streven is om in 2030 de problematiek van bodemverontreiniging te beheersen. Om dit doel te bereiken is een aantal aanvullende maatregelen genomen en zijn beleidsvoornemens in voorbereiding. Met deze koersbijstelling wordt aangehaakt op nieuwe inzichten als gevolg van de energie- en klimaatdoelstelling, Europese wetgeving en de dagelijkse uitvoeringspraktijk.

Uit het Vernieuwingsbudget van de TM is € 9,3 mln beschikbaar voor het opzetten van een landelijke digitale bodemkwaliteitskaart, zodat te realiseren functies in een gebied eenvoudiger afgestemd kunnen worden op de kwaliteit van de bodem (zie ook hoofdstuk 13).

Saneringscriterium en doelstelling

In 2006 is de circulaire Bodemsanering in werking getreden. In deze circulaire is beschreven wanneer een verontreiniging moet worden gesaneerd (saneringscriterium) en wat het beoogde einddoel van de sanering is. Bepalend is het voorkomen respectievelijk beheren van humane, ecologische en verspreidingsrisico's in relatie tot het gebruik van een gebied. Het nieuwe saneringscriterium en de saneringsdoelstelling leiden er toe dat de aanpak van verontreinigingen zo veel mogelijk in combinatie met andere maatschappelijke, economische en ruimtelijke ontwikkelingen kan plaatsvinden. Het saneringscriterium zal medio 2007 geïntegreerd worden met andere bodemkwaliteitsnormen.

Gebiedsgerichte aanpak van grondwaterverontreiniging

In industriële en stedelijke gebieden worden vaak grootschalige en complexe grondwaterverontreinigingen in de ondergrond aangetroffen die zich decennialang hebben verspreid en gemengd. Een traditionele aanpak is niet meer mogelijk. Veel overheden worstelen met de vraag op welke wijze omgegaan moet en kan worden met deze grootschalige en complexe verontreinigingen.

Door de traditionele situatiespecifieke aanpak op te schalen naar een integrale gebiedsgerichte benadering blijkt het mogelijk om deze grootschalige en complexe verontreinigingen succesvol aan te pakken. Het huidige juridisch kader maakt echter geen gebiedsgerichte benadering mogelijk. Daarom wordt dit aangepast.

Er is een beleidsverkenning naar het duurzaam gebruik van de ondergrond uitgevoerd. De verkenning beschrijft zowel de duurzaamheidsaspecten als de wet- en regelgeving van diverse vormen van ondergronds gebruik, waaronder grondwaterverontreiniging. Een uitgewerkte analyse van de onderlinge samenhang alsmede een relatie met andere beleidsvelden ontbreekt. Dit was ook niet de doelstelling van de verkenning. Voor een gebiedsgerichte aanpak van grondwaterverontreiniging is het leggen van deze onderlinge relaties juist van belang: door combinatie van belangen ontstaan kansen en dynamiek in de ondergrond. Een nadere uitwerking van de visie vooral gericht op het verbeteren van de grondwaterkwaliteit, is zeer gewenst. Deze uitwerking zal antwoord geven op de vraag: hoe kunnen (en moeten) we de ondergrond bestemmen, inrichten en exploiteren om kansen te creëren en impasses te doorbreken. Kunnen we stedelijk grondwaterbeheer (waterpeil en waterkwantiteit) verbinden met het ruimtelijk, afval-, energie-, bodemsanering- en bodembeschermingsbeleid. Een voorbeeld is de energiewinning uit bemalingswater voor het grondwaterpeilbeheer van woonwijken.

Op dit moment zijn veel partijen verantwoordelijk voor de ondergrond, maar wie de regie voert is onduidelijk. Rijk, provincie, waterschappen en gemeenten hebben elk een eigen taak en bevoegdheid waardoor tegenstellingen blokkerend werken en knelpunten doorgeschoven worden. Bestuurlijk is het druk in de ondergrond. De vraag is of er één bevoegd gezag voor de ondergrond noodzakelijk is en, zo ja, wie dat dan zou moeten zijn. Of is het beter om te denken aan een grondwatercollectief?

11.2 Maatschappelijke Kosten Baten Analyse van de Nederlandse bodemsaneringsoperatie

In januari 2007 is de Maatschappelijke Kosten Baten Analyse (MKBA) van de Nederlandse bodemsaneringsoperatie afgerond. De MKBA is besproken met de Tweede kamer op 19 januari 2007. De MKBA is een beleidsondersteunend instrument (zie

'Bodemsanering is goed voor gezondheid, drinkwatervoorziening, vastgoed en het ecosysteem'

ook 3.2.3). In de MKBA wordt - naast kosten en baten die in geld kunnen worden uitgedrukt - aandacht besteed aan de baten voor beleving en ecologie.

Bodemsanering levert baten op met betrekking tot gezondheid, drinkwatervoorziening, vastgoed, beleving en het ecosysteem. Veel Nederlanders tonen zich bezorgd over bodemverontreiniging. De MKBA laat zien dat investeren in bodemsanering loont en dat de hoogste baten worden behaald indien zo snel mogelijk de locaties waar sprake is van gezondheidsrisico's, worden aangepakt. Verder is het van belang op te merken dat de baten lang niet altijd ten goede komen aan de partijen die de investeringen moeten doen. De MKBA wijst er echter op dat het niet uitgesloten is dat er meer locaties zijn waar sprake is van gezondheidsrisico's dan waarvan in het huidige beleid wordt uitgegaan. Met deze uitkomst zal het verificatieonderzoek, dat de bevoegde overheden momenteel uitvoeren, ter vaststelling van locaties waar sprake is van gezondheidsrisico's met kracht worden doorgezet. In de loop van 2008 moeten afspraken gemaakt worden over de aanpak van spoedeisende locaties vóór 2015 en de daarvoor ter beschikking te stellen budgetten uit de bestaande bodemsaneringsbudgetten voor de periode 2010 - 2014. In juni 2007 wordt de Tweede Kamer nader geïnformeerd over de betekenis van de MKBA voor het bodemsaneringsbeleid.

URGENT

De wereld draait door.

Je weet het wel, maar je ziet het niet.

Het is nodig het milieu te ontzien.

EX TERNE VEILIGHEID

12. Externe veiligheid

Onderzoek naar de vereiste kritische massa voor toezicht op externe veiligheid |3|

Het is belangrijk dat bij provincies en gemeenten voldoende professionaliteit en kwaliteit van uitvoering, toezicht en handhaving op het gebied van gevaarlijke stoffen en risicobeleid aanwezig is. In het kader van het Project Andere Overheid (PAO) voert VROM momenteel een project uit waarbij samen met IPO en VNG een maatlat wordt ontwikkeld. De maatlat geeft aan wat de minimaal benodigde capaciteit is voor de uitvoering van wettelijke taken op het terrein van de externe veiligheid. Naast het opstellen van een maatlat wordt ook een methode ontwikkeld om de huidige uitvoeringspraktijk te inventariseren met behulp van die maatlat. IPO en VNG stellen hiervoor een meetprocedure op. Daarnaast stellen deze organisaties een toepassingsplan op waarmee antwoord wordt gegeven op de vraag hoe wordt omgegaan met de uitkomsten van de meting en hoe tot oplossingsrichtingen wordt gekomen.

Communicatie van bedrijven met de omgeving over externe veiligheid |101|

VROM bepaalt momenteel in overleg met de relevante brancheorganisaties wat een passend instrument is om bedrijven te stimuleren de communicatie met burgers, (buur)gemeenten en buurtbedrijven vorm te geven. De ervaringen van bedrijven die al een goede vorm van communicatie met de omgeving gevonden hebben, gelden als leidraad.

Oplossen van knelpunten in vervoer gevaarlijke stoffen |102|

Tijdens het Algemeen Overleg (AO) op 4 april 2007 is de voortgang van het basisnet als uitwerking van de Nota Vervoer Gevaarlijke Stoffen (NVGS) met de Tweede Kamer besproken. Doel van de Nota is de spanning tussen ruimtelijke ontwikkelingen, vervoer en veiligheid beheersbaar te maken. Spoor één is het ontwikkelen en aanwijzen van een Basisnet voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. Spoor twee richt zich op permanente verbetering van de veiligheid van dit vervoer. Tijdens dit overleg is geconcludeerd dat er samen met provincies, gemeenten en bedrijfsleven goede vorderingen worden gemaakt.

Wegnemen van de geïdentificeerde niet aanvaardbare externe veiligheidssituaties uiterlijk in 2010 |150|

Aan de hand van de Zesde Voortgangsrapportage EV⁴⁵ hebben op 4 april 2006 de ministers van VROM en VenW de voortgang van het externe veiligheidsbeleid met de Vaste Kamercommissie besproken. Geconstateerd is dat in de afgelopen zes jaar hard is gewerkt aan beleidsvernieuwing op het gebied van externe veiligheid. Het resultaat is dat er wet- en regelgeving voor externe veiligheid is vastgesteld (Vuurwerkbesluit, Besluit externe veiligheid inrichtingen). Nieuw wettelijk instrumentarium is op dit moment nog in ontwikkeling voor buisleidingen, voor het transport van gevaarlijke stoffen over de weg, het spoor en de binnenwateren en voor het project VITAAL (bescherming vitale infrastructuur). Als deze activiteiten zijn afgerond, komen we langzamerhand in de fase dat wet- en regelgeving voor bestaande problemen op het terrein van de externe veiligheid is afgerond en dat de nadruk komt te liggen op de uitvoering en de handhaving van het beleid. Voor de periode 2006 tot en met 2010 is hiervoor geld beschikbaar gesteld via de programmafinanciering. Het doel van deze financiering is dat de EV-taken in 2010 structureel zijn ingebed en kwalitatief op hoog niveau worden uitgevoerd.

Innovatieve technieken voor energiedragers |53|

Het kabinet overwoog drie tenders uit te schrijven voor innovaties op het gebied van energiedragers, met name waterstof. Bij de integrale afweging in het kader van de besteding van FES-middelen is besloten geen geld beschikbaar te stellen voor de aangekondigde tenders. Geconstateerd is dat het onderzoek naar en de innovatie van energiedragers sterk is toegenomen en dat marktpartijen in hun technologie-innovatie trajecten ook aandacht besteden aan de veiligheidsaspecten van deze energiedragers. Het via de aangekondigde tenders extra stimuleren van deze innovaties is daarmee minder noodzakelijk geworden. De ontwikkelingen zullen op de voet worden gevolgd.

| 45 TK 2006-2007, 27.801, nr. 45.

AAN WENDING VER NIEUWINGS BUDGET

13. Aanwending vernieuwingsbudget

Door het vorige kabinet is voor de uitvoering van de TM een bedrag van € 59,5 mln beschikbaar gesteld. Dit bedrag wordt voor de volgende projecten aangewend.

Verbeteren milieukwaliteit water € 0,5 mln
Dit geld is bedoeld voor het opstellen van een uitvoeringsprogramma diffuse bronnen dat medio 2007 naar de Tweede Kamer zal worden gestuurd. Voor het kunnen formuleren van de acties is nader onderzoek nodig (zie ook par. 7.2).

Landelijk digitaal bodemkwaliteitskaartsysteem € 9,3 mln
In dit project wordt een structuur opgezet voor een landelijk digitaal bodemkwaliteitskaartsysteem. Dit systeem zal vervolgens gevuld worden met bestaande informatie over de bodemkwaliteit. Het project is nodig voor de uitvoering van het Besluit bodemkwaliteit en is van belang om te realiseren functies af te stemmen op de kwaliteit van de bodem (zie ook par. 11.1).

Website Milieu en gezondheid € 4,6 mln
Het project heeft tot doel om milieu- en gezondheidsinformatie voor overheden, instanties en burgers toegankelijk te maken en te harmoniseren. De informatie zal op postcodeniveau beschikbaar gesteld worden (zie ook par. 3.1.2, actie 32).

Biodiversiteit € 7,6 mln
Het project biodiversiteit zal een integraal onderdeel worden van zowel de nationale als internationale strategie op het gebied van biodiversiteit. Het project richt zich onder meer op het ontwikkelen van de Ecobalans, waarmee het mogelijk is om biodiversiteitsverlies te kwantificeren en vervolgens de gewenste compensatie te bepalen. Daarnaast richt het project zich op het ontwikkelen van agrobiodiversiteit en op het betrekken van de burger bij biodiversiteit. Momenteel is overleg gaande tussen de betrokken departementen (VROM, LNV en OS) over financiering en een interdepartementaal gedragen plan van aanpak (zie ook hoofdstuk 5).

Versterken draagvlak milieubeleid en steunen van lokale initiatieven € 18,6 mln

Het doel is om het draagvlak voor het milieubeleid te ondersteunen door lokale initiatieven te honoreren, via communicatie en via natuur- en milieueducatie (zie par. 3.1.2, actie 40). Dit project sluit aan bij recente adviezen van de VROM-Raad, waaronder het advies "Wat kan ik voor u doen?" Ook valt hieronder een voorlichtingscampagne voor gemeenten over duurzaam inkopen.

Milieu als Kans € 1,8 mln
Het doel van het project is om met het bedrijfsleven innovatieconvenanten te ontwikkelen en uit te voeren. Ten behoeve van deze convenanten zijn er nu reeds toekomstbeelden ontwikkeld (zie ook par. 3.3.1).

MKBA € 1,3 mln
Dit project is gericht op het ontwikkelen van een methode voor het uitvoeren van MKBA's en het toepassen van de methode in het milieubeleid (zie ook par. 3.3.2).

Uitvoering TM € 0,3 mln
Dit project is bedoeld om algemene activiteiten in het kader van de TM uit te voeren, zoals het ontwikkelen van indicatoren, het uitbrengen van de eerste voortgangsrapportage en het organiseren van debatten.

Over het resterende budget van 18,5 mln € zal de Kamer nader worden geïnformeerd.

46 De VROM begroting 2007 stelde € 60 miljoen voor. Hiervan is € 0,5 mln door de Tweede Kamer toegewezen aan onderzoek herstructurering bedrijventerreinen (amendement Duyvendak, TK 2006-2007, 30.800 XI, nr. 25).

BIJ LAGE

Bijlage

TOTAAL OVERZICHT VAN DE ACTIES VOORTVLOEIEND UIT DE TOEKOMSTAGENDA MILIEU

(zoals geformuleerd in april 2006)

Actienr. Acties

+

pagnr.

(tussen

haakjes)

- 1 In de voortgangsrapportage zal per beleidsdoel worden aangegeven met welke indicator de effectiviteit jaarlijks zal worden gemeten.
- 2a. In 2006 wordt een inventariserend onderzoek afgerond naar de (33) efficiency van het regelgevings- en uitvoeringsproces en het optimale schaalniveau in termen van capaciteit en deskundigheid voor uitvoering en toezicht gedifferentieerd naar verschillende 'groepen' bedrijven, zoals bedrijven die onder algemene regels vallen, bedrijven met een IPPC-vergunning, enzovoort.
- 2b. Dit zal in 2007 gevolgd worden door besluitvorming over de wijze waarop de resultaten van het onderzoek zullen worden geïmplementeerd en door een start te maken met de daadwerkelijke implementatie.
3. Specifiek voor het toezicht op de externe veiligheid is in 2005 (33) reeds een analyse uitgevoerd naar de vereiste kritische massa. In 2007 wordt een onderzoek afgerond naar de voor- en nadelen van verschillende oplossingsrichtingen om de vereiste kritische massa te bereiken. Daarbij wordt ook gekeken naar ervaringen in Nederland, zoals bij de Dienst Centraal Milieubeheer Rijnmond (DCMR), en bij de Health & Safety Executive (HSE) in het Verenigd Koninkrijk.
4. Nederland zal in 2006 voor de meest relevante stoffen (NOx, SO2, (35) VOS, NH3) samenwerking opzetten met gebieden in Europa met een vergelijkbare milieudruk en bevolkingsdichtheid, met als doel dat het Europese beleid meer wordt gericht op deze regio's. De samenwerking kan bestaan uit het gezamenlijk stimuleren van schonere technieken, het gecoördineerd toepassen van milieuzones in steden, het uitwisselen van informatie over de toepassing van beste beschikbare technieken bij vergunningsplichtige bedrijven en gezamenlijk optreden in Brussel.

5. Medio 2006 verschijnt het kabinetsstandpunt Nanotechnologie (36) waarin de uitgangspunten voor het nanotechnologiebeleid staan vermeld. Hierin wordt een zorgvuldige afweging gemaakt tussen de economische en maatschappelijke kansen die nanotechnologie biedt, en de beheersing van risico's die hieraan verbonden kunnen zijn.

6. In 2006 zal het Rijk in vijf pilots de aanpak van gebiedsontwikkelingsprojecten faciliteren. (37)

7. Medio 2006 is een Plan van Aanpak gereed om te komen tot minder en eenvoudiger toetsen in de milieu- en ruimtelijke planvorming. (37)

8. In 2006 zal een voorstel voor aanpassing van de Wet milieubeheer (37) worden gedaan om het opnemen van milieukwaliteitseisen in bestemmingsplannen mogelijk te maken. In de voortgangsrapportage zal het kabinet een standpunt innemen over uniformering van ruimtelijke begrippen in de milieuregelgeving zodat de samenhang tussen beide beleidsterreinen op lokaal niveau verbetert.

9. In 2006 worden twaalf bestuursovereenkomsten ILG 2007-2013 (37) gesloten tussen Rijk en provincies, waarmee versterking van de natuur- en milieukwaliteit in het landelijk gebied wordt gerealiseerd door vereenvoudigde procedures, bundeling van geldstromen en heldere taakverdeling. Medio 2006 wordt de Tweede Kamer geïnformeerd over de mogelijkheden om in het ISV-beleid soortgelijke verbeteringen aan te brengen.

10. In 2006 zal het kabinet een nulmeting uitvoeren naar de klimaatbestendigheid van Nederland, en zal het kabinet een standpunt innemen ten aanzien van de diverse opties voor adaptatie. Op basis daarvan zullen instrumenten worden ontwikkeld om de klimaatbestendigheid van Nederland te vergroten. (37)

11. In 2007 zal een nationale adaptatie-agenda aan de Tweede Kamer (37) worden aangeboden.

12. Nederland zet actief in op verbetering van internationaal milieubestuur, zoals overeengekomen in de VN Top 2005, onder meer door versterking van UNEP en het integreren van milieudoelstellingen in het werk van overige VN-instellingen. (38)

13. In de voortgangsrapportage zal het kabinet ingaan op mogelijkheden om naleving en handhaving van internationale afspraken en verdragen te verbeteren. (38)

14. Nederland zal bijdragen aan de mogelijkheden van ontwikkelingslanden om ketens te verduurzamen en zal actief bevorderen dat ook de EU haar instrumentarium daartoe benut. (38)

15. Het kabinet start het programma 'Duurzame bedrijfsvoering overheid' waarmee in 2010 duurzaamheid voor alle rijksinkopen en -investeringen als zwaarwegend criterium wordt gehanteerd. Over de praktische invulling hiervan zal binnenkort een aparte brief naar de Tweede Kamer worden gestuurd. Het programma is bedoeld om niet alleen het Rijk maar ook andere overheden te (38)

- faciliteren om duurzaam in te kopen. Het Rijk zal maximaal aansluiten bij bestaande (inter)nationale systemen zoals Eko, FLOI (Fairtrade Labelling Organizations International) en Fair Wear.
16. Het regeringsstandpunt voor het inkopen van duurzaam hout (38) (juni 2004) wordt verder aangescherpt in die zin dat het Rijk zich verplicht om in 2010 100% duurzaam hout in te kopen. De rijksinkopers krijgen in 2006 concrete hulpmiddelen aangereikt om dit doel te verwezenlijken. Daarbij wordt de onlangs vastgestelde beoordelingsrichtlijn voor duurzaam bosbeheer en de handelsketen van hout uit duurzaam beheerd bos gebruikt als meetlat voor de beoordeling van certificatiesystemen voor duurzaam bosbeheer.
17. Het kabinet onderneemt in 2006, in overleg met onder andere (40) NGO's en het bedrijfsleven, initiatieven om de aandacht voor maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) in handelsrelaties te bevorderen.
18. In 2007 wordt onderzoek afgerond naar de bestaande richtlijnen (40) en handhavingssystemen van internationale publieke en private banken voor milieuvriendelijk beleid. Het kabinet zal in de voortgangsrapportage aangeven of en welke mogelijkheden het ziet de harmonisatie hiervan te bevorderen en de toepassing hiervan te stimuleren.
19. Het kabinet start in 2006, in samenwerking met het bedrijfsleven, (40) vooruitlopend op de EU strategie natuurlijke hulpbronnen, met het in kaart brengen van het Nederlands gebruik van natuurlijke hulpbronnen en het beoordelen van de milieu-impact daarvan over de gehele keten.
20. Voortbouwend op het EU-beleid gericht op gevaarlijke stoffen (40) (REACH), zal het kabinet het initiatief nemen om de uitgangspunten van dit beleid te verankeren in relevante mondiale afspraken, strategieën en verdragen. In de voortgangsrapportage zal het kabinet hiertoe een plan van aanpak opnemen.
21. In het begin van 2007 zal het kabinet in overleg met het bedrijfsleven (41) een drietal scenario's maken die te verwachten ontwikkelingen voor de betreffende beleidsterreinen in kaart brengen.
22. In de Voortgangsrapportage zal het kabinet, in overleg met het (42) bedrijfsleven, de aanpak schetsen voor dergelijke milieu-innovatieconvenanten, waarbij inzicht wordt gegeven in de wettelijk mogelijkheden en de aansluiting bij andere afspraken en instrumenten.
23. Het kabinet zal een inventarisatie maken van projecten met een (43) hoog milieurendement die aan de genoemde kenmerken voldoen. Voor geselecteerde projecten zal nader worden uitgewerkt op welke wijze de rijksoverheid een betekenisvolle rol kan spelen en hoe eventuele financiële ondersteuning gerealiseerd kan worden. Dit voorstel zal ook onderdeel uitmaken van de integrale afweging in het kader van de besteding van FES-middelen.
24. De Tweede Kamer zal voor 1 mei 2006 een plan van aanpak ont- (43) vangen hoe de launching customer in het overheidsbeleid veranderd kan worden.
25. Begin 2006 ontvangt de Tweede Kamer een kabinetsstandpunt (43) over de wenselijkheid van een specifiek kapitaalfonds voor eco-efficiënte innovaties.
26. In 2006 zal het kabinet een quick scan uitvoeren van branches (43) waar private vergroening milieuwinst kan opleveren en onderzoeken of aanpassing in wet- en regelgeving noodzakelijk is om branches hierbij te ondersteunen (bijvoorbeeld door de mogelijkheden tot algemeen bindend verklaring uit te breiden). Het kabinet zal branches vervolgens uitnodigen met voorstellen voor private vergroening te komen. In de voortgangsrapportage zal de ontwikkeling hiervan worden gezien; eventueel zal het kabinet maatregelen treffen waarmee hetzelfde effect kan worden bereikt als met private vergroening beoogd is.
27. In de voortgangsrapportage zal het kabinet een overzicht geven (46) van de stand van zaken inzake fiscale vergroening en marktwerking.
28. In de voortgangsrapportage zal het kabinet een standpunt inne- (46) men over de betekenis van partnerships in het beleid en over de mogelijkheden van naming & faming.
29. In de jaarlijkse Transparantiebenchmark wordt aangegeven in (47) welke mate en vorm bedrijven verantwoording afleggen in hun jaarverslag over de gevolgen van hun bedrijfsvoering op onder meer milieu, mensenrechten en werknemerszaken.
30. Eind 2006 zal onderzoek over de voortgang en mogelijke maat- (47) schappelijke effecten van maatschappelijk verantwoord ondernemen zijn afgerond. In 2007 wordt verkend of het beleid op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen aanpassing behoeft, waarbij onder meer het resultaat van de evaluatie van de fiscale begunstiging van groen beleggen zal worden betrokken.
31. Het kabinet heeft medio 2006 een webportal ontwikkeld waarmee (48) informatie op gebied van gezondheid en milieu vanuit verschillende invalshoeken toegankelijk wordt gemaakt voor bewonersgroepen en burgers.
32. Eind 2006 zal een plan worden gepresenteerd voor een systeem (48) waarmee bestaande informatie over milieu met implicaties voor gezondheid en veiligheid verkregen kan worden op basis van postcode. Dit systeem moet uiterlijk 1 januari 2008 in werking treden.
33. De regeling gericht op maatschappelijk initiatief (SMOM) zal (48) worden uitgebreid, teneinde de mogelijkheden voor participatie van georganiseerde burgers te verbreden en meer te richten op lokaal initiatief en internationale milieuvraagstukken.
34. Het kabinet zal bij (grote) voorbereidingstrajecten voor milieube- (48) leid burgers laten participeren, om beter aan te kunnen sluiten bij hun opvattingen en mogelijkheden en om het draagvlak voor beleidsvoorstellen te kunnen betrekken in de besluitvorming.

35. Het kabinet treedt in overleg met gemeenten en provincies om (48) te bepalen hoe het Rijk de andere overheden kan ondersteunen bij het verder verbeteren van de lokale leefomgeving. In de voortgangsrapportage geeft het kabinet aan of er behoefte is aan deze ondersteuning en in welke vorm ondersteuning het meest effectief is en passend bij de interbestuurlijke verhoudingen.
36. In lijn met het VROM-raad advies Milieu en de kunst van het (48) goede leden (VROM-Raad advies no. 48, oktober 2005) wil het kabinet, in nauw overleg met andere overheden, lokale initiatieven van burgers mogelijk maken. We richten ons op initiatieven die enthousiasme kunnen genereren over milieu en duurzame ontwikkeling en wanneer interessant, ook (door anderen) opgeschaald kunnen worden.
37. In 2006 zal het kabinet aangeven welke mogelijkheden er zijn (49) om een gezond gebruik van een klaslokaal in de praktijk te realiseren. Daarnaast werkt de werkgroep binnenmilieu van de GGD aan de opzet van een landelijke project om het binnenmilieu op scholen te verbeteren.
38. Het kabinet zal in de voortgangsrapportage conclusies trekken (49) over de mogelijkheden en noodzaak van verbetering van het binnenmilieu in bestaande woningen.
39. In 2004 is onderzoek gedaan naar naleving van het Bouwbesluit (50) bij 40 nieuwbouwwoningen. Hierbij bleek dat er knelpunten zijn bij de afvoer van binnenlucht voor luchtverversing en in mindere mate bij geluidswering. In 2006 zal aanvullend onderzoek worden gedaan en zullen aanbevelingen voor vervolgacties worden gedaan en zo mogelijk uitgevoerd.
40. Medio 2006 start het kabinet een meervoudige campagne die, (50) gericht op specifieke doelgroepen, waaronder jongeren, inzicht geeft in de achtergronden van het milieubeleid. Daarbij wordt rekening gehouden met de verschillende verwachtingen die mensen van de overheid hebben, ondermeer door periodiek behoefteonderzoek bij verschillende doelgroepen, evaluatie en bijstelling van de publieksvoorlichting.
41. Het kabinet zal initiatieven die praktisch handelingsperspectief (50) bieden in lijn met het beeld dat de Toekomstagenda wil uitdragen, ondersteuning bieden bij marketingonderzoek en communicatie.
42. Medio 2006 brengt het kabinet een nota uit over een vernieuwde (50) aanpak van natuur- en milieueducatie.
43. Het kabinet kiest daarom voor een klimaatstrategie voor een (54) gebalanceerde en toekomstvaste aanpak:
- 43.a Voortgaan op de weg van energiebesparing is een verstandig en logisch onderdeel van de klimaatstrategie. een accent bij de sector industrie en energie (te bereiken via emissiehandel en innovatie) draagt bij tot verlaging van kosten.
- 43.b Vanuit klimaattoegpunt lijkt nucleaire energie naar verhouding een kosteneffectieve optie. Of uitbreiding in de Nederlandse situ- atie haalbaar is, zal moeten blijken. In de geliberaliseerde markt is het aan de sector om met initiatieven te komen. Eventuele initiatieven zullen moeten voldoen aan strenge voorwaarden omtrent veiligheid en afvalbehandeling. Hiertoe is in aanvulling op de wijziging van de Kernenergiewet een traject gestart waarbij bestaande voorwaarden worden doorgelicht en waar wenselijk geactualiseerd (afrondding in 2008). Hiermee ontstaat helderheid voor marktpartijen.
- 43.c Ondergrondse opslag van CO₂ is een aantrekkelijke optie voor verdergaand klimaatbeleid. Toepassing zal worden voorbereid inclusief eerste stappen naar implementatie (koppeling met emissiehandel, grootschalige demonstraties). Samen met de energiesector en meer specifiek voor het Rijnmondgebied worden dit jaar verkenningen uitgevoerd in verband met mogelijke toepassing bij bestaande en nieuwe elektriciteitscentrales.
- 43.d Hernieuwbare energie (zon, wind en biomassa) is naar verhou- ding een dure oplossing voor het terugdringen van CO₂-emissies en de huidige aanpak van grootschalige implementatie moet meer worden afgestemd en gecombineerd met kostprijdsdaling door innovatie.
- 43.e Ook het reductiebeleid bij de overige broeikasgassen wordt geïn- tensiveerd.
44. Het kabinet kiest voor een verbreding van de klimaatagenda naar (55) andere beleidsterreinen en onderzoekt mogelijke prikkels om een brede coalitie van landen te betrekken bij verdergaand effectief klimaatbeleid.
45. Het kabinet heeft recent besloten tot uitvoering van een interde- (55) partementaal beleidsonderzoek (IBO) ten behoeve van het post-Kyoto klimaatbeleid. Dit onderzoek is gericht op de effectiviteit en de economische gevolgen van verschillende vormen van internationale klimaatsamenwerking en op verbreding van klimaatbeleid naar andere dossiers zoals technologiebeleid en internationaal financieringsbeleid. Met het IBO is naar verwachting een jaar gemoeid.
46. In oktober van 2006 organiseert Nederland de conferentie Make (55) Markets Work for Climate. De conferentie heeft tot doel de markt beter te gebruiken om het klimaatprobleem effectiever aan te kunnen pakken.
47. Het kabinet streeft er naar om de ambities voor klimaat, energie- (55) voorzieningszekerheid, luchtkwaliteit en concurrentie in samenhang te realiseren. Dat is ook de inzet in internationale fora, met name in de EU, waar energie in 2006 verschillende keren door energieminsters en regeringsleiders wordt besproken.
48. Het kabinet zal actief deelnemen aan de cyclus over energie, (55) klimaat, luchtverontreiniging en industriële ontwikkeling van de VN-commissie voor duurzame ontwikkeling (CSD). Dit is een kans om de verschillende thema's in onderlinge samenhang te behandelen en concreet beleid en acties in gang te zetten, met grotere betrokkenheid en samenwerking van VN instellingen, de Wereldbank en de private sector.

- 49** Het kabinet zal de komende maanden zoeken naar de mogelijk-
(56) heden om het beleid voor hernieuwbare bronnen na 2010 meer te richten op een significante kostendaling.
- 49.a** Een en ander zal voortvarend en in overleg met de sector worden opgepakt. De Minister van Economische Zaken wil eerst conclusies over de haalbaarheid en instrumenteerbaarheid daarvan nog dit voorjaar verwoorden in een brief aan de Tweede Kamer.
- 49.b** De andere EU-landen zullen overtuigd moeten worden van de meerwaarde van de transitieaanpak. Voor een succesvol transitietraject is medewerking van de EU-partners noodzakelijk. Innovatie vindt plaats op internationale schaal.
- 50** In de kabinetsbrief over Borssele van 10 januari 2006 worden de
(56) hoofdlijnen geschetst die voor de allocatie van de FES-middelen gelden. Het energietransitiebeleid zal als leidraad dienen voor verdere uitwerking van voorstellen. De middelen van het duurzaamheidspakket zullen in de periode 2006-2012 worden besteed, ongeveer gelijk verdeeld over de domeinen energiebesparing, schoon fossiel en hernieuwbare energiebronnen. 60 miljoen euro is bestemd voor de ontwikkeling en inzet van innovatieve biobrandstoffen. De instrumenten die ontwikkeld worden, zullen naast CO₂-reductie vooral ook innovaties en technologische ontwikkelingen in alle drie de domeinen stimuleren. Naast het Borssele-pakket heeft het kabinet middelen beschikbaar gesteld t.b.v. het Waddenfonds. Ook hiermee worden projecten gesteund die zijn gericht op verduurzaming van de energievoorziening (bv. als onderdeel van Energy Valley).
- 51** Het kabinet zal zich inzetten voor de opbouw van een duurzame,
(56) gezonde en toegankelijke energievoorziening in ontwikkelingslanden, onder meer door:
- 51.a** Een effectievere inzet van het financieel instrumentarium van de Wereldbank om een duurzame energievoorziening in ontwikkelingslanden te realiseren.
- 51.b** Het Nederlands financieel instrumentarium gericht op ontwikkelingslanden meer inzetten op energie. Concreet betekent dit dat meer aandacht besteed wordt aan het vergroten van de toegang tot energie en de verduurzaming van de energievoorziening in ontwikkelingslanden.
- 51.c** Het overleg intensiveren met de Nederlandse bedrijven en de World Business Council for Sustainable Development (WBCSD), om participatie van de private sector te bevorderen.
- 51.d** Kennisoverdracht van Nederlandse ervaring en deskundigheid stimuleren, onder andere op het gebied van energie-efficiency en de meerjarenafspraken energie. Hierbij zal speciale aandacht zijn voor PUM, het programma waarbij gepensioneerd managers en experts zich beschikbaar stellen voor assistentie en kennisoverdracht aan ondernemingen en instellingen die behoefte hebben aan specialistische kennis en ervaring die ter plaatste onvoldoende voorhanden zijn.

- 52** Nederland zal in Europees verband pleiten voor tijdige vaststel-
(58) ling van EU-doelen voor emissieplafonds luchtkwaliteit voor de lange termijn. De Nederlandse inzet in deze discussie zal worden bepaald aan de hand van de resultaten van de NEC-review. Bij nieuwe NEC-stoffen (zoals fijn stof) is de inzet gericht op het in eerste instantie invullen met streefwaarden. De inzet zal worden besproken met de betrokken sectoren. Verder zal over de Nederlandse inzet afstemming plaatsvinden met andere Europese landen met vergelijkbare problemen als Nederland.
- 53** Het kabinet overweegt in 2007 drie 'tenders' uit te schrijven met
(58) bovengenoemde programmaopzet. Daarbij kiest het kabinet ervoor de tenders in het bijzonder te richten op waterstof. Dit zijn energiedragers waarvan wordt verwacht dat ze in de toekomst in toenemende mate een rol spelen in de energievoorziening van Nederland. Het doel is om de innovaties die met deze tenders worden ontwikkeld, voor 2010 te implementeren. Dit voorstel zal onderdeel uitmaken van de integrale afweging in het kader van de besteding van FES-middelen.
- 54** Het kabinet stuurt rond de zomer van 2006 een notitie waarin
(58) het aangeeft onder welke randvoorwaarden de bouw van nieuwe kerncentrales in Nederland acceptabel wordt geacht.
- 55** Na afronding en implementatie van deze wijzigingen zal eind 2006
(58) de opportuniteit van een totale herziening van de Kernenergiewet worden gezien. In dat verband zal een evaluatie van de Kernenergiewet worden uitgevoerd (vooral gericht op juridische stroomlijning en aansluiting op internationale normstelling).
- 56** In 2006 zal het kabinet een beleidsstandpunt over de ontmantel-
(59) ling van nucleaire inrichtingen vaststellen.
- 57** Het kabinet zal in de voortgangsrapportage aangeven of het
(60) mogelijk en zinvol is om een overkoepelend instrument te introduceren waarmee de-carbonisatie kan worden gestimuleerd op een wijze die ook de voorzieningszekerheid van energie ten goede komt.
- 58** Het kabinet zal in de EU pleiten om de aansluiting van de lucht-
(60) vaart bij het Europese systeem zo spoedig mogelijk (voor 2012) te realiseren. Tevens is het kabinet van mening dat alle opties voor andere economische instrumenten, zoals een tickethelling, kerosineaccijns of en-route-heffing, voor toepassing naast emissiehandel beschikbaar moeten blijven.
- 59** Het kabinet wil samen met andere EU-lidstaten onderzoeken of
(60) het mogelijk is de emissies van de sector verkeer verhandelbaar te maken, bij voorkeur gekoppeld aan het Europese systeem. Deze optie zal daarbij vergeleken worden met alternatieve instrumenten, zoals een CO₂-norm of een heffing.
- 60** Het kabinet zal in Europees verband tevens pleiten voor het
(60) onderzoeken van de mogelijkheden om het handelssysteem uit te breiden naar de zeescheepvaart.
- 61** In het kabinetsstandpunt over het Interdepartementale
(60) Beleidsonderzoek gebruiksvergoeding goederenvervoer dat in de

- eerste helft van 2006 naar de Tweede Kamer wordt gestuurd, zal het kabinet aangeven hoe doorberekening van maatschappelijke kosten aan de binnenvaart kan worden vormgegeven.
- 62** Het kabinet bepleit in de Internationale Maritieme Organisatie
(60) (IMO) en de EU financiële maatregelen en aanscherping van normen om de emissies door de zeescheepvaart, te verminderen. Het aandeel van de zeescheepvaart in de emissies (met name SO₂ en NO_x) is substantieel en neemt zonder extra maatregelen toe.
- 63** Het kabinet streeft - samen met gelijkgestemde lidstaten - in de
(60) EU naar snelle invoering van de zogenaamde Euro-5-norm voor personenauto's en toevoeging van een Euro-6-norm op het niveau waarmee dieselpersonenauto's schoon worden.
- 64** Het kabinet zal in de voortgangsrapportage aangeven of het
(60) mogelijk en zinvol is om samen met gelijkgestemde landen en stakeholders uit die landen een grote bestelling te plaatsen voor schone (Euro-6) en zuinige voertuigen, zodat autofabrikanten deze versneld op de markt brengen.
- 65** Ook voor vrachtauto's wil Nederland dat er voortvarend wordt
(60) gewerkt aan een nieuwe Euro-6-norm, waarmee de NO_x-emissies nog fors omlaag gaan.
- 66** Het kabinet onderzoekt de haalbaarheid van de ambitie van het
(60) platform Groene Grondstoffen om in 2030 vijftig procent van de fossiele grondstoffen voor de productie van materialen en chemicaliën te vervangen door groene grondstoffen.
- 67** Het kabinet laat momenteel verschillende verkennende onder-
(62) zoeken uitvoeren naar duurzaamheidscriteria aan biomassa, waarmee een helder kader kan worden gecreëerd voor een duurzaam gebruik.
- 68** Het kabinet komt met een voorstel om voor de bestaande voor-
(62) raad woningen en gebouwen over te gaan op een systeem met een indeling naar categorieën van energiekwaliteit (met labels op basis van een energie-index, net als nu het geval is met auto's).
- 69** De inzet van het kabinet is het ontwikkelen van een visie gekop-
(62) peld aan de energietransitie met een langjarig perspectief (tenminste tien jaar vooruit) voor de ontwikkeling van de EPC.
- 70** De betrokken regio's geven aan dat facilitering van initiatie-
(63) ven tot vergroting van de doelmatigheid van de waterketen en transparantie vanuit het Rijk wenselijk is. Daartoe worden niet alleen wettelijke belemmeringen uit de weg geruimd, maar is in de komende jaren een beperkt budget beschikbaar om regio's te ondersteunen in de niet eenvoudig toerekenbare kosten die gemoeid zijn met het concretiseren van samenwerkingsinitiatieven. Het moet dan initiatieven betreffen die een voorbeeldwerking hebben. De resultaten van de concretiseringsstudies moeten breed beschikbaar komen. ((schoon water)).
- 71** Het kabinet wil stimuleren dat in 2010 alle gemeenten voor rioler-
(63) ing een benchmark hebben uitgevoerd.

- 72** In 2007 wordt onderzocht of en hoe het mogelijk is om in 2010 te
(63) komen tot een benchmark over de grenzen van de drie sectoren heen. Dit sluit aan bij een onderzoek dat in 2006 is gestart naar mogelijkheden tot benchmarking in de afvalwaterketen.
- 73** Gebaseerd op regionale ervaringen, lopende onderzoeken, gege-
(64)vens van benchmarkings- en monitoring in de waterketen, acht het kabinet voor de regio's gedurende de komende 10 jaar een streefdoel voor doelmatigheid haalbaar van 1 à 2% per jaar binnen en tussen de sectoren.
- 74** Ervan uitgaand dat partijen al jaren aan de slag zijn met hun
(64) doelmatigheidsstreven, wil het kabinet in 2006 aan de regio's vragen op regionaal niveau voor de gehele waterketen doelmatigheidsdoelstellingen voor 2015 te formuleren en aan te geven wat de te bereiken tussenstand in 2007 zal zijn. Deze regionale doelmatigheidsdoelstellingen worden in de eerste helft van 2007 tezamen met een eerste monitoringsresultaat in een brief aan de Tweede Kamer medegedeeld. Hierbij zal tevens worden aangegeven welke doelmatigheidswinsten reeds in het recente verleden zijn gerealiseerd.
- 75** Bij de evaluatie van het waterketenbeleid in 2007 zullen deze
(64) doelstellingen een rol spelen en zal bezien worden of er bijstelling van het beleid noodzakelijk is.
- 76** Het kabinet zal in overleg met gemeenten en waterschappen een
(64) onderzoek doen naar de financiële kosten en baten (gerelateerd aan de milieueffecten) van afkoppelen. Daarbij zal tevens aan de orde zijn bij welke sector de kosten en baten terecht komen en welke bekostiging daaruit voortvloeit. De resultaten zullen eind 2006 worden gepresenteerd.
- 77** Het kabinet zal in overleg met waterschappen en gemeenten
(64) vaststellen welke impulsen er bij het anders omgaan met regenwater mogelijk zijn en daarover voorjaar 2007 aan de Tweede Kamer rapporteren.
- 78** Om het handelingsperspectief van de consument te versterken
(65) zal het kabinet vóór 2007 een informatiecampagne ontwikkelen, samen met de organisaties in de waterketen én burgers, om hem meer inzicht te geven in eigen handelen en verantwoordelijkheid.
- 79** In het voorjaar van 2007 zal het kabinet onder regie van VROM en
(65 +) i.s.m. alle betrokken partijen komen tot een verder uitgewerkt
66) integraal uitvoeringsprogramma met bijbehorende kostenramingen voor de aanpak van de hierboven genoemde aandachtsgebieden voor diffuse verontreiniging, waarin afspraken worden opgenomen over verantwoordelijkheden, rolverdeling en regievoering, mede gericht op het voldoen aan de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water.
- 80** Het kabinet zal partijen daarbij uitnodigen om bij het in kaart
(66) brengen van maatregelen over de grenzen van het waterbeleid heen te kijken (bijv. richting bestrijdingsmiddelenbeleid, verkeersbeleid, bouwmaterialenbeleid, bodembeleid enz.) opdat er een bredere agendering kan plaatsvinden als basis voor het op te stellen uitvoeringsprogramma.

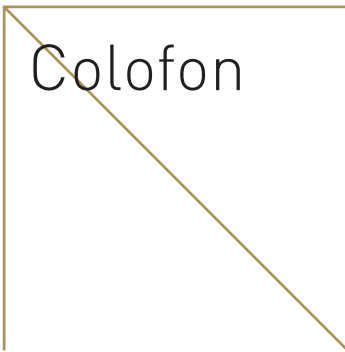
- 81** In opdracht van het kabinet wordt voor het College voor de Toelating van Bestrijdingsmiddelen een beslisboom uitgewerkt die moet garanderen dat het toegelaten gebruik van bestrijdingsmiddelen niet tot overschrijding van milieukwaliteitsnormen leidt.
- 82** In 2006 wordt een tussentijdse evaluatie uitgevoerd van de Nota **(66)** Duurzame Gewasbescherming. Op basis daarvan zal worden bezien of bijstelling van het beleid wenselijk is, mede in het licht van de Kaderrichtlijn Water.
- 83** Ten aanzien van de biociden wordt een beleidsprogramma uit- **(66)** gevoerd voor de periode tot aan de afronding van de Europese harmonisatie. Daarin zal onder meer worden aangegeven wat de stand van zaken is ten aanzien van gebruik en preventie en welke acties worden ondernomen.
- 84** Op basis van de evaluatie van het mestbeleid zullen deze normen **(66)** eind 2007 worden vastgesteld en wel zodanig dat daarmee realisatie van de nitraatnorm van 50 mg nitraat per liter in het bovenste grondwater óók in het zandgebied mogelijk wordt.
- 85** Het kabinet geeft in de voortgangsrapportage aan welke maat- **(68)**regelen het wil nemen om op een kosten-effectieve wijze de diffuse belasting door koperbaden te minimaliseren. Daarnaast zal het kabinet de mogelijkheden onderzoeken tot een verdere reductie van zware metalen in veevoer.
- 86** Via het ontwikkelen van een handreiking zal het kabinet samen **(68)** met bevoegde instanties de toepassing van het instrumentarium in de regio faciliteren.
- 87** Momenteel wordt een studie uitgevoerd waarin de maatregelen **(68)** voor mogelijke emissiereductie verder worden uitgewerkt. Het kabinet zal in 2006 de Tweede Kamer hierover informeren.
- 88** Het Rijk zal onderzoeken of er nog voor andere categorieën sche- **(68)**pen een zelfde verbod kan worden opgelegd. In de voortgangsrapportage zal het kabinet hierover verslag doen.
- 89** Het kabinet zal zich inzetten voor het wegwerken van deze **(68)** belemmeringen en het creëren van een instrument voor maatschappelijke dienstverlening.
- 90** Het kabinet laat onderzoeken wat de bijdrage is vanuit verschil- **(68)**lende diffuse routes en welke Europese regelgeving daadwerkelijk zou kunnen bijdragen aan reductie van de belasting, om vervolgens een actieve lobby richting Brussel te bewerkstelligen. De inzet van Nederland wat betreft de dochterrichtlijn Prioritaire Stoffen is gericht op een koppeling van doelstellingen met maatregelen op het niveau van de Europese Unie.
- 91** Het kabinet wil samen met de sector een publiek-private samen- **(69)**werking opzetten. De Nederlandse sector moet hiervoor een gezamenlijke innovatieagenda maken. Deze agenda moet mede gebaseerd zijn op de doelen van de Kaderrichtlijn Water.
- 92** Het kabinet zal de waterschappen en drinkwaterbedrijven vragen **(69)** op te treden als launching customer voor innovatieve waterzuiverings- en waterscheidingstechnologie. Om technologieën internationaal succesvol op de markt te kunnen zetten is een eerste toepassing in eigen land essentieel. Het kabinet zal daarbij onderzoeken hoe het de hiermee gepaard gaande financiële risico's voor hen zo veel mogelijk kan wegnemen en eind 2006 met een voorstel komen.
- 93** Het kabinet stelt samen met gemeenten en provincies het **(70)** Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) op. Dat programma bevat de maatregelen die alle overheden in de periode 2007-2012 gaan nemen ter verbetering van de luchtkwaliteit. Deze wordt gerelateerd aan de voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen die in betekenende mate bijdragen aan verslechtering van de luchtkwaliteit. De Task Force Luchtkwaliteit stemt de maatregelen van alle overheden op elkaar af. Het kabinet beziet of voor het NSL extra middelen kunnen worden gevonden.
- 94** Het kabinet zal gemeenten en provincies faciliteren met ken- **(70)**nis en adequate wetgeving en zorgt voor afstemming van lokale maatregelen waar dat zinvol is. In twaalf pilots zullen rijk, provincies en gemeenten ervaring opdoen met het Besluit Luchtkwaliteit 2005. In samenhang met het Innovatieprogramma Luchtkwaliteit (IPL), dat primair gericht is op rijkswegen, wordt het nemen van (innovatieve) binnenstedelijke maatregelen bevorderd. Verder scheidt het Rijk uniforme kaders voor onder meer milieuzones en gedifferentieerde parkeertarieven.
- 95** Het kabinet neemt het initiatief om in 2006 een innovatiepro- **(70)**gramma voor lokale maatregelen op te starten, analoog met het Innovatieprogramma Geluid voor de rijksinfrastructuur. Het Rijk zal aan dit lokale innovatieprogramma bijdragen. Doel van dit innovatieprogramma is het ontwikkelen van nieuwe aanpakken en het breed verspreiden van kennis.
- 96** Het kabinet zal in de voortgangsrapportage beslissen of het **(71)** mogelijk is om gemeenten die eigen geluidbeleid ontwikkelen binnen de systematiek van de Wet geluidhinder meer ruimte te geven.
- 97** In de voortgangsrapportage zal het kabinet aangeven met welke **(71)** Europese lidstaten of regio's het denkt strategische allianties aan te kunnen gaan om bij de Europese Commissie te pleiten voor aanscherping van de eisen voor geluidsemissies.
- 98** Het kabinet geeft in de voortgangsrapportage aan welke moge- **(71)**lijkheden er zijn om samen met partijen pilots en convenanten op te zetten om de invoering van bronmaatregelen zoals stille banden te versnellen. Daarbij zal ook worden nagegaan of dit ondersteund kan worden via financiële prikkels.
- 99** Het kabinet zal in 2008 besluiten of een APK voor brommers kan **(71)** worden ingevoerd. Daarvoor laat het kabinet een studie uitvoeren naar de effecten van het huidige beleid en de maatschappelijke voor- en nadelen van het invoeren van een dergelijke keuring.

- 100** Het kabinet beschrijft in de voortgangsrapportage of aanpassing **(71)** van de bouweisen aan nieuwbouwwoningen kan bijdragen aan het terugdringen van het burenlawaai.
- 101** Het kabinet streeft ernaar dat in de komende jaren het aantal **(72)** bedrijven flink toeneemt dat communiceert met de burgers, (buur)gemeenten en buurtbedrijven over de ontwikkelingen bij het desbetreffende bedrijf. Het kabinet zal medio 2007 voorstellen doen hoe het denkt bedrijven te kunnen stimuleren tot het nemen van hun verantwoordelijkheid door het aandacht geven aan 'good practices'.
- 102** In 2006 zal gezocht worden naar mogelijkheden om in overleg **(72)** met de betrokken partijen voor deze specifieke knelpunten in het vervoer van gevaarlijke stoffen een oplossing te vinden. Aandacht zal daarbij uitgaan naar de mogelijkheden om via financiële instrumenten de keuze van de vervoerswijze van enkele specifieke gevaarlijke stoffen te beïnvloeden.
- 103** In 2006 zal het kabinet in samenwerking met gemeenten en **(72)** provincies een onderzoek starten naar de meerwaarde van een geclusterde locatiekeuze voor vestiging van nieuwe bedrijven die met grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen werken.
- 104** Het kabinet zal in de komende jaren de bovengenoemde part- **(74)**nerschappen evalueren en op basis daarvan bezien of uitbreiding naar andere productketens effectief is; in algemene zin zal het kabinet een faciliterende rol spelen bij de vormgeving van het biodiversiteitsbeleid door bedrijven, door het ontwikkelen van instrumenten en beschikbaar stellen van 'best practices'.
- 105** Het kabinet wil langs een aantal lijnen het bovenbeschreven, **(75)** reeds bestaande biodiversiteitsbeleid versterken.
- 106** Het kabinet ondersteunt regionale biodiversiteitinitiatieven, het **(75)** opzetten van een proeftuin (Hoeksche Waard) en het opschalen van succesvolle maatregelen, zoals het gebruik van functionele akkerranden, toepassen van natuurlijke plaagregulatie en tegengaan van diffuse verontreiniging. Het kabinet zet nieuwe strategische onderzoekprogramma's op om verdere innovaties te identificeren.
- 107** Het kabinet zal in 2006 deze Ecobalans nader uitwerken, om deze **(76)** geschikt te maken als hulpmiddel bij het eigen handelen van burgers en bedrijven en het zo mogelijk compenseren daarvan.
- 108** Het kabinet geeft in de voortgangsrapportage aan of het zinvol is **(76)** om de Ecobalans in te bedden in bestaande initiatieven en instrumenten die raken aan het duurzaam gebruik van biodiversiteit, bijvoorbeeld op het gebied van keurmerken (bijvoorbeeld FSC, MSC), het beoordelingskader biodiversiteit, initiatieven gericht op het duurzaam gebruik van tropisch hout, de quick scan biodiversiteit (door de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling ontwikkeld voor een aantal sectoren), convenanten met het bedrijfsleven gericht op biodiversiteit, maatschappelijk verantwoord ondernemen en richtlijnen.
- 109** Het kabinet intensificeert het beleid (uit het Landelijk **(77)** Afvalbeheerplan) voor de inzet van afval als brandstof in verbrandingsinstallaties met een hoog energierendement (HR).
- 110** De Nederlandse inzet bij de in ontwikkeling zijnde Europese the- **(77)**matische strategie afval is gericht op:
- het verminderen van de milieudruk als leidraad, ontwikkeling van economische instrumenten en bevordering van een gelijkwaardig speelveld;
- verduidelijking van definities, met name die van afval en harmonisering van milieueisen aan afvalverwerking om een betere marktwerking mogelijk te maken en
- de verbranding van afval in HR-AVI's als nuttige toepassing te beschouwen. Daarbij wordt de ondergrens voor het energierendement op basis van de IPPC-richtlijn bepaald.
- 111** Het kabinet voert in 2006 een analyse uit waarin een vergelijking **(78)** wordt gemaakt tussen de kosten van hergebruik stimuleren van bepaalde afvalstromen en de kosten van verbranding.
- 112** Het kabinet zal in de voortgangsrapportage de mogelijkheden **(79)** aangeven van uitbreiding van het Europese handelssysteem met emissies van lachgas uit de chemische industrie.
- 113** Energie: het kabinet zal de komende maanden zoeken naar **(79)** mogelijkheden om het beleid voor hernieuwbare bronnen na 2010 meer te richten op een significante kostendaling van opwekking van hernieuwbare energie. De minister van Economische Zaken wil eerste conclusies over de haalbaarheid en instrumenteerbaarheid daarvan nog dit voorjaar verwoorden in een brief aan de Tweede Kamer.
- 114** Water: Het kabinet wil samen met de watersector een publiek- **(79)** private samenwerking opzetten.
- 115** Externe veiligheid: het kabinet schrijft in 2007 drie 'tenders' uit **(80)** met bovengenoemde programmaopzet. Daarbij kiest het kabinet ervoor de tenders met name te richten op waterstof. Het doel is om de innovaties die met deze tenders worden ontwikkeld, voor 2010 te implementeren.
- 116** Afval: het kabinet wil innovatie in de afvalsector stimuleren, met **(80)** name bij het gebruik van secundaire grondstoffen, afvalverwerking en hergebruik. Daarvoor zal het kabinet in 2006 in overleg met de afvalsector het Actieplan innovatie afvalbeheer ontwikkelen. Dit plan beoogt het inzicht in innovatieve ontwikkelingen voor afvalbeheer te vergroten en deze ontwikkelingen via algemene en gerichte acties te stimuleren.
- 117** Biotechnologie: het kabinet zal in 2006 voorstellen doen voor het **(80)** faciliteren van biotechnologie projecten die een bijdrage kunnen leveren aan de oplossing van een concrete milieuproblemen.
- 118** In het kader van de besluitvorming over de begroting 2007 en het **(83)** FES zal nader worden gekeken naar de financiering van additionele maatregelen.

- 119** Het kabinet geeft in april 2006 in een brief aan de Tweede Kamer **(85)** aan hoe wordt omgegaan met recente ontwikkelingen die het halen van de klimaat 2010-doelen beïnvloeden.
- 120** Op 31-10-2007 moeten milieuvergunningen van grote bedrijven **(85)** voldoen aan de Europese IPPC-richtlijn, die toepassing van best beschikbare technieken voorschrijft. Het kabinet vindt dat bij het vaststellen van de IPPC-vergunningen, rekening gehouden moet worden met het halen van de NEC-doelstellingen.
- 121** Het kabinet overweegt de norm voor het maximale toegestane **(85)** zwavelgehalte in de "rode" diesel, die vooral wordt gebruikt voor graafmachines, bulldozers, stationaire motoren en landbouwwerktuigen per 1 januari 2007 te verlagen tot het niveau voor het wegverkeer. Lastenverzwaringen die uit deze maatregelen voortvloeien, zullen worden teruggeluid.
- 122** Het kabinet zal in Europees verband er sterk op aandringen dat **(85)** ook de (binnen)scheepvaart zo snel mogelijk overstapt op zwavelarme diesel, gelijk aan het niveau voor wegverkeer.
- 123** Het kabinet zal de prestatienorm voor de industrie bij de NOx-**(85)** emissiehandel vanaf 2011 aanscherpen.
- 124** Om de onzekerheid over het bereiken van het NH3-plafond te **(85)** verkleinen zal het kabinet alle mogelijkheden verkennen voor verdere reductie van de NH3-emissies uit de landbouw.
- 125** Het kabinet komt met een stimuleringsregeling voor de toepas-**(85)** sing van gecombineerde luchtwassers in stallen. Hiermee worden de emissies van NH3-geur en fijn stof bestreden. Deze stimuleringsregeling zal naar verwachting in eerste instantie worden benut door veehouderijen die onder de IPPC-richtlijn vallen.
- 126** Het kabinet zal in 2006 een stappenplan ontwikkelen waarmee **(85)** snel gereageerd kan worden op een eventuele overschrijding van het VOS-plafond.
- 127** Het kabinet maakt in 2007 met alle betrokken partijen een inte-**(86)** graal uitvoeringsprogramma voor de aanpak van diffuse bronnen. Dit programma wordt in 2009 opgenomen in de stroomgebieden-beheersplannen.
- 128** Binnen het innovatiebeleid zullen voldoende middelen worden **(86)** gericht op stimulering van nieuwe technologie voor afvalwaterzuivering en van producten en technieken die de diffuse belasting van oppervlaktewater kunnen verminderen.
- 129** Het kabinet gaat in 2006 de mogelijkheden verkennen om het zui-**(86)** veringsrendement van rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) voor N en P verder te verhogen.
- 130** Het kabinet zal bezien of vanaf 2010 aanvullende maatregelen ten **(86)** aanzien van mestgebruik noodzakelijk zijn.
- 131** inrichtingsmaatregelen, het omgaan met schade door vernatting **(86)** op landbouwgronden, effectgerichte maatregelen en procesbegeleiding.
- 132** De landelijke doelstelling van 40% herstel van het verdroogd **(86)** areaal in 2010 wordt in 2006 herijkt en uitgewerkt in afspraken tussen Rijk en provincies over gebieden, doelen en middelen. Het resultaat wordt opgenomen in de decembernota water 2006.
- 133** Bij de herijking van de doelstelling worden twee categorieën **(86)** onderscheiden: voldoen aan Europese vereisten en realisatie ecologische hoofdstructuur (EHS).
- 134** In 2006 stelt het kabinet het nieuwe saneringscriterium vast. **(86)** Sanering zal alleen nodig zijn in situaties met een onaanvaardbaar risico. In andere gevallen kan volstaan worden met aanmerkelijke goedkopere beheersmaatregelen.
- 135** Het kabinet wil de verantwoordelijkheid voor sanering van de **(86)** ondergrond uiterlijk in 2007 beleggen bij een bestaande overheidsinstantie die uitvoering gaat geven aan een integrale, gebiedsgerichte sanering van grondwaterverontreiniging.
- 136** Bevoegde gezagen krijgen meer ruimte om saneringsdoelen aan **(87)** te passen aan het gebruik van de bodem en meer flexibiliteit in de termijn waarop de saneringsdoelen bereikt moeten zijn.
- 137** De overheid gaat samen met VNG en UvW de mogelijkheden van **(87)** een lokale heffing op grondwaterbedreigende bodemvervuiling onderzoeken die de financiële voordelen van uitstel van sanering neutraliseert.
- 138** Het kabinet onderzoekt de kosteneffectiviteit en uitvoeringsas-**(87)** pecten van een differentiatie van de motorrijtuigenbelasting naar mate van vervuilende emissies (fijn stof, Nox, VOS) van auto's. De resultaten van dit onderzoek komen naar verwachting in het voorjaar van 2006 beschikbaar. Het kabinet zet in op invoering van een dergelijke differentiatie zodra de uitvoerbaarheid en de herverdelingseffecten in kaart zijn gebracht.
- 139** Het kabinet stelt samen met provincies en gemeenten het **(87)** Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) op. Dat programma bevat de maatregelen die alle overheden in de periode 2007-2012 gaan nemen ter verbetering van de luchtkwaliteit en relateert die aan de ruimtelijke activiteiten die in betekende mate bijdragen aan verslechtering van de luchtkwaliteit.
- 140** De rijksoverheid ondersteunt gemeenten en provincies met ken-**(87)** nis en adequate wetgeving bij het uitvoeren van lokale maatregelen ter verbetering van de luchtkwaliteit. Om de inzet van schone voertuigen te vergroten gaat het Rijk de provincies en gemeenten ondersteunen bij de ontwikkeling van milieuzones, gedifferentieerde parkeertarieven, en concessie- en aanbestedingsprocedures. Ook binnenstedelijke maatregelen zoals verbeterde verkeerscirculatie en doorstroming worden verder ontwikkeld.

Om verdroging tegen te gaan en milieucondities in natuurgebieden te verbeteren zijn diverse maatregelen nodig, waaronder

- 141** Het Rijk onderzoekt de mogelijkheden voor aanvullende financi-**(88)** ele stimulering van de aanschaf van schone vrachtwagens (met roetfilters).
- 142** Het kabinet gaat met kracht door met het voornemen om de uit-**(88)** stootnorm voor fijn stof per 1 januari 2007 te verlagen tot 5 milligram per kilometer voor nieuwe dieselpersonenauto's en lichte dieselbestelauto's.
- 143** Het kabinet zal een geluidsgedifferentieerde gebruiksvergoeding **(88)** op het spoor invoeren en streeft er naar dit in 2008 te realiseren.
- 144** Het kabinet gaat het toezicht op de bestaande geluidseisen ver-**(88)** scherpen en overweegt om geluidseisen op te nemen bij de APK voor auto's en onderzoekt invoering van een APK met geluidseisen voor brommers en motoren.
- 145** Nederland zal het initiatief nemen voor een strategische alliantie **(88)** met andere landen, die bij de EU gaat pleiten voor aanscherping van producteisen voor geluid.
- 146** Het kabinet zal bedrijven aanspreken op hun verantwoordelijk-**(88)** heid voor beperken van geluidsoverlast. Met leasemaatschappijen en bandenfitters zoekt het kabinet naar mogelijkheden om de toepassing van stille banden te vergroten.
- 147** In 2006 zal het kabinet besluiten om geluidsproductieplafonds op **(88)** te nemen in het nieuwe pakket regelgeving voor rijksinfrastructuur.
- 148** Het kabinet onderzoekt de mogelijkheden om extra geluidbeper-**(88)** kende maatregelen te nemen om de gevolgen op te vangen bij een deel van de woningen dat onder de huidige wet Geluidhinder een beschikking heeft ontvangen (maximaal toelaatbare hogere waarde) maar binnen nieuwe wetgeving niet meer aangepakt zou hoeven worden.
- 149** Het kabinet rondt in de loop van dit jaar een onderzoek af naar **(88)** de omvang van de betrokken woningvoorraad en de geraamde kosten.
- 150** Het kabinet wil uiterlijk in 2010 alle geïdentificeerde niet-aan-**(89)** vaardbare situaties wegnemen.

Dit is een publicatie van:

Ministerie van VROM
Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag

Fotografie

Tineke Dijkstra fotografie, Den Haag
Hollandse Hoogte
NEO B.V. (cover, pagina 65)

Meer informatie

Meer informatie over de Toekomstagenda Milieu is te vinden op www.vrom.nl/toekomstagenda
U kunt deze publicatie bestellen en downloaden via www.vrom.nl
Heeft u grote aantallen van de publiekseditie nodig, bijvoorbeeld voor verspreiding binnen uw organisatie, dan kunt u deze aanvragen via www.postbus51.nl.

Distributiescode: VROM 7308

Mei 2007

Dit is een publicatie van: **Ministerie van VROM**
→ Rijnstraat 8 → 2515 XP Den Haag → www.vrom.nl

Ministerie van VROM →

staat voor ruimte, wonen, milieu en rijksgebouwen. Beleid maken, uitvoeren en handhaven.

Nederland is klein. Denk groot.

